MARIU THEODORIAN-CARADA

IN CUMPĂNĂ

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI ȘI TIPOGRAFIEI H. STEINBERG

94, STRADA LIPSCANI, 94

1919

Dlui C. C. Arion cu cel mai deosebite sentimente autorul

MARIU THEODORIAN-CARADA

Inv. A.12.389
36292 dublet

IN CUMPĂNĂ

350443
114593

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARA CAROLI
Donațiunea
C. C. ARION

BUCUREȘTI
EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG
94. STRADA LIPSCANI, 94
1919

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
CONT... 1953
COTA 36292
RC 97/07
1956
B.C.U. Bucuresti
C114593

IN CUMPĂNĂ

— 1914 —

CAPITOLUL I.

IN FAMILIE.

Gara din Râmnic e plină de lume. Toţi adastă espresul Bucureşti-Jiblea, care duce oaspeţi la Govora şi Călimăneşti. Afară de câţi-va unguri cari exploatează pădurile de pe la Lotru, şi au lângă ei geamantane luxoase de piele faină; nimeni nu e călător. Sunt veniţi toţi să vadă trenul trecând. Asta este distracţia râmnicenilor de toate categoriile, când nu au altce-va mai bun de făcut la ora gării.

Printre cămeşile albe ale sătenilor, ce roesc pe peron; forfotă negustori şi negustorese, oameni din clasa de mijloc, îmbrăcaţi fără pretenţii. Elita stă mai la o parte. Acì prefectoriţa, în rochie de

pichet havaiie, cu o pălărie cât roata dela moară, împodobită cu trandafiri stacojii. Împrejurul ei, dau ocoale câteva cucoane nostime şi toţi deputaţii guvernamentali. Dincolo coloneleasa, stă de vorbă cu cocoana Presidentului dela tribunal; amândouă nemulţămite, că soţia Prefectului le-a întrecut astăzi în chipul cum e îmbrăcată; împrejuru-le se învârtesc doi ofiţeraşi şi substitutul. Mai departe Madame Leicăianu, nevasta fostului prefect, pe care o ţine de vorbă Administratorul financiar; şi Madame Cărbunescu, al cărei bărbat de zece ani toate guvernele şi-l aproprie, lăsându-l la Preşedenţia Consiliului Judeţean. Şi fiindcă tocmai se vorbeşte de căderea guvernului, Cărbunescu a dat straşnice instrucţii Coanei Soficăi, să evite pe prefectoriţă cât de mult, şi să facă ceva curte Leicăencii. In consecinţă, Cărbuneasca se ţine scai de Marie Leicăianu. Ii admiră rochia de soie écrue şi pălăria mititică, cu un bucheţel de flori de liliac la o parte.

— Nu pot suferi, dragă, când văd pe unele că se îmbracă ca nişte copile tinere. Pălăriile astea, de care nu poţi intrà pe uşă, sunt caraghioase.

Marie Leicăianu îi surâde amical, şi priveşte spre grupul în care tronează Zoe Canari.

— Ai foarte mare dreptate.— Ahtiată după plăcerile ce dă puterea, curtea ce îi face de câteva săptămâni Cărbuneasca, o încântă. Este, pentru Leicăianca, siguranţa că se apropie ceasul când iarăşi o vor saluta milităreşte sergenţii de stradă,

şi când Poliţaiul îşi va relua funcţiunile de aprovisator al casei sale.

— Dar dece s'a ferchezuit aşa de frumos, Maiorul? întreabă ea, pe soţia Presidentului Consiliului Judeţean.

— Ştiu şi eu? Hai să-l întrebăm.

Iorgu Dobrinescu, trece ţanţoş prin mulţime, căci a simţit că cele două doamne privesc la el; şi se opreşte în faţă-le.

Strâns în mondirul lui de roşior, cu tresele lucitoare ca aurul din galbenii împărăteşti, Maiorului, — ras şi tuns de câte-va minute — îi râdeau obrajii de bucurie. Mustaţa-i lungă şi roşiatică, e mândră de stăpânul ei.

— Unde te duci Maiorule? îl întreabă amândouă, într'un glas.

— Nicăeri. Adăst pe Liseta, Coconiţelor.

— D'aia te-ai făcut aşa de frumos?

— Să-i fac onorurile, de licenţiată în litere.

— Ce, şi-a luat licenţa?

— Magna cum laude. Nu că e fata mea, nici că vroi s'o laud; dar i-a făcut marţ pe toţi. S'au speriat profesorii, de ştiinţa ei. S'au sculat în picioare de au felicitat-o, pentru tesă... Erà gata să spue că Rectorul i a făcut o visită oficială, când trenul, ca un balaur domolit, pătrunse în gară.

Maiorul, lasă să treacă vagoanele încăpătoare de clasa I, trece pe dinaintea vagonului restaurant, fără să privească în el; îşi are ochii aţintiţi la uşa vagonului de clasa II, cu care se încheia trenul.

De aci se scoboară sglobie, o fetişcană rumenă, cu ochi mari verzui, cu părul arămiu şi scârlionţat.

— Bonjour, papa.

Dobrinescu îşi pune respectuos mâna la cozoroc, milităreşte; apoi, o ea de gât şi o sărută pe amândoi obrajii.

— Ce stai? Ia geamantanul şi du-l la trăsură; porunceşte unui aprod dela prefectură, cu care se pomenì lângă el, la oprirea trenului. Liseta îi dă şi ea un bilet de bagaje. Apoi pleacă înainte, cu tatăl ei.

Dobrinescu o conduce la trăsura lor. Ii arată caii pe cari i-a cumpărat la bâlciu la Râureni, şi cu cari se făleşte în faţa tutulor.

— „Aşa-i că sunt frumoşi? Şi iuţi Domnule, mănâncă foc nu altceva. I-am luat pe nimic. Mi-au dat două mii de lei câştig pe ei, dar nu vroi să-i dau“. Ii mângăe pe gât, şi vrea să sue pe fie-sa în trăsură. Ea se dă la o parte. Mai bine să vie trăsura, în urmă cu bagajul. Ea vrea să se mişte pe jos; îşi mai desmoarte picioarele. Adevărul e, că Liseta vrea să stea mai mult de vorbă cu tatăl ei; să-şi facă din el un partisan, la realisarea planului stabilit, în gara de Nord.

Dobrinescu îi dă braţul, şi pornesc spre casă, în pas gimnastic; cu toate că Liseta parcă ar voi să lungească cât de mult drumul, căci nu ştie cum ar aduce mai bine vorba, acolo unde vroeşte.

— Va să zică sfârşişi şi cu Universitatea. O să

moară de necaz Penciulescu, că ai luat înaintea fie-si.

— Dar şi Marioara stă bine. La toamnă e licenţiată. Eu am avut noroc cu Filip Giurgiuveanu, care mi-a ajutat de am sfârşit tesa mai iute.

— Dar cine e Giurgiuveanu ăsta? Vre-un profesor, ai?

— Nu, papa. Am fost colegi împreună, dela bacalaureat. Tot împreună ne-am trecut şi eri tesa. El a scris despre Traian; eu despre Impărăteasa Plotina, nevasta lui Traian. Amândouă tesele se complectează. Tocilescu ne-a sfătuit să le tipărim într'un volum, ca o singură lucrare.

— Asta nu se poate. Cum o să-ţi pui tu numele tău, alături de un tânăr necunoscut?

— Cum necunoscut, papa? E logodnicul meu. Ne-am logodit în taină. El m'a dus la gară. I-am spus cât eşti tu de bun. Că tu o să convingi, şi pe mama că am făcut bine, cea ce am făcut.

Nu se opreşte până nu-i spune lui Dobrinescu, că Giurgiuveanu, este cel mai distins student al Facultăţii de Litere, că o să ajungă profesor la Universitate. Işi au planul făcut. La toamnă se presintă amândoi la concurs pentru câte o catedră; şi apoi îşi cer congediu de se duc la Paris, ca Filip să-şi ia doctoratul, acolo. El o să aibă şi o bursă, dela Minister. Aşà le-a făgăduit Tocilescu.

— Dar bine, de unde e Giurgiuveanu, ăsta? Cine-i sunt părinţii? întreabă Dobrinescu, care nu ştie să zică nu, în faţa fetei lui.

— E din Bucureşti. Tată-său a fost tutungiu. Dobrinescu tuşeşte în sec, căci acì vede o greutate, faţă de fumurile boereşti ale nevestii lui. Noroc că a murit tutungiul, gândeşte el. Altfel Margot, nu s'ar învoi, în vecii vecilor, la o aşa căsătorie.

— In fine are să vie el mâine, să vorbească şi cu D-voastră, închee Liseta, câud zăreşte porţile cu stachetele lor văpsite verde, din faţa casei părinteşti.

În geamlăc, Margot Dobrinescu în robe de chambre pompadour, cu mâinile pline de inele scumpe, sare de gâtul fetii, care-i sărută mâna cu dragoste şi oarecare teamă.

Naltă şi subţire, oacheşă, deşi a trecut peste patruzeci de ani, Margot Dobrinescu par'că e sora fiicei sale. Nişte ochi mari negri ca păcatul, cu părul adunat pe frunte fără cochetărie, dar cu graţie, mama Lisetei e încă frumoasă şi foarte mândră. Se vede, cât de colo, că în vinele ei curge sânge obicinuit de veacuri, să poruncească şi să fie ascultat în tăcere.

Craiovească, după mama ei; tatăl lui Margot, fusese Iordache Cirindaru, boer mare şi bogat. Moşiile Cirindarului, ţineau, altă dată, amândouă malurile Oltului. De seratele pe care le dădeà el, când trăià Coana Luxiţa, nevasta lui, se vorbise în Oltenia întreagă; cum se vorbià şi de chefurile în care-şi petrecuse văduvia. Deputat, prefect, un moment Director General la Ministerul de Interne; trăise larg, fără gând la ziua de mâine.

Din pricina asta la cincizeci de ani, erà mofluz. A trebuit să se mulţumească cu leafa de preşedinte al tribunalului; funcţie dobândită, cam în contra legii, dela un ministru, cu care chefuise în tinereţe, pe la Paris.

Unui aşa om i-a fost Dumnezeu şi o fată. A ţinut-o la Paris şi prin Viena, în pensionatele cele mai aristocratice. Când n'a mai avut nimic, a adus-o în Râmnic. Locuiau amândoi nişte case strămoşeşti, încărcate de ipoteci. Mândră, crescută între străini, ea nu înţelegea pe oamenii în mijlocul cărora avea să trăiască. Işi petrecuse tinereţele, căutând să îndulcească bătrâneţele Cirindarului şi citind din Lamartine şi Chateaubriand. Nu eşeà nicăeri. Distracţia ei erà privitul la instrucţia călăraşilor, a căror cazarmă se 'nvecinà cu casele lor. Uitându-se la muştra ce se făcea la escadron, pe Margot a zărit-o, într'o zi, Iorgu Dobrinescu, sublocotenent, abià eşit din şcoala militară.

Privind unul la altul, au început să simpatizeze între ei; şi când Cirindaru, astmatic în ultimul grad, i-a spus că o cere Dobrinescu, ea a zis da, fără să mai întrebe altceva.

Mai în urmă, a aflat că Dobrinescu e fiu de popă; şi nu s'a învoit la această scădere, de cât jurându-se, în sufletul ei, că fii pe care îi va avea, vor spălà, prin căsătorii strălucite, mesalianţa strănepoatei Craioveştilor şi a Cirindarilor.

Nu a dobândit însă decâf o fată. Pentru Liseta,

Margot economisea, se jertfea în toate chipurile. O vroia frumoasă, cultă, bogată, vrednică să fure inima unuia de neam cât de mare şi cât de bogat.

Avea deci de ce se teme Dobrinescu, când Liseta i-a mărturisit că e fiu de tutungiu, logodnicul ei. El nu eşise din Râmnic, decât atât cât a fost în şcoala militară. Inbătrânise la escadronul pe care l'a comandat cincisprezece ani. Căpitan eşise la pensie. Gradul de maior, îl dobândise în dar dela jnbileul regal din 1906. Erà un om simplu şi bun la suflet, ca şi tatăl lui, Popa dela Sf. Nicolae. Prieten din copilărie cu Mitică Cărbunescu, acum făcea politică alături de el; şi erà consilier judeţean, inamovibil. De asta, la gară îl slujeà un aprod de-ai prefecturei. Ambiţia lui erà satisfăcută pe deplin. In tinereţe, ochii cei frumoşi ai lui Margot, îl făcuseră să nu se gândească la zestre. Nu se dase în lături, să ceară lui Popa Alexe, sâ-i plătească el ipotecile ce grevau casele Cirindarului, ca să poată garanta zestrea reglementară. Acum erà neliniştit. Simţià că intră într'o fasă nouă a vieţii. Va avea hopuri de trecut.

La masă, Margot întreba într'una pe fie-sa de ce se joacă la teatru, la ce baluri fusese, cum se petrece în Bucureşti. Dobrinescu gustă din prânzul pregătit cu atâta grijă, de nevastă-sa. Ii iaudă budinca, ca s'o îndulcească. Apoi trage pe gât, unul după altul, vre-o trei pahare cu vin de Drăgăşani; îşi ia inima în dinţi, îndrăsneşte.

— Care va să zică o văzurăm licenţiată, pe Liseta. Acum să vedem, s'o mărităm.

— O nimerişi, Iorgule. La asta crezi, că se gândeşte ea? Intâi să-şi ia catedră la Bucureşti; apoi găseşte bărbat vrednic de ea, şi de neamul meu.

— Aşà o fi, dragă. Dar vezi tu, inima nu aşteaptă calendarul. — Liseta se roşise; îi svâcneau tâmplele. Margot se uită la ei.

— Ce vorbă e asta, Liseto?

— Nimic, maman. Eu.... am făgăduit lui Filip Giurgioveanu... că o să mă mărit cu el. — Minune! Numele de Filip Giurgiuveanu sunase aşa frumos la urechile lui Margot, încât Maiorul şi Liseta nu se lovesc de crâncena rezistenţă, la care s'adăstau. Romanele lui Ohnet, cu care Margot se mângâiase de nenorocul că i-a fost să aibe de bărbat un fecior de popă; prestigiul unei catedre universitare, călătoria proectată la Paris; toate acestea avuseră asupra sa un efect neaşteptat.

„Să fie om, şi să te facă fericită. Asta doresc eu". Aceasta îi fu răspunsul pe care'l dete după o gândire de două minute, ce păruseră două veacuri, celor ce-şi aşteptau sentinţa de pe buzele ei.

Liseta îi sărută mâna. Maiorul o sărută pe frunte.

„Să trăeşti Margot, ai fost vitează! Bravo drăguţă."

Se sfârşise cu bine. — Pe la cinci câte-şi trei se

aflau în Zăvoi. S'au plimbat în alee, au stat de vorbă cu toţi, câţi veniseră să asculte muzica.

Margot se aşează pe o bancă lângă Cărbuneasca. Aduce vorba de nunţi şi de logodne.

— Ce vrei, ma chère. Tinereţea trebue să se mărite. Uite şi pe Liseta o cere unul, din Bucureşti. E profesor, o să treacă la Universitate în locul lui Tocilescu. E nebun după ea. Fata nu zice nu. Noi, noi nu ştim ce să zicem. Am vroi să-o mai ţinem lângă noi.

Când au plecat din Zăvoi, Liseta s'a oprit la poştă, de-a dat o telegramă lui Giurgiuveanu. Îi spunea că a ajuns bine, şi-l adastă pe a doua zi.

CAPITOLUL II.

Logodna.

Liseta cunoscuse pe Giurgiuveanu, la examenul de bacalaureat. Stau în aceeaşi bancă. Când a văzut că nu mişcă la rezolvarea unei probleme de trigonometrie, fără să fi vorbit mai înainte cu ea, Giurgiuveanu i-a dat, pe ascuns, soluţiunea. S'au reîntâlnit la facultate. Şi patru ani au petrecut, în cea mai desăvârşită prietenie şi colegialiate. Liseta nu se gândea la dragoste. El — chiar de ar fi fost cumva ispitit la aşa ceva — avea însă clar instinctul deosebirei sociale ce îi despărţea. Se mulţămea cu atât, cât ştia că îi este îngăduit. De altfel, crescut în mijlocul celor ce propovăduesc libertatea dragostei, nici nu se gân-

dea la însurătoare. Cu măsură, discret, se înfrupta din plăcerile tinereţii, acolo unde le putea dobândi fără osteneală, ori consecinţe.

Custode la Fondaţia Universitară, dând şi lecţii la pensionate particulare; găsea vreme să aducă Lisetei câte o carte, să stea cu ea de vorbă mai mult, tesele şi le făcuseră în comun. Lucrând la tesă, prietenia aceasta a început să ia un caracter mai potrivit cu vârsta lor. Intr'o seară, viind vorba de ce vor face după licenţă, Giurgiuveanu îi destăinui nădejdea lui că va merge la Paris, la doctorat.

— La Paris, cine ştie cu cine o să te împrieteneşti; zise Liseta mai mult ei decât lui, dar cu glas tare.

— Şi D-ta, o să te măriţi.

— Eu? Nici o dată.

— De ce?

— Aşa.

— Asta nu e un răspuns.

— Dacă vrei.

— Se vede că idealul D-tale, nu ţi-a fost credincios.

— Nu ştiu.

— Devii enigmatică cu totul.

— Şi e foarte natural.

— Cu toate astea, credeam că suntem prieteni. Mi-ai fi putut răspunde şi altfel.

— Da, dar D-ta eşti un om ciudat. Cu D-ta nu se poate vorbi lucrurile astea.

— Cred că te înşeli. Ţi-am dovedit că ţiu la D-ta, că-ţi sunt prietin.

— Dar numai atât, răspunde ea, roşindu-se până în vârful urechilor.

In mintea lui Giurgiuveanu, se făcu lumină. Trecut de douăzeci şi patru de ani, simte că a plăcut fetei.

— Te înşeli, Dar vezi, eu te respect prea mult, ca să-ţi vorbesc de sentimente ce nu trebue să existe între noi. Cu D-ta nu se glumeşte.

— Nici eu n'am glumit cu D-ta, nici o dată.

— Atunci, spune-mi cinstit de ce nu vrei să te măriţi?

— Ţii mult, la asta?

— Ca să-mi probezi, că mă consideri, într'adevăr amicul D-tale.

— Fiindcă, nu cred că mă iubeşte acela pe care l'aşi dori eu, să-mi fie soţ.

— Poate te înşeli. Cu graţiile D-tale, inteligentă cum eşti, lucrul este cu neputinţă.

— Cu toate astea.

Venise momentul explicărilor. Giurgiuveanu îi ia mâinile, pe care Liseta le lasă în ale lui, mai mult timp. Crede că e absolut imposibil să nu fie iubită. Judecă după el. Ce nu ar da el, să fie în locul aceluia. Nu i-a zis nimic nici odată; pentru că-şi dădea seama, că prejudiciile sociale au pus o barieră între ei. Era sincer, cu toate că nici odată, până atunci, nu-şi făcuse examenul conştiin-

ţei. Nu se cristalizase, în sufletul lui, sentimentul ce păstra Lisetei.

— Dar nu există nici o barieră. Dacă vrei D-ta, voi fi a D-tale.

O sărutare frăţească pecetlui acest legământ.

Cu toate astea, Giurgiuveanu era convins că părinţii ei se vor opune; şi era îngrijorat. Numai telegrama primită, cu întârziere, îi ridică piatra de pe suflet. In seara aceea chiar, pleacă la Râmnic. Dimineaţa, un servitor dela hotel aduse Lisetei, care lua cafeaua cu lapte împreună cu părinţii ei, sub o boltă de viţă, două rânduri. O ruga să intervie pe lângă Maiorul, ca să-i acorde o întâlnire. Liseta dete scrisoarea tatălui ei, care o trece pe tăcute lui Margot; şi spune fetei că-l aşteaptă acasă, după prânz pe la 5.

Giurgiuveanu nu e timid; dar fiindcă Liseta îi scrisese să fie cu băgare de seamă când vorbeşte, el credea că nu e încă terminat, şi foarte natural, era niţel emoţionat, când a intrat la Dobrinescu. Născut şi crescut în Bucureşti, oraşul de munte cu biserici multe şi din vechime, cu uliţele pline de case boereşti, îngrădite cu ziduri de bolovani, îi dase sensaţiuni necunoscute până atunci.

Casa Cirindarului, mai ales, îi făcea o impresie ciudată.

La marginea oraşului, despărţită de Episcopie printr'un maidan în care pasc vitele târgoveţilor; cu coperişul ei înalt de şindrilă; casa aceea stă în mijlocul unei curţi largi în care creşte iarba

114593
BIBLIOTECA Centrală Universitară Bucureşti

verde, pe care nu călcà picior de om. Aproape de poartă, grajdurile, şopronul cu cuhniile, apărau intrarea; în fund, până sub capelă, o grădină de pomi roditori, crescuţi fără grije în sălbătăcie.

Înăuntru cele patru odăi de sus mari şi încăpătoare, mugeau de câte zăceau în ele. Mobile scumpe, altele numai foarte vechi, panoplii cu felurimi de arme, portretele tutulor Cirindarilor şi Craioveştilor, scoarţe şi chilimuri, alături de covoare turceşti şi de şaluri persiane, broderii de mătase şi sculpturi în lemn, lucrul mâinilor lui Margot; dau odăilor un caracter deosebit.

Câte-va minute înainte ca ceasul să bată cinci, Margot luase pe Liseta, de au plecat împreună, cu trăsura, în plimbare spre Olt. Dobrinescu singur, cu o ţigară în gură, aştepta pe Giurgiuveanu în biroul lui. Chipul plin de bunătate şi de oarecare naivitate al Maiorului, cuceri numai de cât simpatia viitorului ginere. Şi Dobrinescu simte oarecare atracţiune către Giurgiuveanu. Inalt, bine zidit, cu ochi vii, cu părul prelins şi mustaţa rasă de i se vedeau dinţii albi şi frumoşi, Giurgiuveanu are un surâs ce cucereşte. Pe Dobrinescu îl încântă faptul, că e îmbrăcat cu îngrijire.

Fără să-l mai lase să se aventureze în introduceri, totdeauna plictisitoare; el îi ia înainte. „Ştiu Domnule. Mi-a vorbit Liseta de D-ta. Mi-a spus mult bine de D-ta. Sunt încântat că-ţi fac cunoştinţa. Eu sunt militar, nu ştiu diplomaţie, nici nu sunt avocat. Iţi spun drept, că nu suntem bogaţi,

dar că tot ce avem o să fie al Lisetei, că nu nai pe ea o avem. Acum îi dau via dela Drăgăşani, douăsprezece pogoane replantate, cu hramă bună. Niciodată n'am scos mai puţin de 6000 lei pe an, din vie. Trusoul e gata. După moartea noastră casele astea, cu tot ce sunt în ele — şi vezi cât sunt de pline — ale ei o să fie. Alt ceva n'am".

Giurgiuveanu nu s'adăstà, la atâta avere. Credea că singura moştenire a Lisetei erà să fie, că se trage din neam mare şi mofluz. Surprins de ce aude din gura lui Dobrinescu, el îi mărturiseşte că a crezut că Domnişoara nu are decât titlul ei de licenţiată, şi perspectiva unei catedre.

— Nu ţi-a spus, mititica. Lizeta, a vrut să se convingă, că o ei numai pentru ea. Aşà sunt femeile, Domnule. Sfârşeşte apoi, prin a-i spune că lui nu-i plac logodnele lungi, ca la nemţi. Acum când s'au înţeles, vor face logodna peste trei zile — Joi — şi nunta îndată după Sf. Maria. Logodna o fac în familie. De-i trebue ceva parale, să-i spue că-i avansează el. A doua zi vor plecà amândoi la Craiova, pentru târgueli. Din Craiova a târguit, când s'a însurat cu Margot. Tot de acolo vrea să târguiască şi pentru Liseta. „Verighetele le luăm dela Mendel. Ovrei, ovrei, dar om cum se cade. Ce găseşti la el în prăvălie, nu găseşti în Bucureşti la nimeni". Bufetul îl comandă la Andronescu „căci lucrează mai dihai, ca la Capşa". Aşà înşiră toate prăvăliile din Craiova până ce s'aude trăsura, că intră în curte.

— Iată, a venit şi nevasta. O să stai la masă cu noi, nu e aşa?

Se scoboară în sufragerie, unde Margot îl pune la dreapta ei, ca să-l studieze. Îi vorbeşte de strălucirea neamului şi de ideile ei democratice. E încântată, că vorbeşte aşa de bine franţuzeşte. Tare i-erà frică că n'o fi vorbind limba lui Racine şi Corneille. Pentru Margot faptul că vorbeşte cineva corect franţuzeşte, este o asigurare că părinţii lui au vorbit franţuzeşte în casa lor, şi că prin urmare, erau oameni „cum se cade".

După masă, îl pune în curent cu politica Judeţului. Nu se lasă până nu-i promite, că se va înscrie în listele electorale din Vâlcea. O să facă politică, şi va pătrunde în Parlament. Tatăl ei fusese în trei rânduri ales. Vâlcenii vor fi onoraţi, trimiţând în Cameră un profesor universitar, nepot Cirindarului.

A doua zi Maiorul a venit de l-a luat dela hotel, şi au plecat împreună la Craiova, după târgueli.

Joi la amiazi, când s'au întors, au găsit casa pahar. Margot şi Liseta, daseră pe brânci deretecând şi pregătind la bunătăţi. In intrare, pe o masă din sufragerie, stau în piramide sarailiile cu fisticuri, cozonacii moldoveneşti, pandişpanuri şi torte cu ciocolată.

Cum s'a înserat, au început să vină mosafirii. Domnul şi Doamna Cărbunescu, Directorul Pre-

fecturii cu fetele lui, vre-o patru ofiţeri cu cocoanele; Judecătorul de instrucţie şi Administratorul financiar cu nevestele, şi un cârd de domnişoare. Margot îi primeşte pe toţi cu multă amabilitate. Onorurile cele deosebite, le reservă însă pentru Cocoana Săftica, o bătrână destul de modest îmbrăcată, cu o pălărie cu un smoc de liliac alb pe cap şi cu mitenuri de ibrişim în mâini. Erà rudă depărtată şi trecea de neam mare, ca una ce erà născută Trundească. Toţi îi sărută mâinile. Şi Coana Săftica, fără să aştepte să fie poftită, se duce singură de se aşează pe canapeaua dintre candelabrele de argint, din mijlocul salonului. Până atunci Doamna Giuroglu cântase la piano, boerii jucau cărţi şi fetele îşi făceau confidenţe.

— Dar nu-i chemi pe tineri să-i logodim, Margot maică? întreabă Coana Săftica, făcându-se ecoul tutulor, celor ce credeau că după sosirea ei, nimic numai poate înârzia logodirea.

— Acum. Să vie socrul meu, tuşico.

— Va să zică, faceţi logodna bisericeşte, ca în vechime. Bine faceţi, maică.

Invitaţii, cari daseră năvală în salon, se retrag la distracţiile părăsite un moment.

Trecând la masa de cărţi, Administratorul financiar surprinde pe Liseta care şoptea logodnicului: „Ce-are a face? Este bunicul meu. El ne logodeşte. N'ai să te preocupi, de cum face el logodirea. Este ceva tradiţional şi de familie.“

— Ce, ori eşti liber cugetător, Domnule?

— Nu tocmai. Dar lui nu-i plac ceremoniile religioase, răspunde repede Liseta în locul lui Giurgiuveanu.

— Rău de tot. Trebue să iubim ale noastre, să nu le părăsim.

Deabia începuse iar jocul, când pătrunde încetinel în salon, un moşneag mărunt, cu barba albă cu fuiorul. Părintele Alexe poartă o rasă de mohair negru, şi camilavcă peste culion. La gât îi atârnă o cruce de rubine mari, darul lui Vodă Stirbey schitului Cetăţuia, unde stareţeşte acum Arhimandritul. Călugărul se închină adunării încrucişând mâinile la piept. Intreabă apoi pe Maior, unde sunt tinerii. Mirii se apropie, şi îi sărută dreapta. El deschide o carte legată în piele, ce stà pe masă între două fâclii de ceară, îi închină cu inelele şi li-le dă, ca să şi le schimbe între ei.

Ura! Să trăiască, se aude din iatac. Madame Giuroglu intonează un Vivat la clavir. Şampania începe să curgă în pahare, heretiselile şe ţin lanţ.

Părintele Alexe îşi udă buzele într'un pahar, îl pune la loc, pe tava de argint, şi bagă mâna în sân. „Uite, Liseto taică; asta este darul meu. Eşti os din osul meu, să mă ţii minte! „O sărută pe frunte, şi-i înmânează o foae de hârtie colorată, cu chipuri frumos tipărite pe ea.

— Un bon de o mie de lei, şopteşte un ofiţer.

— Aşi! O poliţă de asigurare de zece mii de lei, spune Administratorul financiar, care fiind şi agentul societăţii, cunoaşte taina bătrânului.

Maiorului îi licăresc în ochi lacrămi. „Bietul tata, cum s'a gândit el, la Liseta."

Petrecerea continuă aşa, până la ziuă. Doar călugărul s'a făcut nevăzut, şi doarme dus într'o odăiţă de lângă cămară.

A doua zi Giurgiuveanu, buimăcit de prin câte trecuse, cu capul plin de planuri pentru viitor a pornit înapoi spre Bucureşti. Ii espirase concediul dela Fondaţie.

Şi târgul a vorbit toată vara aceea de nunta Dobrineştilor. Unii de cum s'a petrecut la logodnă, alţii dece n'au fost poftiţi; şi toţii de greutăţile prin care treceau nuntaşii, ca s'o sfârşească într'un fel.

CAPITOLUL III

Giurgiuvenii.

Bătrânii din Giurgiu ţin minte încă prăvălioara cu creioane şi peniţe, a lui jupân Aron, un ovrei cu barba lungă, îmbrăcat turceşte, care vindea şi cărticele de soiul Alexandriei, Visul Maicii Domnului şi păcălelile lui Cilibi Moise, împreună cu poveştile lui Anton Pan. Aron erà din neamul lui Natan Melamed, cel dintâi rabin adus de ovreii din Giurgiu dela Salonic, în vremile când Giurgiul erà raia turcească. Patru generaţiuni, fii lui Natan au fost rabini; singur Aron a lăsat Talmudul şi Thora, pentru negustorie. Deştept, vorbăreţ şi foarte sociabil, avea patima politicei-

La 1848, a fost membru al municipalităţii revoluţionare, din oraşul lui. Mai târziù, când Lazăr, fiul lui, a trebuit să intre în şcoală; a făcut ce a făcut, şi a dobândit un debit de tutunuri la Bucureşti. A închis librărioara depe malul Dunării; s'a făcut tutungiu în Podul-de-pământ, pe calea Plevnei de azi, în dosul Poliţiei, la vad bun. Acì jupân Aron, a devenit Domnul Aron Giurgiuveanu. Pe numele acesta a înscris şi pe Lazăr, la Liceul Sf. Sava.

Tărâşi gropişi, Lazăr a absolvit patru clase gimnasiale Nu-i plăcea cartea. Mai tot timpul l-a petrecut în sala de gimnastică, în jocuri şi bătăi. A intrat apoi în trupa lui Moceanu. Nu erà nici unul jucăuş mai bun, ca el. Dacă l'au luat în oştire, repede a căpătat galonul de sergent, aşà că din răsboiul Independenţei, s'a întors sergent major, cu Virtutea militară în piept.

Când s'a liberat din oştire, l'au numit comandir de sergenţi la Mizil. După revisuirea art. 7 din Constituţie, fu împământenit între cei dintâi. Tocmai atunci a murit, aproape centenar, bătrânul Aron. Şi Lazăr a lăsat slujba, ca să ducă înainte negoţul cu tutunurile. Alături de brevetul Reglei, în cadru mai frumos, a aşezat diploma lui de cetăţean român şi brevetele pentru „Trecerea Dunării“, „Apărătorii Independenţei“ şi „Virtutea militară“.

Cât trăise bătrânul, în oştire ca şi la poliţie, Lazăr n'a avut vreme a se gândì la însurătoare.

La Mizil o băcănească văduvă îi stăpânea inima; şi se mândrea cu ea, că era frumoasă şi era româncă. Acum, ţintuit la tejgheaua tutungiului, a început a se gândi că nu e rău, să aibă omul şi nevasta lui. Cum taică-său fusese unul dintre stâlpii templului spaniol, lui Lazăr îi făcuse, între coreligionarii lui, faima de om şi jumătate. Rabinul Samuel Alcalel, fù încântat să şi-l facă ginere. Perlica erà singura fată a Rabinului. Durdulie, albă la faţă, cu părul negru şi creţ: la ea râvniseră mulţi. Erà însă sortită să fie nevasta lui Lazăr Giurgiuveanu, şi credincioasă soţie i-a fost un sfert de veac. Când a murit, la naşterea celui de al treilea copil, a lui Filip; tutungiul a plâns-o şi nici nu s'a mai gândit la alta. Ii erà destul grija celor două fete şi a pruncului, pe care l-a alăptat o seceleancă tânără şi voinică.

Câţi-va ani numai după Perlica, l-au dus şi pe Lazăr, în cimitirul spaniol dela Bellu.

La îngropăciunea lui, a fost faţă toată evreimea de rit spaniol, Moceanu, câţi-va sergenţi majori, o sumedenie de comisari şi ofiţeri de poliţie, şi colegii lui Filip dela Sf. Sava.

Surorile lui Filip, cu mulţi ani mai mari decât el, îi fură părinţii. Stând toată ziulica în tutungerie, se jertfeau pentru fratele lor. Trăiau între ei. Până noaptea târziu, el învăţa carte, şi ele ţineau tutungeria deschisă.

Fostul sergent major, era de o mare indiferenţă în chestiile religioase. Cât trăise Perlica, fată de

rabin habotnic, la ei în casă se mânca cuşer şi Vineri seara, cela trei lumânări rituale, se aprindeau în odaia din fund. Pe vremea aceea, Lazăr nu lipsea din sinagogă, la Paşte şi în ziua Ertărei. La praznicul ăsta nu puneau nimic în gură; şi câteşi patru, mirosiau, ziulica întreagă o gutue înţepată cu cuişoare. După moartea Perlicăi, tutungiul a lăsat pe doica lui Filip să cumpere carne de unde voia, şi fiindcă carnea trif era mai eftină; i-s'a părut şi mai gustoasă. Nu a zis nimic, nici când doica, ajunsă stăpână în casă, a început să gătească şi carne de porc. Treburile Regiei ajunseseră să-l facă să uite de sinagogă, chiar la praznicele mai mari. Se mulţumea cu Mazoth la Paşte, şi îşi trimitea fetele să petreacă mascate la Purim, pe la neamuri.

Crescut în aşa mijloc, ascultând în liceu pe dascălii atei, cari predau istoria şi filosofia în şcoalele oficiale, Filip, dacă nu era şi el ateu, cu siguranţă devenise sceptic şi îşi zicea sie-şi liber cugetător. Un fel de mândrie de rasă, era tot ce-l lega de neamul lui Israel. De asta nu voise să rupă din colţul odăii lui, tocul cu tablele legii; şi de asta, ideea unei cununii religioase nu îi surâdea.

Liseta Dobrinescu purta Visul Maicii Domnului în sân, nu trecea pe lângă o biserică, fără să-şi facă semnul crucii; dar atâta tot. La biserică nu mergea decât la Paşte, în Vinerea Mare. Ca mai toate colegele ei din Universitate, nu avea idee

de ce este creştinismul. Ţinea la legea strămoşească în chip superstiţios, ca la nişte rituri naţionale. Intre ei, prin urmare, chestia religioasă nu putea fi piedică. Dacă Filip, la început, se temuse că din pricina religiei nu se vor putea înţelege; la cea dintâi explicare, a văzut că se înşelase. Liseta s'a declarat gata a se mulţumi şi numai cu cununia înaintea Oficerului Stării Civile, dacă „popii n'or vrea să-i cunune şi ei.“ La rândul lui, Filip, care scotea botezul, un rit de complectă încetăţănire, s'a învoit să lase pe copii ce vor avea să-i boteze, Liseta. Erau precedente. Aşa se însurase fizicianul Aron Samuel cu o creştină, aşa chirurgul Goldenthal cu fata generalului Minguloff, aşa avocatul Schwarzfeld şi vestitul gazetar Zuckermann de la Poporul. Toţi aceştia îşi aveau copiii botezaţi, şi au rămas bine cu neamurile credincioase lui Israel. Aşa o să facă şi Filip, fără să-i poată face vre-o vină cineva.

Când a spus surorilor lui, că pleacă la Râmnic, să se logodească cu o româncă; nici una n'a cârtit. Amândouă s'au bucurat. Pentru ele asta avea să fie distrugerea ultimei piedici, la fericirea pământească a fratelui lor.

Cu toate astea, cea mai mare, aceea care ţinea mai bine minte pe mama lor, şi la care amintirile din copilărie se confundau cu vremea când în tutungeria Giurgiuveanului se trăia după „lege“; Ana avù un moment de părere de rău. Pentru ea, copilul răsfăţat al Perlicăi, ideea de a se

încuscri cu „goim“, nu putea fi ceva plăcut. Ar fi preferat ca Filip să ia pe una din neamul lui Halfon, ori a lui Hilel; o Manuah, o Mircuş au o Elias. Asta era ceeace visa ea, pentru fratele ei. Ar fi fost mai bogat, şi de sigur mai fericit. Nu îndrăzneşte însă, să-i facă nici o obiecţie. Simţea cât era de îndrăgostit Filip; şi pentru nimic în lume n'ar fi vroit să-l mâhnească. Şi apoi dacă amintirile din copilărie îi vorbesc de sinagogă; cele ale tinereţei îi şoptesc de un student în medicină, care venea zilnic să cumpere ţigări de la ea. Dacă Ionel Popovici i-ar fi cerut, trebue să recunoască în sufletul ei, că nimic n'ar fi putut o împledica să se arunce în putina de la Zlătari. Cât a plâns ea atunci, când a aflat că Popovici al ei, medic de spital la Corabia, s'a însurat cu fata unui grânar bogat! Sunt aproape 20 de ani, de atunci; şi totuşi aceasta amintire isbuteşte să-i adoarmă ultimele ei scrupule.

„Să vă dea Dumnezeu noroc şi copii frumoşi“ îi urează Ana, în momentul când Filip se suie în trăsură, ca să plece la Râmnic.

Rebeca e doar cu patru ani mai mare ca Filip, încă tânără şi frumoasă. Crescută la Călugăriţele din Pitar Moşi, are simpatie de creştini. Duminica trimite leturghii, la Sf. Ilie din Gorgani.

Când are focurile ei, face acatiste la Sf. Vineri ori la Cuţitul-de-argint. Nu trece o zi de Sf. Nicolae, fără să aducă o lumânare Ierarchului care ajută pe fete la măritiş. A petrecut ea minunat;

în nopţile de Purim; dar mai veselă e la Crăciun şi Florii. Astea sunt sărbătorile sufletului ei, tânăr şi plin de dragoste. Pentru ea, însurătoarea lui Filip cu o româncă, e un noroc. Inceputul fericirei, la care râvneşte. Va petrece, de acum încolo, verile la Râmnic. În munte la cumnată-sa — cine ştie? — va isbuti să se facă iubită de vre-un ofiţer sau de vre-un magistrat. Rebeca sare în sus de bucurie. Sărută pe Filip pe amândouă obrajii.

„Bravo Filip, să trăeşti, aşa îmi placi. Când te botezi?“

Ideea unei simple căsătorii, la Oficerul Stării Civile nu e pe placul Rebecăi. Îi mărturiseşte lui Filip, că ea nu crede, ca părinţii Lisetei să se învoiască numai cu atâta. E bucuroasă, că nepoţii ei vor fi creştini. „Ce mult aşi vrea eu să-l botez pe cel dintâi; să-i fiu naşă.“

— Nebuno, pentru asta ai trebui să te botezi tu întâi, îi spune Ana.

— Şi de ce nu? Cumnată-mea, să-mi fie mie naşă.

Filip le ascultă cu drag, şi nu fără grijă. Liniştit nu e, nici de când s'a întors de la logodnă. Surorile îi amintesc că trebue, numai decât, să meargă să-şi anunţe logodna unchiului lor, lui Isac Alcalel.

CAPITOLUL IV

La Isac Alcalel.

Pe înserate, Filip porneşte cu Ana la unchiul lor. Au lăsat prăvălia în grija Rebecăi. Se duc stăpâniţi fiecare, de gânduri deosebite.

Tramvaiul îi lasă, aproape de casele din strada Lucaci. Aci găsiră pe nevasta lui Alcalel, în grădină, supraveghiând un ungurean, ce udă florile. Îmbrăcată într'un capot larg de mătase, Doamna Alcalel are degetele pline cu inele scumpe, în urechi îi strălucesc doui solitari de preţ. Deşi în vârstă, ţine să pară tânără, şi face tot ce poate în acest scop. Ana rămâne cu ea, de vorbă. Fată practică, ştie că Alcalel le-a lăsat prin testament lor, averea lui întreagă, dar numai după moartea şi a nevestei lui. Caută dar, să-şi asigure simpatiile ei, cât mai mult, pentru ca nu cumva, supărat pe Filip, unchiul să-şi schimbe testamentul.

Pe Alcalel, Filip l-a găsit în birou, cercetând la lupă, nişte monede vechi. Crescut în pension la Schewitz, acesta trecuse prin comptoarul lui Hilel, ca apoi să deschidă, pe seama lui, un mic birou de bancă în Hanul-cu-tei. Prudent, harnic şi foarte cinstit; în modestul lui comptoar, făcuse avere. Acum trăeşte din venitul ei, stăpânit de patima numimastică. De când a dispărut din comerţ firma Alcalel & Co., bătrânul îşi

trece timpul, căutând monede vechi şi studiindu-le cu dragoste de părinte.

— Bine-ai venit Filipe. D-ta, care eşti om învăţat, poţi să mă feliciţi. Am pus mâna, încă pe două bucăţi de preţ. Uite o monedă de aur, de cele pe cari le-a bătut Constantin Brâncoveanu; şi asta e tot de aur, dela Constantin cel Mare, cu podul de peste Dunăre, dela Măgurele. Le-am luat pe nimic. Nu am dat nici cât trage aurul din ele. O să crape Mişu Sutzu de necaz, că i-a scăpat din mână, aşa chilipir. Dar ce văd? O verighetă în degetul D-tale. Ce este?

— Tocmai de asta am venit, unchiule. Să-ţi anunţ logodna mea.

— Şi cu cine, mă rog?

— O să te miri. Să nu mă judeci însă aspru. Ştii ce puţin preţ pun pe deosebirile religioase. Iau o româncă, pe fata Maiorului Dobrinescu, din R.-Vâlcea. Giurgiuveanu dă apoi unchiului său toate amănuntele, ce crede că-l pot interesa.

Alcalel ascultă, şi rămâne pe gânduri. Crescut în cel mai strict mosaism acasă la Rabinul, tatăl lui; el păstrase credinţa strămoşească. Trebile sinagogei îl interesează. Este cel mai zelos epitrop al comunităţii spaniole. In fond e însă o fire liberală; şi - din ce citise — un cald admirator al doctrinei deterministe. Il doare, în suflet, vestea pe care i-o aduce nepotul lui; dar judecă că ea este consecinţa fatală a mediului în care a trăit Filip.

El visà cu totul altceva pentru fiul unicei sale surori. Asta însă nu-l împiedică, să raţioneze.

— Faci rău, Filipe, că te desparţi de neamul tău.

— Nu mă despart de nimeni, unchiule. Am spus hotărât, că nu mă botez.

— Ştiu, ştiu. Lasă-mă să sfârşesc. Faci rău că te grăbeşti. Printre ai noştri, ai fi putut găsì ceva mai bun. Ce mă mâhneşte pe mine însă, este că n'o să pot să mă bucur de copiii tăi. Crescuţi în altă lege, nepoţii surorii mele, sânge din sângele meu, vor fi străini mie. Pentru ei, Isac Acalel o să fie un jidan puturos. O să le fie ruşine de el. Probabil, morala lor, nu-i va împiedicà să-şi ceară partea, ce li se cuvine din moştenirea mea; dar, cu siguranţă, că o să se ruşineze să mă ducă la gropişte împreună cu jidanii.

— Te asigur unchiule...

— Taci mă, eu ştiu ce ştiu. Sunt om bătrân, şi am părerile mele. Pasul D-tale, pe mine nu mă miră deloc. El este consecinţa fatală a unor fapte, de care D-ta nu eşti vinovat. Când Aron Melamed, ameţit de fumurile politicei, a început să se iscălească Giurgiuveanu, în loc de Melamed, erà fatal ca fiul lui să sfârşească, mâncând carne de porc şi fără ca să mai calce în templu. De atunci se putea prevedea că nepotul lui Aron va luà o creştină, că strănepoţii lui vor fi creştini adevăraţi. De mi-aşi da puţină osteneală, aşi putea calculà în ce an anume, os din osul lui Aron Melamed va

ajunge Archiepiscop al Ungro-Vlachiel, Primat al României. Sunt sigur că pe vremea când ovreimea din ţară, va serba al patrulea centenar al Rabinului Moisi ben Avram Melamed, înţeleptul care a slujit lui Iehova în şcoala din Giurgiu şi a scris acele comentarii asupra Talmudului, care-l pun alălurea de Maimonide; din deal dela Mitropolie, poporul român va fi blagoslovit de Inalt Prea Sfinţitul Nuştiucum Giurgiuveanu. Aşa, dragă Filipe.

Filip, care niciodată nu înţelesese filosofia deterministă, erà gata să riposteze. Voia să-l întrebe, cum explică atunci determiniştii faptul că Aron, strănepotul lui Moisi ben Avram, descendent direct a patru rabini, din cei mai habotnici, a preferat teşgheaua de librar, stranei de rabin, şi s'a aprins de fumuri politice, în loc de a îndrăgi speculaţiunile talmudice. Simte însă, că ar mâhni prea mult pe bătrânul Alcalel, şi-şi înghite întrebarea. Continuă a-i povesti dela Râmnic, până ajunge să-i spue, că părinţii logodnicei lui, nu ştiu că ginerele lor e ovrei.

— Te-ai grăbit, Filipe O să vezi că Dobrineştii, cari s'au învoit, la urma urmelor, să-şi dea fata după feciorul unui tutungiu; în ruptul capului, nu o vor lăsà, să se mărite cu un ovrei.

— Contez pe ea, unchiule. Sunt sigur.

— Dece eşti sigur? Toată filosofia, cu care vă îndoapă Maiorescu şi atâţia dascăli vestiţi, nu vă spune oare ceva, şi despre nestatornicia femeilor?

Dacă nici atât lucru nu învăţaţi la facultate, nu ştiu zău, ce învăţaţi acolo.

Alcalel acum e sigur că logodna, se va strică. E vesel, face glume. Incepe să istorisească de certele lui cu epitropii ceilalţi, în chestia alegerii unui rabin în locul lui Bejarano, care a plecat în Ţara Turcească. Ei nu înţeleg de ce, el vrea să-l aducă, pe Rosentzweig dela Iaşi. Ca să trăiască ovreeşte, ovreii trebue să trăiască uniţi ca pământeni, să aibă legături numai cu pământul acesta.

Trebue sfârşit odată, cu rabinii aduşi din străinătate. Nu ştiu româneşte. Habar n'au de imprejurările locale Cred chiar că e bine să stea în relaţiuni cu legaţiile străine. Doctorul Weiss e ungur, şi ungur o să rămâe. Vor să aducă şi un turc. Asta ar mai trebui. Rosenzweig e născut în Iaşi, a trecut prin şcolile româneşti. „Ei zic că m'am leşit, fiindcă nevastă-mea e moldovancă. Doamne fereşte! Dacă mi-aduc un spaniol din ţară, îl primesc cu amândouă mâinile. Dar cu cei de peste hotare, să-mi dea pace.“

Încântat că Filip îl aprobă, bătrânul începe să strige contra sionismului. Vor să facă din ovrei, un popor. Uită, că sunt risipiţi în patru continente.

Au diferite obiceiuri, vorbesc limbi deosebite şi legături seculare, i-a înlânţuit de pământul în care s'au născut. Sioniştii îi fac odioşi, în faţa compatrioţilor de altă lege. Ori sunt o naţiune, şi nu au

cuvânt să ceară drepturi politice, alt undeva decât în Sion. Sau sunt un popor risipit pe care nu-l leagă altceva, decât un ideal religios. De este aşa, să-şi păstreze religia cât e religie, şi să se identifice, cât mai mult şi mai repede, cu poporul în mijlocul căruia trăieşte.

Căzut asupra unei chestiuni care-l pasionă într-un mod cu totul deosebit; Alcalel uitase de ceas. Era gata să peroreze până la ziuă. Noroc că intra în birou nevastă-sa.

— Se face deja ziuă.

— E aproape douesprezece unchiule, adaose Ana.

— Nu e nimic. Aveţi o lună frumoasă Vă puteţi duce în tihnă acasă. Logodnicilor le place, să umble noaptea pe lună.

— Dar vezi unchiule, eu nu sunt logodită.

Aşa s'a sfârşit explicaţia cu Isac Alcalel, habotnicul Epitrop al comunităţii israelite de rit spaniol, din Bucureşti.

Pe drum Ana a povestit fratelui ei, convorbirea ce a avut cu mătuşa sa. Raşela era fata Doctorului Diamant, din Roman. Iubitoare de petreceri şi de lume, suferea că nu e în legături cu societatea românească. La început, a încercat să facă câte-va vizite; dar foarte puţini, şi nu cei doriţi, au răspuns avansurilor ei. Nu era fericită complect, decât în cele şase săptămâni, de pe vară, când la Bad-Hall, trăia numai printre români.

Doamna Alcalel înţelege pe Filip. A promis Anei, să facă totul ca, bărbatul ei să nu fie supărat.

Am văzut însă, că nu fusese nevoe de intervenţia sa. Trebue să ştim că Raşela fusese îndrăgostită foc, altădată, de Locotenentul Raul Condescu. Nu s'a putut face nunta pentru că, nici Doctorul — tatăl ei — nici părinţii lui Raul, nu au fost în stare să încherbe dota reglementară. Romanul se sfârşise în ghioace; nu fără să lase în sufletul Raşelei, amintiri duiase. Alcalel, bine înţeles, habar n'avea de romanul de copilărie al Raşelei. Pe Raşela însă o bucurase vestea, că socrul lui Filip e maior. Speră că la viitorii ei cuscri, va putea să reîntâlnească pe Raul, acum locotenent-colonel la pensie. Astă iluzie făcea din Doamna Alcalel o mare apărătoare a lui Filip. Ca şi luì Alcalel însă, îi era teamă, de boicotul celor mai habotnicidintre coreligionari.

După plecarea nepoţilor, se învoesc să spue cunoscuţilor, că au fost în contra căsătoriei proectate, că fac tot ce pot s'o împiedice, şi n'au pierdut nădejdea să isbutească, în acţiunea lor. Adevărul este că Alcalel sperà sincer, că Dobrineştii vor rupe logodna; lucru pe care soţia lui, nu voià să-l admită, cu nici un preţ.

CAPITOLUL V.

Descoperirea.

Dobrineştii cari habar n'aveau de obârşia corească a ginerelui, erau încântaţi. Doamna Dobrinescu primea felicitările oraşului. Dà înainte

cu laudele, la adresa lui Giurgiuveanu. Din gura ei, tot Râmnicul aflase că logodnicul Lisetei e un bărbat distins, cu educaţie şi viitor strălucit. Avea şi ceva avere. Tatălui logodnicului Lizetei îi zicea lumea tutungiul, pentru că ţinuse în întreprindere distribuţia tutunurilor din judeţul Ilfov. Lazăr Giurgiuveanu lăsase, vre-o douzeci de mii de lei, pe care Alcalel îi fructificase aşa, încât capitalul se întreise în mâinile bancherului, priceput la trebile astea. Totdeauna însă, Filip socotise, banii aceştia, ca avere numai a surorilor lui, şi nu vorbise nimănui de ei.

La club, jucând table sau domino, Maiorul găsia, şi el, prilej să aducă vorba de Girgiuveanu. Spune partenerilor lui, ce minunată partidă face fie-sa. Toate acestea făceau pe mamele din Râmnic, să se uite chioriş, la biata Liseta. Fetele, de vârsta ei, o ocoleau. Prea avusese noroc mare. Asta nu se iartă niciodată, unui muritor.

Dobrinescu juca regulat ceva la club, după amiază; jocuri uşoare, de distracţie. Într'o zi, fiindcă nu găsise parteneri nici pentru table, nici la domino; de nevoe, se aşează la pichet cu Procurorul, pe doi lei. Când partida e mai înfocată, soseşte în club şi avocatul Coengiopol, unul cu care nu se prea înţelege Dobrinescu. Fusese adversarul Maiorului, în singurul proces ce avusese în viaţa-i, şi de care-l pierduse, pe nedrept, numai din pricina că acest Coengiopol e

mai ager şi mai cu trecere decât Dimitriu, avocatul angajat de Dobrinescu. Maiorul nu-i erta lui Coengiopol, lucrul acesta. Trâncănea pe spinarea lui necontenit. La rându-i, avocatul îi făcea toate posnele, cu putinţă, ca să se răsbune.

— Salut Domnule Maior.

— Bună ziua, Domnule.

— Eram azi în piaţă când se certă Prefectu, cu Leicăianu, din pricina D-tale. Prefectul zicea că deşi votezi cu conservatorii când sunt la guvern, în fond eşti o fire liberală. Ca dovadă de sentimentele D-tale, spunea că, în chestiile confesionale, eşti liberal, nu faci deosebire de religie. Pentru Dobrinescu omul să fie om, atât îi trebue zicea Prefectul. Leicăianu, nu şi nu. El pretinde că eşti conservator. Tocmai chestia la care făcea aluzie Prefectul, îl întăreşte în convingerea că eşti o fire conservatoare. I-am împăcat, eu.

— Şi cum i-ai împăcat, D-ta? întreabă Dobrinescu, care nu pricepe de loc unde bate Coengiopol.

— Le-am zis aşa: Aveţi dreptate, amândoi, şi nici unul. Precum în politică e liberal când sunteţi D-voastră la putere, D-le Prefect; şi conservator când sunt ai D-voastră la guvern, D-le Leicăianu; tot aşa e Dobrinescu, şi în chestia pentru care vă certaţi. E liberal, fiindcă nu se uită de e ovrei ori creştin, tânărul. Îl acceptă de ginere fiindcă e nepot de haham. Chestie de clericalism. Dobrinescu, ca fecior de popă, e şi el clerical.

— Adică ce vrei să zici, Domnule?

— Ce, nu pricepi?

— Nici o iotă. Te poftesc să te explici, mai iute.

— Vorbeau oamenii de Giurgiuveanu. Se închinau, cum îţi dai D-ta fata după un jidan, după nepotul hahamului din Giurgiu. M-ai priceput acum, îmi închipuì.

Maiorul s'a sculat în picioare. Ca un fulger, îi trage două palme. „Cum ţi-ai permis, mişelule, să insulţi pe un om, care nu e de faţă şi care nu ţi-a făcut nimica?“

Coengiopol ridică scaunul. Vrea să dea în cap, Maiorului. Toată lumea se scoală, dela mesele de joc. Pun mâna pe ei, că se făcea moarte de om. Cu chiu cu vai, au trecut pe Congiopol în sala de lectură, unde ţipă ca din gură de şarpe.

Maiorul care-l aude ce spune, se plimbă de colo până colo, ca un leu în colivie. Ca să-l liniştească, Procurorul se dă bătut la pichet şi ese cu el, la aer, pe bulevard. Plimbându-se amândoi, Procurorul, cu mult tact, răuşeşte să-l calmeze.

Nu e aşa vinovat nici Coengiopol. De Giurgiuveanu că e ovrei, spun profesorii dela gimnasiu, care au fost cu el colegi, în Universitate. Unul, Dominicatos, care e de fel din Giurgiu, pretinde că în adevăr moşul lui Giurgiuveanu, ar fi fost rabin acolo.

Maiorului îi curgeau năduşelile, ca într'o bae turcească. Se schimbase la faţă. Pe procuror l-a apucat frica că o să-l lovească damblaua pe uliţă, şi aşa cu încetul, pe nesimţite, îl mână spre casă.

— Uite frate, tot umblând ajunserăm la D-ta, Domnule Maior. Te las. Du-te de te linişteşte. Cercetează şi D-ta. Poate să fie, numai flacuri de cafenea.

— Sunt sigur că sunt fleacuri, îngână din buze Dobrinescu.

Margot eşia tocmai cu trăsura, să întoarcă câteva vizite. Când a dat ochii de el, schimbat cum era la faţă, a vrut să rămâe acasă. „Ce ai, Iorgule, eşti bolnav?“

— Mă doare puţin capul. Nu e nimic. Du-te de-ţi fă visitele. Eu iau o antipirină, şi o să-mi treacă.

De pe fereastră, priveşte până nu se mai vede trăsura cu maioreasa. Apoi începe a bate cu piciorul în pardoseală, ca să vie sus, slujnica.

— Unde e Coniţa Liseta?

— In grădină, Coconaşule. Adună fragi şi smeură.

— Pofteşte-o îndată sus. Dar să vie numai decât. M'ai înţeles!

Liseta se aşteptă, în fiecare zi, la o explicaţie. Era pregătită.

— Ce e papa? La ce m-ai chemat?

— Giurgiuveanu, e ovrei?

— Da.

Maiorul a holbat ochii la ea. Numai poate scoate un cuvânt.

— Va să zică, ştiai? Ne-ai înşelat! Nenorocito! Ne-ai făcut de râsul lumii. Să-i scrii imediat, că am stricat logodna. Să-i trimiţi verigheta înapoi, cu braţuleta, pe care ţi-a dat-o.

— Nici nu mă gândesc.

— Ce zici? Ai nebunit, Liseto?

— Te rog, papa, să nu te superi pe mine. Sunt majoră şi absolut liberă să hotărâsc, de soarta mea. Când m'am decis să iau pe Filip, am prevăzut toate greutăţile. Speram însă — şi eu tot mai sper şi astăzi — că dragostea voastră pentru mine, o să biruiască prejudecăţile voastre. O să mai vorbim noi de asta. Acum, te rog să te linişteşti. Astăzi copiii se căsătoresc, cum vor ei. Părinţii numai au, în chestiile astea, autoritatea de altă-dată. Trebue să fiţi înţelepţi; să înţelegeţi spiritul vremii Altfel, vă amărâţi zilele de geaba. De voiaţi să fiu la fel cu fetele de altă-dată, nu trebuià să mă daţi, nici în liceu, nici în universitate.

Iorgu Dobrinescu, stâncă de piatră, o privia ca altă arătare, pe fiică-sa. Ca aiurând, o întreabă: „Şi e botezat, macar?“

— Ce are a-face!

— Cum? Ce o să zică biata mă-ta, când o să afle! O s'o bagi în mormânt, săraca! Eşi afară.

La visite, Margot nu putuse să plaseze elogii prea multe, la adresa lui Filip. In două locuri,

când a început engomionul ei favorit, cocoanele s'au uitat aşa ciudat la ea, de nu a îndrăsnit să meargă prea departe. Doamna Cărbunescu i-a deslegat cimilitura.

A petrecut-o, la eşire. Când au rămas în patru ochi, a întrebat-o dacă ştie de ce neam e logodnicul Lisetei.

— Ce, ori unde părinţii lui au făcut comerţ cu tutunurile, crezi că o fi armean?

— Nu dragă. Uite ce e: în oraş s'a svonit că ar fi ovrei. Trebue să fie mofturi.

Ori-cum ar fi bine ca Maiorul să se intereseze de lucrul ăsta. Lumea urlă.

— Las'o să urle. Astea sunt cancanuri.

— Aşa cred şi eu.

Margot e absolut sigură, că svonul e mincinos. Liseta îl cunoaşte de cinci ani, pe Giurgiuveanu. E peste putinţă, să nu ştie, cine e Filip.

Apoi,s'au logodit cu popă. Cu toate astea, Margot începe a se îndoi. O fi poate ovrei, botezat. Se dă dar repede jos din trăsură şi, fără a-şi mai scoate pălăria, intră la Dobrinescu.

— Ţi-e bine acum? Nu te mai doare capul?

— Tot mă doare, dar mai puţin.

— Ce lume rea! Inchipueşte-ţi că au scos vorbe lui Filip. Zic că e ovrei.

— Aşa, şi e.

— De unde ştii? Când ai aflat? De ce nu mi-ai spus şi mie?

— La club aflai şi eu, d'aia m'a apucat capul.

— Dar, poate să fie minciuni. Liseta ce zice; pe ea ai întrebat-o?

— Nici eu n'am vrut să cred, pe Coengiopol. Dar îmi mărturisi ea că e ovrei. Nici nu e botezat.

— Trebue să-i scrii; să-i telegrafiezi imediat, că totul s'a rupt.

— In zadar. Mi-a declarat hotărât, că ea îl ia cu voia, ori fără voia noastră. Aşa-i învaţă acum la Universitate, auzi. Să-şi facă de cap singuri. Copiii au să poruncească. Părinţii trebue să se supue. Aşa mi-a zis ritos. Am dat-o afară din odae. Dacă vrei, mai încearcă şi tu, dar e de geaba.

Margot, crescută la călugăriţe, în felul ei e credincioasă. Se închină dimineaţa şi seara. Dar îi lipseşte direcţia spirituală. La ea credinţa e stearpă, mai mult mecanică. Nu religia lui Filip o scandalizează, ci faptul că e dintr'un neam urgisit şi desconsiderat. Dacă pe Liseta, ar fi cerut-o un bei egiptean, un marchis japonez ori un rajah budist; nici mahometanismul unuia, nici păgânătatea celorlalţi nu ar fi ţinut-o în loc.

Dar ovrei? Asta este o mesalianţă. Mai rău de cât, căsătoria cu un ţigan. Ţiganul, de e venit mai de departe 'şi poate ascunde origina; ovreiul, nu. Se prăbuşia dar, întreg visul lui Margot, toate iluziile ei. Romanele lui Ohnet, pe care le ştiă pe din afară, o mângâiaseră de nenorocul de a fi luat un

simplu fecior de popă; uşurinţa Lisetei îi da acum o lovitură mortală. Inima i se face sloi de ghiaţă, în cap simte un haos desăvârşit. Din ochi îi picură lacrămi, ce curg ca isvorul de munte. A îngheţat pe dîntregul. Dobrinescu o aşează, în nesimţire, pe sofa. Un medic militar, îi face o injecţie cu eter, şi-i prescrie o poţiune calmantă. Liseta îi pune cârpe cu ghiaţă la inimă, o sărută plângând.

Deschide în fine ochii. Încet, rugător şopteşte: „Du-te, te rog, lasă-mă. Îmi faci rău". Liseta a plâns cu hohot, toată noaptea. Maiorul, nici nu s'a desbrăcat. Se plimbă prin odae, neastâmpărat. A fumat o cutie întreagă de bectemis. La fiecare jumătate de ceas, a dat neveste-si, din poţiunea ordonată.

S'a hotărât să se ducă singur în Bucureşti, să roage de Giurgiuveanu, să renunţe la Liseta. I s'a părut om de omenie. Nu o să nenorocească el, o familie întreagă.

Dimineaţa, la cafea, a dat ochi cu fiie-sa.

— Vezi, ce-ai făcut? De-ai avea inimă în tine, m'ai autoriza să telegrafiez lui Giurgiuveanu, că totul s'a rupt între voi.

— Asta e imposibil. Trebue să vă obicinuiţi cu ideea, că o să fie bărbatul meu.

— Nu o să ne obicinuim niciodată, cu asta. O să mă duc la Bucureşti, să-i spun cum stau lucrurile. Sunt sigur o să aibă mai multă inimă de cât tine.

— Tocmai fiindcă are inimă, nu renunţă la mine.

— Taci te rog, mă revolţi.

— Eşti nedrept, papa. Voi nu mă iubiţi pe mine. Voi vă iubiţi, pe voi. Credeţi că suntem proprietatea voastră. De asta e atâta suferinţă, pe lume.

— Nu eşti tu de vină, noi stricăm. Ne-am luat după nebuniile din ziua de azi. Nu trebuia să te dau în şcolile de moda nouă, fără de Dumnezeu. Mai bine te trimeteam la călugăriţele din Pitar Moş. Dar nu e nimic, o să-mi fac datoria până la capăt.

— Datoria D-tale, e să nu împiedici fericirea a două suflete.

— Datoria mea e să te opresc de la un pas pripit. Tu nu ai experienţă, nu ştii ce vrei.

— Vei vedea, că ştiu şi am experienţă. Mai târziu, o să vă schimbaţi şi voi părerile.

Calmul şi hotărârea fetii, au exasperat pe Dobrinescu. Se scoală enervat. Trece iar în iatacul nevestei lui, să vadă cum se mai simte; şi s'o liniştească, pecât se poate.

CAPITOLUL VI.

La schit.

Iorgu Dobrinescu fire disciplinată, nu eşise nici odată din cuvântul maimarilor lui. Nici acum, gogemite maior pensionar, nu îndrăzneşte să zică nu, în faţa lui taică-său. Cu aşa mentalitate, rezistenţa Lisetei groaznic îl turbură. Din câte vorblse cu dânsa, a pierdut încrederea că o va putea înfrânge. Acum se îndoeşte, că va fi în stare să facă pe Filip, să renunţe.

Ca la toate greutăţile prin care treeuse îu viaţă, se gândeşte să ceară povaţă, de la tatăl său. Mângâe fruntea lui Margot, îi şopteşte la ureche ce-a hotărât, o sărută şi ese în pridvor ca să poruncească, să pue caii la trăsura cea veche.

Pe o zi ploioasă, cum numai la munte se întâmplă la sfârşitul lui Iulie, porneşte spre Cetăţue. Inbrăcat civil, cu o haină groasă de vânătoare pe el, cu o pălărie verde în cap, în fundul trăsurii, Dobrinescu îşi adună gândurile, fumând.

Încet, cu greu, caii sue dealul schitului. Sub clopotniţă, Maiorul sare din trăsură; şi se îndreaptă spre stăreţie. În cerdacul închis cu geamuri de Popa Alexe, Dobrinescu găseşte pe bătrân, trântit într'un pat, învăluit cu macaturi roşii. Rebegit de umezeală, Stareţul luase pe el, scurteica cu blană şi se suise în pat. Din chilii, câţi-va călugări, cari

stăteau în faţa uşii, privesc la cer, să vadă de e nădejde de înseninat.

Dobrinescu sărută mâna Archimandritului, se aşează pe scaunul de lângă pat şi începe a resuci o ţigară.

— Ce, nu eşti bine, tată?

— Pârdalnicele de bătrâneţe, nu-mi dau pace. Nu mai e putere. Azi noapte fusei la Utrenie, când începea să burniţeze. Pasămite am răcit, că nu mă pot încălzi de loc. Sânge de moşneag, Iorgule. Îngheaţă uşor şi se înfierbântă greu. Dar ce vânt te aduce pe tine, la schit?

Dobrinescu nu îndrăzneşte să-i spue deadreptul ce-l roade pe suflet. A venit aşa, ca să-l vadă. Să mai răsufle de plictiseli şi de necazuri. Margot e şi ea, bolnavă. Cum să nu fie? Şi aşa, pe îndelete, începe să depene toată tărăşenia. Scandalul din club, visitele nevestii, cearta cu Liseta, îndărătnicia fetii, toate le află bătrânul. Părintele ascultă. Nu zice nimic. Rar pune câte o întrebare. Când Maiorul şi-a deslegat sacul, Stareţul oftează.

— Mare necaz pe voi, Iorgule. Să nu te mâhneşti, dar e şi din vina voastră. Nu se lasă fetele singure de capul lor, într'un oraş mare necunosut.

— Dar cine ar fi crezut? Toţi ne lăudau, că o dăm la învăţătură mai înaltă.

— Şi vezi unde aţi ajuns! Ce povaţă să-ţi dau eu acum? Du-te de te mai plimbă. Ia pe Nectarie, să-ţi arate stupina. De se potoleşte ploaia,

repezi-te de vezi, ce rod frumos are via. După Vecernie, om mai vorbi.

Dobrinescu, care ştie obiceiul bătrânului să nu dea nici un sfat pe repezeală, ci numai după oarecare rugă smerită, îl lasă singur.

In chilia Părintelui Nectarie, ia dulceaţa şi cafea. Il ascultă pe Econom, care nu e deloc mulţumit de cum chiverniseşte Stareţul, avutul mănăstirei. „Prea e risipitor. Facem gospodărie bună. Vaci avem şapte; din vie s'ar scoate parale bune. Stupină ca noi, n'are nici Episcopia. Muncim de dăm pe brânci. La ce folos? Laptele îl împarte tot, în fiecare dimineaţa, Soborului. Din vin opreşte, câte-va vedre pentru Liturghie şi la arhondaric; ce rămâne, îl împarte frăţeşte cu toţi călugării. Cu ce aduce stupina, face reparaţii; ceara o dă la pangal. Nu se uită, că unul e econom, altul casier ori cântăreţ. Pentru Sfinţia Lui, toţi suntem o apă. E bun, e cinstit; dar nu ştie să facă deosebire. In alte locuri, proestoşii trăesc boereşte; aici noi trăim mai rău ca ceilalţi, suntem mai munciţi. Când îi zic că ni se cade şi nouă o mângăere, numai că-l auzi: Lasă Nectarie, cine are cinste mai multă, trebue să muncească mai mult. Mai zi-i, frate Iorgule; mai zi-i şi D-ta. Spune-i că suferim. De vre-o doui ani, numai primeşte parale dela cei ce vin de se spovăduesc. Mai aduceau oamenii un franc, doi; o putinică cu brânză, un pui de găină, o mână de mălai. Acum,

ioc. O să ne luăm lumea în cap. Se pustieşte mânăstirea".

Tot vorbind Nectarie de necazurile lui, nici n'au auzit când a tocat de vecernie. Ca să pue capăt taifasului, a trebuit să trimită Archimandritul un călugăr, să poftească pe Maiorul la stareţie.

— Ai stat la Nectarie. Ce ţi-a spus? S'a plâns de mine. Vrea să mâncăm noi, cei din comitet, venitul Schitului. D'aia numai vine nimeni la călugărie. Vre-o doi, trei trântori, cântau în strană şi trăiau ca Bimbaşa Sava. Acum au început iar să vie aici creştinii, la călugărie. Suntem vre-o patruzeci. Ţi-e mai mare dragul, cum nu lipseşte nici unul, la toate slujbele din zi şi din noapte. Lor nu le place aşa. Vor mărire, vor lux. Asta nu e călugărie. Cui îi place bunătăţile lumii, să stea în lume. Aici se cere dreptate şi frăţie desăvârşită. Să sfârşim odată cu vorba că nedreptatea şi zavistia stăpânesc călugăria. Dar ce-ţi pasă, ţie, de astea? Tu n'ai venit aici pentru dal dastea. Imi ceri povaţă la necazul tău. Nu e bine să te duci tu, la Bucureşti. Mă duc eu, azi mâine acolo. Tu ia-ţi muerea şi fata; şi duceţi-vă cu toţii la vie, la Drăgăşani. E vremea praşilei Nimeni n'o să se mire, că plecaţi din oraş. Nu o să aibă lumea de vorbă. Din Bucureşti viu eu acolo, să ne chibzuim. Mai daţi şi voi acatiste, închinaţi-vă lui Dumnezeu să facă cum e bine; şi nu desnădăjduiţi. O să pui să tragă clopotele. O să facem priveghere în toate serile, nouă zile dea-

rândul, să se reverse mila Domnului asupra voastră. Acum du-te; că te apucă noaptea pe drum. Când plecaţi la vie?

— Peste două zile, cel mai târziu.

— Căţaţi, de se poate, de piecaţi chiar poimâine dimineaţă. Şi nu pierde nădejdea, Iorgule. Toate sunt dela Dumnezeu. Nimic nu trebue să ne turbure.

Pe când pe coastă uruià încă roatele trăsurii Maiorului, în iatacul Stareţiei, în faţa icoanelor luminate de candele multe, Părintele Alexe bate mătănii şi dintr'o carte groasă citeşte Acatistul Maicii Domnului.

Fratele Isidor, dereticând prin stareţie, aude glasul Părintelui şi desluşeşte condacul acesta: „Ceia ce eşti folositoare creştinilor neîncetată, către Ziditorul mijlocitoare neschimbată; nu trece cu vederea glasurile cele de rugăciuni ale păcătoşilor, ci aleargă ca o milostivă într'ajutorul nostru, cei ce cu credinţă strigăm către Tine: Grăbeşte spre rugăciune şi sârgueşte spre îmblânzire, pururea apărând, Născătoare de Dumnezeu, pe cei ce te cinstesc pe Tine.

— Ce o fi având Părintele, de citeşte acum Acatistul? Cine ştie? Te pomeneşti că Părintele Nectarie îl sapă la Episcopie. Nu-i ajută, Doamne, Economului, că ne lasă în sapă de lemn, şi pe noi şi Schitul Mai pe înserate s'a dumerit însă poslujnicul dela stareţie. A venit Eclesiarhul de

a luat poruncă, să toace de priveghere nouă zile dearândul, pentru îmblânzirea şi norocul Elisei. A priceput atunci că Stareţul se rugase pentru fata lui Domnu Maior, nepoata Cuvioşiei Sale. Aşa s'a ridicat depe inima călugărului, teama că e vorba de stareţie nouă, a Părintelui Nectarie.

CAPITOLUL VII.

Pe drum.

Plouase spre dimineaţă; şi din pricina noroiului căişorii Părintelui Alexe mergeau încet. Le-a trebuit două ceasuri şi mai bine, până să ajungă în Râmnic, la Episcopie. Tot drumul l-a petrecut zicând în gând Psaltirea, aproape pe de a întregul; rugă ce totdeauna i-a fost spre ajutor, Părintelui. Nu şi-a scos capul de sub coviltir, decât atunci când trăsura trecea prin dreptul caselor Maiorului, ca să se încredinţeze de au plecat la vie sau ba. Jaluselele erau lăsate pretutindeni la ferestre, şi porţile făcute tun.

La Episcopie, căruţa Schitului se opri în faţa chiliilor Părintelui Varsanufie, Eclesiarhul Episcopiei şi bun prieten Stariţului. Varsanufie tocmai eşise dela biserică, şi îşi făcea cafeaua la o maşină cu spirt.

— Bine-ai venit, Alexe taică. Uite îmi zicea gândul de musafiri, că pusei la maşină ibricul de două ceşti. Dar ce e pe tine, de-ai adus atâta calabalăc?

— O să mă duc la Bucureşti.

Eclesiarhul auzise, din oraş, că Filip Giurgiuveanu ar fi ovrei Pe dată îşi dete cu gândul, că din pricina asta prietenul lui se duce în Bucureşti. Se face însă că nu ştie nimic; îl întreabă de se duce în Capitală să consulte vre-un medic. Părintele Alexe, fără multă codeală, îi spune tot. „Să-ţi ajute Dumnezeu, Părinte. Acum ai să gustăm din cafea, că se răceşte, pierde caimacul".

— Nu mi-e gândul la cafea. Aşi vrea să mă duc, să-mi iau blagoslovenie dela Vlădica.

Dar Varsanufie îi spune să nu-şi facă singur supărare. Ce să caute la Vlădica? Cum te vede, te ia la ocări, aşa tamnesam. Mai bine să se ducă în cancelarie, şi să vorbească cu Directorul. Pafnutie o să reguleze. O să-l scape de neplăcerea, de a da ochii cu năbădăiosul lor chiriarh.

Eclesiarhul este plin până în gât, de câte vede şi aude. O dusese el greu cu Vlădica Ghelasie; dar Sarafim l-a scos din pepeni. O să plece la Sf. Munte. Să nu mai vadă, să nu mai audă nimie. Lui Varsanufie i se pare, că se mai uşurează destinuindu-se de necazurile lui, lui Alexe. Se minunează însă, cum de nu s'a lovit, Alexe, încă de ciudăţeniile noului episcop.

— Mă mir şi eu. Nici odată nu mi a zis nimic. Când întru la el, el îmi ia înainte cu „Blagoslovește, taică Alexe", Nici mâna nu mă lasă să i-o sărut. Tot ce i-am cerut, pentru schitul meu, mi-a dat.

— De frica Domnului Maior, Părinţele; îi întrerupe un călugăr mai tânăr, care-i ascultă din pragul uşii. Căci ştii, Cuvioşia Ta, frica e ruptă din rai.

— Uite Protosinghelul, ce zice. Să ştii, Alexe, că are dreptate. Dar să lăsăm vorba, hai la cancelarie.

In cancelarie dau de Economul Pafnutie, popă tânăr şi elegant, care îl pune să facă o petiţe; şi i-o resolvă pe dată singur, fără să mai întrebe pe episcop. Nu degeabă este el, nepotul directorului de la minister.

— Asta e baiat bun, îi şopteşte Varsanufie. De ar fi numai el, ar mai merge. Dar e şi Popescu-Işalniţa. Cu ăla nu mă înţeleg de loc.

Părintelui Alexie, nu-i arde de certurile din Episcopie. Pe el îl munceşte nunta nepoate-si. Aduce vorba de asta. „Ce zici, Cuvioşia Ta, o vrea el să se lase de Liseta? S'o boteza măcar?". Eiesiarhul, nu crede că o să se lase, cu una cu două. Să zică bogdaproste dacă, cu câte-va sute de galbeni, l-o îndupleca să strice logodna. De botezat o să fie uşor. Dar ce folos? In putină îşi spală doar trupul. Ovreiul tot ovrei rămâne.

— Nu vorbi aşa, Varsanufie; că vorbeşti cu păcat.

— O fi păcat, dar aşa i-aud pe toţi spunând. Botezat ori nebotezat, tot nu e român.

— Dar asta nu e vorbă creştinească frate. Varsanufie, îşi face pravila regulat. Trăeşte călu-

găreşte; dar, din câte a citit, şi-a făcut o credinţă în care confundă creştinismul cu ortodoxia, şi ortodoxia cu românismul. Pentru el nu e creştin, cine nu e ortodox; şi nu e ortodox, cine nu e român. Creştin pravoslavinic nu e, de cât românul adevărat. Grecii, latinii, sârbii şi bulgarii, armenii şi protestanţii, sunt toţi lifte spurcate. Stareţul de la Cetăţue, cunoaşte demult chipul cum judecă lumea, Marele Eclesiarh. Dă din cap, când îl aude pornind din nou la propovăduirea acestei Evanghelii ipernaţionalistă şi iperortodoxă.

Fiindcă trenul spre Bucureşti, nu pleacă decât seară; după ce a prânzit cu ciorbă de peşte, rasol de raci şi o oca de ciraşe, Părintele Alexe porneşte în piaţă. Se opreşte la o băcănie, să ia merinde pentru drum. Aci dă de Baratul, venit să incaseze chiria băcăniei.

— Ce mai faci, măi Baratule?

— Ce să fac? Mă rog lui Dumnezeu, să-mi dea moarte fără suferinţă.

— Inţeleaptă vorbă spuseşi. Dar nu te-am văzut de mult, pe la vie. Ai lăsat-o în părăsire?

— Reumatismul mă ţine în casă. Am trimis un om s'o sape. Ce fac stupii Sfinţiei Tale?

— Sărută dreapta, s'au înmulţit. Când treci la vie, vino de-i vezi şi să guşti din mierea de anul ăsta. E minunată, limpede şi parfumată.

— Aşa, bravo, bravo.

Părintele Alexe îl cunoaşte pe Baratul, de patru zeci de ani, de când era popă în oraş, şi de când

napolitanul a pus întâi picioarul în Râmnic. Pe atunci erau aproape vecini. Se întâlneau zilnic în piaţă, unde Baratul e stăpân, căci — cum se ştie — mai toate casele şi prăvăliile din piaţă, sunt proprietatea Bărăţiei.

Acum es amândoi, din băcănie. Napolitanul îşi târeşte cu anevoe piciorul, răzămându-se într'un baston simplu de lemn de corn. P. Alexe e ispitit, să-i ceară şi lui un sfat.

— Ai auzit că se mărită Liseta?

— Aşa? Bravo, bravo.

O ţine minte de când venea la şcoală mititica, cu căpiţa de lână roşie în cap. Fata bună şi cuminte.

— Dar uite, că s'a logodit cu un ovrei.

— Aşa spune lumea.

— E aşa. Sunt amărât, Părinte Ioane. Mă duc la Bucureşti.

— Ce vrei să faci acolo?

— Ştiu şi eu? Aşi vrea să stric nunta. Sfinţia Ta, ce mă înveţi?

— Dacă să iubesc, o să fie greu. Să cauţi să-l faci creştin bun.

— Aşa aşi mai zice şi eu; dar nu ştiu ce gânduri are.

— Să luaţi măcar asigurări, că copiii vor fi crescuţi în legea creştină.

— Dar cum şi unde să-i cunun, dacă nu se botează?

— Asta nu ştiu. Aici n'am avut aşa cas. La

noi, pentru astfel de nunţi, se cere dispensă de la Papa.

— Aşa o fi la Sfinţenia Ta. Dar la noi, nu se poate.

— De ce? In vieţiţe Sfinţilor, se vede cum se cununau, creştinii cu păgânii.

— Asta e aşa. Acum e greu, nu se mai poate. Ştiu şi eu ce să zic.

Cu astfel de sfaturi, P. Aleze nu se luminase de loc. Cu nădejde în mila Domnului, el se sue în tren. Îşi face trei cruci şi adoarme, ca un copil de doui ani. Era ostenit. Legănatul trenului îi dă un somn înviorător. L'au deşteptat dimineaţa, în gara de Nord.

Acolò, porunceşte birjarului să'l ducă la Otel Orient. Şi când birjarul, holbând ochii la el, îi spune că otelul acela nu mai există de mult; mirat întreabă de există cel puţin un otel Union, şi zice să-l ducă acilea.

Călugărul nu mai călcase în Bucureşti, de peste douăzeci ani. Casele cele noi, tramvaele electrice, automobilele, tot sgomotul de oraş mare al Bucureştilor, l-au zăpăcit cu desăvârşire. Abia când intră în strada Academiei, şi se opreşte în faţa otelului Union, peste care au trecut ani fără ca să-l schimbe, răsuflă omul.

Un chelner îl sue într'o cameră, ce se întâmplă să fie tocmai aceea pe care o ocupase, altă dată, când fiul său era sublocotenent şi venise să stărue pentru înaintarea lui. Se dă jos

în cafeneaua sărăcăcioasă, dar care lui îi apare elegantă şi plină de viaţă. După ce soarbe din cafeaua cu lapte, se duce la Biserica Dintro-i, unde cunoştea pe cei doui preoţi, ce slujeau acolo, altă dată. Chiliile preoţeşti au fost dărâmate de mult, şi la uşa bisericii e un lacăt. Portarul otelului, îl desluşeşte că popii au murit amândoi şi că biserica e dată albanezilor. Se încearcă să se mişte pe calea Victoriei, dar se loveşte de trecători. La întâmplare, se aruncă într'o birjă, şi spune să-l ducă în dosul Poliţiei. Aflase că acolo, era tutungeria, surorilor lui Filip. Birjarul îl lasă în dreptul judecătoriei. Arhimandritul se îndreaptă spre cei ce-şi aşteptau rândul la judecată, stând de vorbă în drum. Erau acolo femei, samsari, avocaţi, negustori şi salahori. Popa se adresează unui bătrân cu barba albă, care îşi ascundea ochii sub nişte ochelari cât farurile dela locomotivă. Il întreabă unde e tutungeria lui Giurgiuveanu. Bătrânul dă din umeri. Nu ştie de ce e vorba. Un jelbar, care se învârtea împrejurul Călugărului, închipuindu-şi că Părintele Alexe trebue să aibe vre-o pricină de judecată, îl duce pe calea Plevnei, până aproape de colţul din spre strada Brezoianu. Aci, între o legătorie de cărţi şi o lăptărie, la uşa prăvăliei atârnă o tambură tricoloră de tinichea, semn că suntem în faţa unui debit al Regiei Monopolurilor Statului.

CAPITOLUL VIII.

Spre deslegare.

O femee slăbuţă şi bălae, stă la tejghea, de vinde jurnalele dimineţei. Popa îi cere o marcă postală, ca s'o întrebe dacă aci şade D. Filip Giurgiuveanu. Ana îi răspunde, că şade în fundul curţii; dar nu e acasă.

— Aş fi avut ceva de vorbă, cu Dumnealui.

— Este la Fondaţie. Vine tocmai la 12, la masă. Dar ce aveţi cu Dumnealui? Sunteţi din Râmnic?

Mulţumit că a dat de casa Giurgiuveanului şi vesel că stă de vorbă cu o persoană ce vorbeşte româneşte, ca şi el; Popa Alexe, începe să-şi deschidă sacul. Işi închipue că trebue să fie o vânzătoare din tutungerie, şi încearcă să afle ceva despre neamul lui Filip. Ana a ghicit pe dată, pe cine are în faţa ei.

— Nu cumva, sunteţi bunicul Lisetei?

— Ba da.

— Atunci poftiţi în fund, de aşteptaţi pe Filip. Să staţi la noi de prânz. Fără să-l lase a mai zice un cuvânt, Ana îşi pune broboada pe umeri şi-l scoate pe uşa din fund a tutungeriei.

Casele în care Giurgiuvenii vând tutun de aproape o jumătate de veac, sunt nişte case vechi de specula, clădite în zilele lui Cuza-Vodă, prin

transformarea grajdurilor şi şoproanelor dela palatul Domniţei Anastasia. In curte se văd încă din zidurile vechi, care împrejmuiau, altădată, curtea Domniţei. Acolo în fund, Giurgiuvenii ţin cu chirie şi trei odăi, autentice resturi din palatul de altă dată. Desigur beciuri destinate de locuinţă vechilului curţii, pentru eclesiarhul paraclisului, ori la vre-un dascăl. Cu tavanurile boltite, cu ziduri de mânăstire, văruite de curând; odăile au plăcut Părintelui Alexe. Îi aduc aminte de chiliile dela Schit. Rebeca îi dă cafea şi dulceaţă. Ca să-l ţie de vorbă, îi povesteşte din câte a învăţat la călugăriţe, şi cum se duce la biserică la praznicele cele mari. Stareţul o ascultă, punându-i întrebări menite să-l desluşească mai bine. Dacă i-e aşa de dragă Biserica, de ce nu se botează

Fără sfială, Rebeca îi spune că ea s'ar fi gândit la aşa ceva, dar n'ar mai avea trai cu neamurile. Apoi românilor nu le plac ovreii, nici botezaţi.

— Cum se poate? Cine ţi-a spus asta? Românul se bucură când un suflet se curăţeşte de păcate, prin taina botezului.

— Sfinţia Ta, poate. Dar sunt mulţi cari râd de evrei, când se botează. Zic că omul trebue să ţie la legea, în care s'a născut. Un popă, mi-a spus mie că el cinsteşte mai mult pe ovreiul care ţine la legea lui, de cât pe cel ce se botează.

— Nu se poate. N'ai înţeles bîne.

— Zău, Părinie, aşa mi-a spus mie, Părintele Isăcescu de la Dulgherii Vechi. Îl cunosc de mult, căci e muşteriul nostru, de când era student în teologie.

— A vorbit ca un prost.

— Se poate. Dar uite şi Părintele Aronescu: a luat o ovreică, şi tot n'a mai botezat-o.

— Asta hotărât, nu se poate.

— Ba se poate, Părinte. Eu cunosc pe Sara Rosenblüth. Bărbatul ei d'intâi ţinea cafeneaua de la Otel Metropole. S'au divorţat; şi când a murit nevasta Părintelui Aronescu, a luat-o pe Sara. Eu merg adesea la biserica Buzoianu, de fac acatiste. Apoi stau de vorbă cu Sara.

Aceea nu e preoteasă. Popa, de care vorbeşti, trebue să fie un păcătos.

— E un om foarte cum se cade. Este şi profesor.

— Iţi spun eu, că femeea aceea nu e lui preoteasă.

— Sara mi-a spus, că sunt cununaţi la Oficerul Stării Civile.

— Până n'oi vedeà cu ochii mei, nu cred taică.

— De ce nu vrei să mă crezi, Părinte?

— Fiind-că ştiu, că popa nu se poate însura de două ori.

— O fi aşa la Râmnic. Aice toată lumea îi zice Sarei, Madame Aronescu.

Bătrânul a înţeles pe deplin, de ce e vorba.

Dar se crede dator să tălmăcească Rebecăi, ce este preoţia; şi cum că preot nu poate fi de cât cel neînsurat, sau unul care a luat—înainte de preoţie, — o fată cinstită.

Vorba asta, l-a făcut să uite vremea. Se pomeni cu Filip, în odae. Bătuse de mult 12. Filip fusese vestit de logodnica lui, şi se adăstà la vizita Arhimandritului. Nu-şi închipuise însă că-l va găsi acasă, în conversaţie prietenească cu surorile lui.

Sărut mâna Părinte. Bine ai venit. Ce te aduce, în Bucureşti?

— Păcatele mele. Te caut pe Dumneata, că avem ceva de vorbit, amândoi.

— Chiar acum, îndată?

— Lăsaţi vorbele pe după masă. Acum luaţi câte o ţuică, şi veniţi să mâncăm. Se răceşte supa.

— Mi se pare că are dreptate soru-mea, Părinte. Hai să mâncăm.

Rebeca, îşi dase osteneala să fie prânzul, cât mai gustos. Cu toate că Părintele Alexe e destul de cumpătat; a fost peste putinţă să nu-şi lingă buzele după ciorba de borş şi crapul umplut cu migdale şi stafide, pe care l-aduce dela cuptor, ca pe o prăjitură. Cadaiful — o specialitate a Rebecăi — îl sileşte să-i aducă laude, pentru talentul ei culinar. Şi fiindcă tot călugărul este şi puţin bucătar, acum Stareţul cere fetei o lecţie de gătit.

La cafea, Filip îl trece în odaia lui. Erà mai rà-

coroasă, şi se poate vorbi în tihnă. In tot timpul mâncării, amândoi s'au gândit, la ce va urmà. Fiecare e îngrijorat, de rezultatul convorbirii. Sorb în tăcere, din cafea. Filip admiră chipul de ascet al bătrânului, şi se trudeşte să-i ghicească gândul. Călugărul se uită la portretele de pe păreţi, caută să citească titlurile cărţilor, din rafturi. Deodată zăreşte, legată în piele cafenie, o carte veche românească.

— Ce carte e aia, din colţ?

— O carte foarte interesantă. E tipărită la Râmnicul Dv. în 1705 de Antim Ivireanul, Autologhiul.

— Am şi eu Octoicul lui Antim, din 1706. Dar e scris în sărbeşte. Numai tipicul e scris pe româneşte.

— Tocmai asta este interesant. Din tipăriturile astea se vede, cât de greu, a pătruns limba română în Biserică.

— Aşa erau cei vechi. Ţineau la cărţile sârbeşti şi greceşti.

— Am şi nişte minee greceşti, dacă te interesează.

— Podul stareţiei, e plin cu minee greceşti. Când vrei, n'ai decât să vii să le vezi, că văd că ştii de cele popeşti. Nici nu mi vine să cred, ce am auzit.

— Şi ce ai auzit, Părinte?

— Că ai fi ovrei.

— Ai auzit bine. Sunt ovrei născut şi crescut aci, în Bucureşti.

— Lucrul ăsta, nu l-am ştiut nimeni. Nici nu ne venea să-l credem, când s'a aflat la Râmnic. S'a făcut vorbă multă. E scandal mare. Oamenii nici nu pot să iească pe stradă, au plecat la vie. Te rog, să nu te superi, dar vezi singur că nu se poate. Stricăm logodna. Pentru asta am venit.

— Te-a trimis Liseta?

Părintele Alexe, sincer, îi mărturiseşte că aci stă toată greutatea. Liseta nu vrea, în ruptul capului, să strice logodna. Gândeşte însă că Filip va pricepe, singur, greutatea. O să se retragă, de bună voe. Găseşte el altă fată, de legea lui, mai bogată ca Liseta. Filip îl ascultă. Călugărul continuă pe acelaşi ton. O fi cheltuit mult cu logodna. E hotărât să-l despăgubească, de ori-ce cheltuială făcută. Nu vrea să-i facă, nici o pagubă.

Venise hotărât să-i propue, un târg. Stând de vorbă cu Filip şi cu surorile lui; călugărul a simţit că vorbind de parale, nu va isbuti decât să-l jignească. Şi Părintele Alexe nu venise pentru asta, în Bucureşti. Tot mai mult se întăreşte în el dorinţa să resolve conflictul, prin botezarea ginerelui. Cărţile bisericeşti din biblioteca lui Filip, acatistele Rebecăi, i-au dat mare nădejde.

Când a adus vorba de despăgubiri, Filip îi spune că toate cheltuelile logodnei, le-a făcut Maiorul.

Când ar fi vorba de despăgubiri pentru stricarea logodnei, el ar de dat parale înapoi.

Stareţul înţelege, că trebue să dea lovitura cea mare. Il ia în braţe, şi-l sărută.

— Vorbeşti frumos, taică. D'aia nu vrea Liseta pe altul, vâd eu. Să fiţi sănătoşi. Eu nu ţiu la o naţie, mai mult ca la alta. Omul e tot om, numai să fie om de treabă. Ascultă-mă pe mine. Hai la Cetăţue Stai acolo o săptămână două, te plimbi în vie, stăm de vorbă, şi te botez eu. Pe urmă venim la Râmnic, de facem nuntă mare creştinească. Nu e lucru greu, ce te sfătuesc eu. Dumneata văd că ştii ale Bisericei, pe surorile Dumitale, le-aud că dau acatiste Treaba este ca şi făcută.

— Ascultă-mă, te rog, Părinte. Nu ştiu, ce gândesc surorile mele. Eu nici nu iubesc, nici nu urâsc, Biserica. Mă interesează ca filosof şi ca istoric; vechimea ei îmi inspiră respect. Dar atât. Nici Sinagoga nu-mi este mai dragă, o cunosc mai puţin. Thora şi Talmudul nu mă interesează deloc. Sunt ebreu prin sângele meu, de mult am încetat să fiu israelit.

— Va să zică, nu ţii la legea ovreiască?

— Dar absolut de loc. Nu cred nimic, din câte învaţă Sinagoga mosaică; cum nu cred nici în ce învaţă Biserica creştină. Sfinţii mei sunt ăştia de pe părete. Şi-i arată cu degetul, pe Kant, Fichte, Taine, Jules Simon, Auguste Comte, Schopenhauer, Maiorescu şi Vasile Conta. Ăştia sunt sfinţii părinţi, ai credinţei sale. Ar fi un mizera-

bil, dacă i-ar promite că se leapădă de o credinţă ce nu are ca să îmbrăţişeze alta tot atât de străină sufletului seu. Ar fi necinstit. Nu vrea, nu poate să fie necinstit nici cu el, nici cu alţii. A spus Lisetei, că într'u cât el nu crede în legea părinţilor lui, nu are nimic de zis ca pe copii, să-i crească ea în legea părinţilor ei.

— Dar bine, taică. nu crezi în Dumnezeu?

— Cred. Cred într'un Dumnezeu ideal, într'o putere supremă, de care puţin îmi pasă de-i ziceţi Pronie, Iehova ori natură. Acelui Dnmnezeu mă rog dimineaţa şi seara. Ca să-l cinstesc pe El, caut să fiu om de treabă, să-mi fac datoria pe lume.

— Frumos spui Dar crede-mă, taică, nu e destul.

— Se poate. Dar ce vrei? Nu pot crede mai mult. Atât mă îngăduie pe mine mintea mea, după cele câte am învăţat în şcoală.

— Tot aşa o fi crezând, şi Liseta?

— Aşa, sau aproape tot aşa.

— Asta vă învaţă, la Universitate?

— Da. Asta.

— Nu i-ar mai răbda Dumnezeu. Auzi că toacă de Vecernie. Mă duc la biserică. Viu deseară, să mai vorbim.

— Dar ştii drumul, la biserică?

— O să-l găsesc.

Rebeca, vecinic gata de dus la slujbe biseri-

ceşti, se oferă, să-l conducă la o biserică din apropiere. O roagă să-l conducă, unde o fi slujind un popă mai bătrân. Nu vrea, să meargă la biserica lui Aronescu. Rebeca îl duce la Sf. Spiridon Vechiu, în dos de Sfinţii Apostoli. Un popă cu barba albă până la brâu, stà în dreptul porţilor împărăteşti. Paracliserul mormăe într'o strană.

P. Alexe s'aşează lângă el; şi începe să cânte cu glas tare, frumos. Zice Vecernicia cea mare pe de-a întregul. Caută să se apropie de Domnul, ca să-l lumineze, în ce are de hotărât. Când s'a sfârşit Vecernicia, P. Alexe se duce în mijlocul bisericii, face trei cruci mari; şi se închină plecându-şi genunchii la pământ, de îşi loveşte fruntea de pardoseala rece a locaşului. Rebeca, care stătuse mai la oparte, se uità la el ca la o minune. Nu mai cuteza să-i vorbească. Abia îndrăsni să-l întrebe, unde vrea să-l conducă.

— Dacă n'ai altă treabă, hai îndărăt la noi, Părinte.

— Haidem.

Filip eşise. Fetele i-au făcut cafea, şi s-au ţinut de el, să rămâe să mănânce acolo.

— Să vezi ce şniţel ştie Rebeca, să facă. Cum prăjeşte ea, cartofii de frumos.

A rămas. Le-a vorblt de mânăstirea lui, şi de toate mânăstirile din Vâlcea. Dacă l'au întrebat, le-a povestit şi de minunăţiile de la Govora şi din Călimăneşti.

Aproape de opt, s'a întors şi Filip, care se aşteptà să-l găsească tot la ei. Au prânzit, vorbind de tipăriturile de la Govora. Pe la 9, s'a sculat să plece. Filip îl va întovărăşi până la otel. Surorile lui îi sărută mâna, cu respect.

— Domnul taică. Vă foarte mulţumesc pentru găzduire.

Oraşul e acum plin de viaţă şi lumină. Trăsuri şi automobile aleargă spre şosea, cu cei bogaţi. In Cişmigiu şi prin grădini, musica şi lăutarii se ostenesc să facă, pe cei veniţi acolo, să uite zăpucul zilei. In strada Academiei, linişte desăvârşită însă.

Altă dată, spune Părintele lui Filip aci erau petrecerile mari, vara. Aci Stavri, Raşca, Casinoul austro-ungar. S'au mutat Bucureştii.

Ajunseseră în dreptul piaţetei, din faţa bisericii Dintrozi.

De aci ştie drumul şi P. Alexe. Ii mulţumeşte lui Filip, că l'a însoţit; şi-l roagă să-l lase acuma. Ii întinde mâna. Giurgiuveanu, vrea să i-o sărute.

— Lasă. Voă ăstora, eşiţi din şcolile cele noi, nu vă plac legile vechi. Şi sărutul măinii e lege veche. Mă duc la vie mâine. O să sfătuesc pe Iorgu să lase să se facă voia Domnului. Acum du-te. Rămâi sănătos.

CAPITOLUL IX.

La vie.

Sfatul dat Dobrineştilor să plece din oraş, fusese un foarte înţelept sfat. La vie, în linişte, la aer curat nervii lor, atât de încordaţi, s'au mai calmat. Conflictul sufletesc dăinuia, — se înţelege — dar pierduse din gravitatea lui. Câteşi trei trăesc alături, şi despărţiţi. Margot, caută să se ameţească, dând gospodăriei tot mai multă importanţă. Ingrijitul viei, dulceţile de făcut, îi iau destul timp. Restul şi-l petrece recitind câte-va romane franceze, ce constituesc toată biblioteca viei. Recitirea lor, o face să viseze. Reîncepe să spere că vre-un făt frumos, vre-un boer tânăr şi bogat, o să întâlnească pe Liseta prin vie şi o să-i fure inima. Asta ar scăpa-o de oroarea, de a se încuscri cu ovreii. Alte ori, realitatea aduce pe Margot, pe pământ. Se împacă cu ideea acestei încuscriri, cu condiţia ca să amâne nunta, până ce Filip va ajunge profesor universitar. Un profesor de Universitate poate, la urma urmelor, să fie şi ovrei.

Maiorul nu are atâtea scrupule. El, îşi iubeşte fata mai creştineşte. Pentru el, toată greutatea e religia. Faţă de Filip creştin; n'ar avea nimic de zis. Numai de l-ar îndupleca, Părintele, să se boteze.

In adastarea acestui succes, Dobrinescu luà puşca la umăr şi, zilnic, pornià la vânătoare, prin pădurile din apropiere.

Cu un Flaubert de preţ, Liseta îl însoţeşte adeseori. Mai norocoasă de cât tatăl ei, regulat vine acasă cu traista plină de vrăbii grase, din care Margot face pilafuri. Din toţi cea mai calmă este ea. Decisă ce are să facă, singura ei dorinţă era ca bunicul său să găsească modalitatea care să împace şi pe părinţii ei; căci îi iubea sincer, deşi nici prin gând nu-i trece, să le sacrifice lor dreptul ei, la fericirea pământească.

In dimineaţa când P. Alexe, atât de adăstat sosi la vie, erau toţi la cafea. Sub nişte tei bătrâni, stau în jurul mesii încărcate cu fructe, cozonaci, miere şi unt.

Lătratul câinilor, le vestise sosirea unui musafir. Liseta, cea d'intâi, a zărit pe bătrân.

Moşneagul se aşeză lângă ei. Ia o persică de pe taler şi începe să povestească. Sosise din ajun, în Drăgăşani. Drumul pe aşa căldură, îl obosise. S'a oprit la un otel, din târgşorul acela. Acolo s'a odihnit bine, şi cum a crăpat de ziuă, a pornit pe jos la vie. Aşa frumos e drumul printre vii, de pare că l-a întinerit. Spune snoave, glumeşte, Margot şi-a pierdut răbdarea, şi nu se mai poate stăpâni.

— Dar la Bucureşti, ce-ai făcut? Ne ai scăpat de ovrei?

— Ai răbdare. Lucrurile astea nu se vorbesc, în mijlocul curţii. Când om intrà în casă, o să vorbim noi.

Toţi însă erau nerăbdători să-l auză. Părintele

parcă într'adins, îşi făcea însă tot mai multă treabă din gustatul piersicelor rumene, ce împodobeau masa. In sfârşit, Dobrinescu îl roagă să intre în salon.

— Să mergem, dacă sunteţi aşa de grăbiţi. Vino şi tu, Liseto.

N'apucase bătrânul, să se aşeze bine pe scaun; şi, din nou, Margot îl întreabă dacă a sfârşit, cu ovreiul.

— Staţi, bre, nu mă luaţi aşa de repede. E greu. Am stat toată ziulica de vorbă, cu el. Se arată om deştept şi pare hotărât. Mi-a spus verde, că el nu se retrage. Din partea lui, nu e nici o nădejde. D'aia chemai şi pe Liseta, cu noi. S'o rugăm cu toţii, să fie cuminte. Să renunţe la un lucru care ne amăreşte, atâta. Ce zici, fata moşului, nu-i aşa că tu nu vrei să-ţi omori părinţii? Ei, săracii, te-au crescut, te iubesc. Fac tot ce vrei; n'o să-i superi, tu aşa de rău. Nu se poate, Liseto. Ai fost fată cuminte. Ascultă-mă pe mine. Scrie-i că te doare de părinţi, şi nu poţi să ieşi din cuvântul lor. Iţi găsim noi bărbat potrivit cu tine, de care să nu râdă nimeni.

Liseta tace, încremenită ca un sloi de ghiaţă. Dobrinescu şi Maioreasa, la rândul lor, încep s'o roage. Plâng. O podidesc, şi pe Liseta, lacrămile. Ii îmbrăţişează şi-i roagă s-o erte, dar se ostenesc în zadar. Un cuvânt are. L-a dat lui Filip. Nu poate să-l ia înapoi.

Margot blestemă legile, care dau voie copiilor, să se însoare fără voia părinţilor Sunt nişte nebuni, cei ce fac legile din ziua de azi.

Şi P. Alexe e mâhnit că puterea părintească se stinge, văzând cu ochii. Dar a înţeles mai demult, că de lucrul ăsta poartă vină şi părinţii, cari au abuzat de puterea lor. El ar dori, ca Margot să înceteze cu imprecaţiunile. Îi vine Dobrinescu în ajutor, când îl întreabă, dacă cel puţin, a primit Filip să se boteze.

— Dar ce face asta? Se răsteşte Margot, Mai bine să amâie nunta, pentru mai târziu, când va avea o situaţie.

— Ar fi foarte mult. Dar vezi, nici aşa nu vrea.

— Ce încăpăţânat !

— Nu pot să zic, că e încăpăţânat. Mi s-a spovedit omul duhovniceşte. Nu cred nimic, din cele jidoveşti...

— Atunci, de ce nu vrea să se boteze ?

— Fiindcă, nu crede nici într'ale noastre. E necredincios. Zice că nu se botează fără credinţă, că asta ar fi o batjocură. Şi cam are dreptate. Fără credinţă, botezul nu spală.

— Va să zică, este un om de nimic. Un libre penseur.

— Mulţi zic ca el, maman.

— Asta e rodul şcoalelor voastre, de moda nouă. Dar nu e cum crezi tu, Margot. Mi-a măr-

turisit că crede într'un Dumnezeu, că se închină dimineața și seara.

— Nu ți-a spus, dacă-și pune și cornul în frunte, când se închină ?

— Vai maman, ce batjocoritoare ești !

— Nu cred să facă lucrul ăsta. Mi-a zis că nu ține, nici unul din obiceiurile ovreești.

— Și Dumneata, l-ai crezut ?

— L'am crezut. Pare să fie un suflet curat. Rătăcește în credința lui ; dar este sincer, urâște minciuna.

— Cum l-ai cunoscut, așa de bine, tată ? În definitiv, ce ne înveți Dumneata, să facem? Întreabă tot Margot, căci Dobrinescu amuțise.

— De, dragii mei, nu știu ce să zic. M-am gândit mult și bine. Intr'una mă rog lui Dumnezeu, să vă lumineze ce trebue să faceți. Eu cred cam așa: Să vă învoiți, cu ce e de la Dumnezeu. Aveți și voi, vina voastră, Nu i-ați dat, o creștere creștinească. Acum, n'aveți ce mai face. Ca să vă erte Dumnezeu, să faceți milostenii. Să vă osteniți, din toate puterile, ca cel puțin copiii Lisetei, să fie creștini cu trupul și sufletul.

— Va să zică, bine voește de ne permite, să-i botezăm copiii ?

— Asta i-am cerut eu, înainte de logodnă. De atunci s'a învoit, să botezăm copiii ; întrerupe Lisata.

— Așa mi-a spus și mie, confirmă Starețul.

— Dar cum facem nunta? Intreabă Maiorul.

— La nuntă, numai la Oficerul Stării Civile, nici nu pun piciorul, adaogă Margot.

— M'am gândit şi la asta. In vremea veche, mulţi creştini buni se căsătoreau cu cei de altă lege, chiar cu păgâni. Dintre Sfinţii Părinţi, sunt cari au avut neveste păgâne. Sfânta Cecilia s'a cununat cu un păgân. Mult după nuntă, prin ostenelele ei, Valerian s'a hotărât a se boteza. Greu e că acum, la noi, numai e obiceiul, să cununăm pe creştini cu necreştini. Nunta o dată făcută, eu o cred buuă. Vă sfătuesc, să faceţi nunta aci, la vie. Să chemi pe popa din sat, să-i cunune în casă. O să facă, el.

— Dar dacă nu s'o învoi?

— Atunci mă chemaţi pe mine de la Cetăţue. Ii cunun eu.

— Cum? Dar Dumneata şti bine, că e ovrei. O să te dea afară din Stareţie. Te pomeneşti că te cuterisesc.

— Din dragoste de Hristos, Sfiinţii Mucenici au îndurat munci grele, moarte. Şi eu, nici atâta să nu pătimesc pentru Hristos?

Părintele Alexe, se sculase în picioare. O rază de soare, ce pătrundea prin zăbrelele verzi, de la ferestrele salonului, îi sărută fruntea, luminându-i faţa. Margot şi Dobrinescu au înţepenit pe scaunele lor. Privesc la el, cu respect şi frică.

Liseta începe să tremure. Aevea întrerupe tăcerea de mormânt, ce domnia în salonul viei.

— Tată moşule, Dumneata eşti un sfânt!

— Nu zice vorba asta, copilă. Superi pe Dumnezeu. Sunt un biet călugăr, păcătos... Dar sunt creştin.

PATRU OCHI

— 1917 —

PATRU OCHI

— 1917 —

Cine nu cunoaşte, dintre bucureşteni, pe Aristide Zerva? Cu mustaţa vopsită la Dortheimer, cu monoclul înţepenit în orbita ochiului stâng, eşit ca din cutie; dimineaţa îl întâlneşti la şosea, după prânz perorează la Capşa, şi seara e nelipsit de la teatru.

Ascunzând, cu artă desăvârşită, ce-i şasezeci de ani pe cari i-a împlinit cam de mult, Zerva e tipul epicurianului clasic.

Citeşte mult, dar numai ce-i place. Adună tablouri de preţ, ca să aibă o ocupaţie. Face gimnastică şi hidroterapie, ca să-şi păstreze sănătatea. Actriţele cele mai drăguţe, le protejează; dar nici odată nu cheltuieşte într'un an, mai mult de cât îi aduce arenda Pieleştilor, moşie părintească, singura de pe Bărăgan, care nu e ipotecată la credit.

O slăbiciune a lui, e ca după teatru, să adune tineri, să supeze cu el. Nu odată, l-am văzut la Enescu, plătind sute de lei, mâncarea şi băutura tinerilor, ce se ţin de petreceri, şi cărora îi place să le povestească, din câte a văzut şi a păţit.

Pe toţi îi sfătueşte, să se însoare. Nu e bine omului, să trăiască stingher pe lume. De 20 ani îşi propăvăduеşte învăţătura, în aceleaşi localuri, la aceleaşi mese, la băeţi cari protestează împotrivă-i, dar cari, rând pe rând, părăsesc societatea lui Zerva, ca să se căsătorească. Asta face, că Zerva e vecinic înconjurat, de mutre noi. Nu are prieteni mai potriviţi, cu el, la vârstă.

Nu cred că-i pare rău, de asta. Nu e nimeni care să-l tragă de mânecă de câte ori povesteşte succesele lui diplomatice, de pe vremea când era secretar de legaţie, la Madrid; ori de talentul oratoric prin care s'a distins în Parlament, la 1881.

L-am întâlnit mai serile trecute. Nu m-a lăsat, până ce nu m-am învoit să vin să prânzesc cu el, la Otel Bulevard. Ne-am aşezat la masa unde-şi ia prânzul de patru luni, de când bulgarii au pus stăpânire pe Capşa. Tinerii lui prieteni, l-au părăsit. Unii au căzut prizonieri, alţii sunt în Moldova, ori dorm somnul de veci, pe câmpul de luptă.

— Bine că nu s'au însurat, săracii. Aşa, ce-au avut şi ce-au pierdut? Şi cu toate astea, cine ar fi crezut că o să intrăm noi, în război? Rău e să fie omul stingher, la bătrâneţe.

— Dacă ai fost aşa convins, de adevărul acesta; nu înţeleg de ce nu te-ai însurat. Eşti bogat, ai fost băiat chipeş, porţi un nume frumos; luai pe cine voiai.

— Aşa e, dar vezi.

— Ce să văd? Nu văd nimic.

— A fost o piedică, la mijloc.

— Nu cumva ai pe suflet, ceva?

— Nu, frate dragă, n'am nimic pe suflet. A fost o istorie.

Zerva zicând ultimile cuvinte, mi s'a părut aşa schimbat, în cât diavolul curiosităţii m-a ispitit. Nu m-am lăsat de capul lui, până ce nu mi-a spus şi mie, ce-a fost istoria aceea.

Ascultaţi şi Dumneavoastră, povestea lui Aristide Zerva. O fi ori nu adăvărată, nu ştiu, nu jur. E Zerva palavragiu, de soiul lui. Are imaginaţia foarte vie. Totuşi, mi s-a părut sincer. Era mişcat când îmi povestea. Când a isprăvit povestea, nu m-a lăsat să plec de lângă el, până nu a golit o sticlă de şampanie. Părea că vrea să-şi înece amintirile, pe care le răscolisem, în rodul cel mai dulce al strugurilor, din viile moştenitorilor vestitului Roederer.

— Ştii că mi-am făcut studiile la Paris. După ce mi-am luat bacalaureatul, mă înscrisesem la litere. Până atunci, eram intern la Louis-le-Grand. Ca student, m'a dat în grija lui Drillat. Gazda mea era un bătrând profesor de literatură greacă, un învăţat chel ca o bilă de fildeş. Avea

mustăţile rase şi doi cotleţi albi de tot. Trăiă la Sorbona, şi în biroul lui. Se muncia la un studiu asupra cultului Cabirilor. Lucrarea avea să apară în opt volume. Dar nu găsia, săracul, editor. Un om tare de omenie, cam naiv, dar bun ca pâinea caldă. In apartamentul lui din Rue d'Enfer, stăpânea Madame Drillat. O femee şi jumătate, Madame Drillat asta. Mult mai tânără ca bărbatul ei; fusese odată frumoasă şi acum era o gospodină minunată. Ţinea casa dintr'un fus. Avea un singur cusur. Fiindcă era fata Vicontelui de Beauzac, un vestit jucător de cărţi, care murise în mizerie; se credea datoare, să se simtă nenorocită cu soarta ei. Ne pedepsea cu poveştile, despre strămoşi şi cele relative la castelul Beauzac, pe care, — Dumnezeu să mă erte, — cred că nici nu-l văzuse cu ochii, vreo dată.

Ştia însă câte odăi are castelul, cine l'a clădit, când i-au refăcut turnurile; cine a zugrăvit biblioteca, ce mobile sunt în salonul cel mare. Ceea ce o desnădăjduia, era faptul că strămoşescul ei cuib, căzuse pe mâna unui fabricant bogat, care-l restaurase, cheltuind mai multe milioane. Era convinsă, că negustorul acela i-a stricat tot farmecul. Un burghez este incapabil să se priceapă, în arta medievală.

Cu toată arta culinară a Doamnei Drillat, care întrecea pe a lui Capşa al nostru; eu mi-aşi fi luat de mult tălpăşiţa din Rue d'Enfer, dacă nu mă ţineau acolo patru ochi negri ca iadul. Gazdele

mele aveau două fete, pe Jeanne şi Miochon. Ele m'au nenorocit pe mine, Domnule.

Jeanne era pe atunci o fetişcană de şaptesprezece ani, naltă ca bradul; un chip de creolă, cu guriţa subţire ca pânza de borangic. Avea nişte dinţi ca boabele de mărgăritar, ce râdeau şiret, când pânza de mătase se ridică, ca să-i admirăm giuvaerurile. Era o mândreţe de fată, fudulă nevoe mare. Altfel fată bună. Toată ziua cânta la clavir; Chopin şi Mozart, erau favoriţii ei. Amândoi s'ar fi amorezat de ea, de ar fi văzut-o cât era de frumoasă, şi ce bine îi interpreta. Mi-era dragă şi mie. Nu-mi venea să mă deslipesc din salon, cât sta la piano, seara. Dar — lucrul dracului, — când stam de vorbă cu Jeanne, gândul îmi fugea la Miochon.

Pe Miochon, o chema Céléstine. Ii ziceau Miochon, fiindcă era mărunţică şi sglobie, o codană numai de-o şchioapă, năsoasă şi neastâmpărată ca argintul viu. Şi avea nişte ochi, nişte ochi, Domnule, să-i vezi, şi să nu-i vezi. Era cu doi ani mai mică, decât soru-sa. Invăţa la şcoală. Venea la mine în odae, de mă lua la spovedit. Imi cerea sfaturi. Ajunsesem de-i dam lecţii de algebră. O iubeam şi pe asta. Eram gelos pe bălanul fiu al portărelului Eustache, vecinul lor, care venea de învăţă lecţiile cu ea. Imi devenise nesuferit Dar să vezi — altă drăcie. Când stam la taifas cn Miochon, gândul meu zbură la Jeanne. Ca măgarul lui Buridan, nu ştiam încotro să apuc.

Aşà am dus-o aproape trei ani. In Iulie 1870, când a izbucnit răsboiul dintre Franţa şi Prusia; papa Drillat şi-a luat nevastn şi copilele de s-a dus în Normandia. Eu am nimerit, tocmai la Pieleşti.

Am găsit pe taica bolnav. A şì murit, pe vremea războiului. Nu m-am mai întors în Paris. Ion Ghica m'a vârât în Ministerul de Externe. M'a luat ca şef de cabinet, al lui. Am început să mă gândesc să mă însor, şi eu ca omul. De unde, Domnule? Cum puneam ochii pe o fată, nu ştiu ce dregeam, nu ştiu ce făceam; dar începeam numaidecât s'o compar cu Jeanne şi Miochon. Le găseam cusur la toate.

Una singură a isbutit, să biruiască comparaţia. O nemţoaică scurtă şi durdulie, cu faţa rumenă şi ochii albaştrii. Avea părul roşu, un păr ce-l aduna în două coade groase prinse pe frunte. Frumuseţea femeii ăştia nu avea nimic, care să amintească pe fetele lui Drillat. O întâlnisem, la bal la Palat. Cum am văzut-o, mi-a sărit inima din loc. Am făcut pe dracul în patru, până i-am fost prezentat. O chemà Emilia de Bauerenfeld, şi era sora cu Baroneasa Schönbach. A doua zi mi-am depus cărţile în strada Ceauş-Vodă, la Primul Secretar al legaţiunei imperiale germane. Am început să-i fac curte în lege. Seara, la teatru, ori la bal, după ei; dimineaţa, la Cişmigiu, la patinaj, după ei. Dela Cameră, fugeam la ei, de

luam ceaiul împreună, şi le istoriseam de ale politicei noastre.

Intr'o zi, m'am decis, să o întreb dacă i-ar plăcea să trăiască la Pieleşti, la mine.

— Cu Dumneata aşi trăi ori unde, mi-a răspuns Emilia. Faţa-i albă ca laptele, se îmbujorase, ca un trandafir. Am făcut planuri de viitor. Ne-am învoit să dăm logodna în vileag, chiar a doua zi. M'am întors acasă, noaptea târziu. In odae am dat de fotografia fetelor lui Drillat. Parcă 'mi râdeau în nas. Trebue să ştii că am fost şterpelit, dela Drillat, o fotografie a fetelor lui, care tocmai pozaseră la Nadar. Ţineam fotografia atârnată, în odaia mea de culcare.

Voiam să adorm, şi nu puteam. Am aţipit greu de tot, ca să mă deştept într'un delir de om nebun. In odae era întuneric beznă. Fotografia din părete, lucea însă ca o fereastră luminoasă. Prin geam, Jeanne şi Miochon râdeau la mine. Odată geamul s'a dat, la o parte. M-am pomenit, cu amândouă, lângă mine. Una m'a luat de o mână, şi alta de cealaltă. Am început să jucăm tontoroiul, prin odae. Am eşit pe coridor, ne-am suit pe coperişul lui Broft. Am sărit în clopotniţa dela Sărindar. Şi am alergat aşa noaptea întreagă pe la Cotroceni, la Mitropolie, în grădina Icoanei, pe Podul de Pământ; pe unde nu visasem treceam cu ele de brâu. Sergenţii priveau la noi, ca la o arătare. Când se crăpà de ziuă, m-au adus înapoi la otel. S'au suit în părete, şi s'au făcut la loc

portretele, ce erau mai nainte. M'am deşteptat în năduşeli. Aveam friguri. Am început să văd că Emilia, tot atât de mărunţică ca Miochon, e prea grasă pentru înălţimea ei. Am băgat de seamă, că la vioară nu cântă de cât bucăţi uşurele. pe care nu le 'nţelege. Cum înţelegea Jeanne pe Mozart.

Hotărăsem să mă duc la Resch să comand două verighete, şi la Capşa bombonerie. I-am dat păcatelor pe amândoi. M-am suit în tren şi nu m-am oprit decât la Nizza.

Nu m-am întors în ţară, decât după ce am aflat că Schönbach a fost numit Ministru la Stockholm.

Liberalii, cu concursul cărora m'alesesem deputat, îşi închipuiau că i-am trădat, că mi-am dat coatele cu oposiţia. Nici vorbă n'a mai fost, de realegerea mea în Parlament.

Am rămas robit de o sminteală. Când am auzit pe Francine Decrozes, cum cântă la clavir, aceeaşi arie ca şi Jeanne; am cheltuit şi cenuşa din vatră, dar nu m'am lăsat până nu am şterpelit-o lui Achil Ferlendi. Fiindcă Ilona, din Damenbatalionul Carolei, semănà cu Miochon; baletista aceea a plecat, din Bucureşti, cu blană de samur şi mărgăritare plătite de mine lui Cronberg, cincisprezece mii de lei.

Ştii dece am cumpărat o pereche de case lui Mimi? — Nu ghiceşti. Să-ţi spun eu. Mi-aduce aminte pe Jeanne, când zâmbeşte. Şi-acum, dacă între cinci şi şapte, mă găseşte ori cine în strada

Păcii, la Didina Calvocoreasca; pricina nu e altceva, decât, fiindcă atunci când închid ochii şi vorbesc cu Didina, cred că stau de vorbă cu Miochon. Nu ai idee ce ciudată asemănare are cu Miochon la vorbă. Juri că vorbeşte Miochon. Dar ce să-ţi mai spun? A fost o sminteala curată, la un om în toate minţile lui. Nebuneala asta, m'a nenorocit pe mine. Din pricina ei o să mor la otel, ca un câine, neplâns de nimeni, şi uitat de toţi, a doua zi de înmormântare.

BANI CALPI

— 1910 —

BANI CALPI

— 1910 —

Sunt mii de ani de când, în Dobrogea înflorea oraşul Istros. Alţii să spune dacă ruinile oraşului aceluia sunt pe Malul Mării, sau dacă Istros era aşezat mai la Nord, pe lacul Razelm la vechile guri ale Dunării, căreia grecii îi ziceau Istros.

Sigur e că Istros, a fost un oraş mare, bogat, şi puternic. In el mişunau greci şi romani, barbari şi perşi. Toate noroadele, se întâlneau aci, în târgul Dunării.

Cu strade strâmte, aşternute cu bolovani cât toate zilele, având temple măreţe, forul şi agoraua lui; Istros trăià, viaţa vechilor colonii greco-feniciene.

La începutul veacului al patrulea după Hristos, pâinea cea mai bună din Istros, o dospeau doi romani din Dacia Traiană, doi daci, cum li se zicea, pe atunci, romanilor din Dacia. Ei erau

feciorii lui Urs Sutaşul. Cum ajunseseră brutarii ăştia în Istros, ştia tot târgul. Taină era, cum şi de ce aluatul pâinii lor, era mai gustos, de cât cel pe care îl frământau grecii.

Se şoptea că au fost adus secretul fabricării pâinii din Dacia, ţara aşa bogată în grâne. Alţii, pretindeau că tot meşteşugul lor stă în aceea că măcinau singuri făina, că grâul lor era mai curat, de cât al brutarilor celorlalţi. Toţi, afară de brutarii greci, erau de acord însă, ca la feciorii lui Urs Sutaşul, pâinea era mai dulce şi mai albă de cât ori unde. Iuliu şi Caiu se îmbogăţeau, de vedei cu ochii.

Erau şi oameni de treabă, brutarii amândoi. Casa lor, era casă; masa, masă. La ei nu se pomeneau de festine şi banchete, nu se auzeà de bacanalii. Unii ziceau că ar fi creştini. Numai că regula cu care asistau la toate procesiunele, în onoarea zeilor strămoşeşti, eleganţa cu care Agripina împodobea brutăria, la toate sărbătorile păgâneşti; închideau gura clevetitorilor şi pizmaşilor.

Era spre seară. Agripina stă de vorbă, în pragul brutăriei, cu Astra, cumnată-sa. Amândouă împung în pânze, prinse pe gherghefuri ţinute pe genunchi. Râd cu poftă de glumele ce ucenicii din brutărie, fac cu vânzătoarele, care trec cu coşuri pline de fructe din Bizant, alune din Moesia, şi cu faguri de miere din Dacia. Pe uşa din dosul prăvăliei, iată că intră pufnind, şi

Iuliu. Ţinea în mână un sac de piele, plin numai cu monedele cele noi din Istros.

— De unde ai atâţia dinari? îl întrebă răzând Astra.

— Mi le-a întors din Axiopolis, unde le trimisesem pentru plata grăului. Sunt falşe.

— Cum se poate? Se miră într'un glas, amândouă femeile.

— Uite aşa. Şi ceea-ce este mai ciudate, este că toate drahmele astea, le am de la Demetrios. Şi brutarul le spune cum, cu câteva săptămâni mai înainte, a primit de la mare preot a lui Jupiter aceşti bani, pentru plata pâinii ce le datorà, pe un an de zile. Au trimis paralele astea la Axiopolis, unde s'au dovedit falşe. Arhonţii au prins de veste. Au dat de urma omului care umple oraşul cu bani culbi. E tocmai Demetrios.

Urlă oraşul întreg. Poporul cere osândirea marelui preot. Demetrios nu se dă însă bătut. El pretinde, că ar fi victima creştinilor, cari au ajuns să se mişte, până şi în Istros.

— Minte, zice Astra, ca muşcată de şarpe. Aşa crede şi Iuliu.

Dar nu e mai puţin adevărat că osândirea lui Demetrios, va strica zeilor, intervine Agrapina. Ar face bine Iuliu, de şi-ar retrage plângerea.

— Nu se mai poate, acum. Au reclamat şi alţii, păgubiţi de Demetrios.

— Ce vor zice însă, zeii?

— Zeii nu vor zice nimic, iubită Agripină, pentru simplu cuvânt că nu există zei.

— Iar începi, Astra, cu Iisus al tău. Lasă-ne în pace. Noi avem zeii noştri, de la strmoşi. Nu e permis nimănui, să râdă de ei

— Dar, cum pot fi zeii vinovaţi de mişelia lui Demetrios? Intreabă brutarul, pe cumnată-sa.

Agripina, ca o ateniană ce este, nu se lasă cu una cu două. Incepe a se boci. Desigur că toţi câţi invinuesc pe Demetrios, sunt creştini; vor să lovească în divinul Jupiter. In zadat Iuliu o încredinţează că la Demetrios s'a găsit tiparniţa, şi drahme încă nepuse în circulaţie. In vânt o asigură Caiu, bărbatul ei, că unul din servitorii lui Demetrios, tovarăş cu el, la falşificararea banilor, mărturiseşte faptul. Agripina roşie ca racul, ţipă, blestemă şi asurzeşte, — cu strigătele ei — muşterii ce intră în brutărie.

— Streinii au falşficat drahmele. Ei trebue să fi adus tiparniţa, pe ascuns, în casa marelui preot. Jupiter o să pedepsească oraşul, care necinsteşte pe preotul lui. Trebue traşi la răspundere, creştinii.

Aşa ţipă Acripina Cumpărătorii es din prăvălie, zdruncinaţi în credinţa de vinovăţia lui Demetrios. Auzind-o, casnicii marelui preot, prind inimă, încep să se mişte. Din când în când, Astra aruncă Agripinii priviri disperate. Va atrage ura mulţimii asupra, unor nevinovaţi. Frumoasa greacă nu se înduioşează însă.

— Ţi-am spus, Astra. Creştinii ăştia fac propogandă. N'ai vrut, să mă crezi. Ne-au sărăcit.

Agripina nu e sigură de existenţa zeilor; admite, în forul ei intern, că toată mitologia greacă, ar putea fi o simplă poveste. Nu vrea însă, să auză de religia unor barbari asiatici. Grecii şi romanii, au datoria să cinstească pe Jupiter, aşa cum au făcut moşi din strămoşii lor. Inchinându-se lui Jupiter, s'au civilisat ei; au dobândit glorie şi avuţie. N'au nevoe, prin urmare, de altă religie.

Astra, fiica unui creştin din Dacia, nu-i poate ţine piept. Strigătele Agripinei, au aprins oraşul.

Pe piaţă, poporul, în gura mare, cere liberarea lui Demetrios, şi pedepsirea creştinilor. Pe strade, în cete, aleargă sicarii marelui preot. Ei aţâţă mulţimea, împotriva creştinilor.

In Istros nu erau mulţi creştini. Iuliu şi Astra, sunt printre cei mai de seamă, între închinătorii la Hristos. Mica comunitate, nu are decât un singur preot. Octogenarul Maximian, mănâncă numai erburi şi împarte milostenii sărăcimii. El păstoreşte pe toţi creştinii din Istros.

Furia mulţimii turbate, nu are însă hotare. Hamalii din port, asmuţiţi de sicarii lui Demetrios, au pus mâna pe Maximian, şi-l duc în faţa Pretorelui. In urlete, ei poruncesc judecătorului, să asculte edictele împărăteşti şi să-l osândească.

Trei zile, Istros a trăit viaţa unui oraş în revoluţie. Sângele lui Maximian a stropit forul. Toţi

dau cu pietre în moşneagul bătut cu bice, şi împuns de suliţa ostaşiior.

Sângerând, cu trupul numai vânătăi, Maximian, mai înainte de a-şi da sufletul, găseşte în el puterea să se ridice în picioare, ca să vorbească mulţimei.

Norodul, veşnic schimbător, îl ascultă.

— Bărbaţi istrieni, ne osândiţi pe nedrept. Vă ert însă pe voi, pentru fără de legea voastră. Acesteà sunt cele de pe urmă svârcoliri ale spiritului necurat. Adevăratul şi singurul Dumnezeu, căruia ne închinăm noi creştinii, îl va sdrobi în scură vreme. Oraşul, care osândeşete un nevinovat, îşi va primi pedeapsa. Pocăiţi-vă, până este încă vreme.

Poporul, şi mai furios, reîncepe să urle. „La moarte Maximian“ se aude de prin toate colţurile. „Ucide-l pe el“ strigă cetăţenii, călăului.

Capul moşneagului Maximian, sub loviturile securei, se rostogoleşte pe bolovani. In ziua martirului lui Maximian, Demetrios a jertfit idolilor, drept mulţumită că a scăpat de osândă.

Peste zece ani, bătrânul Danubiu şi-a schimbat însă cursul. Se duce să-şi verse apele în Pontul Euxin, mai spre Miază-Noapte. Istros a rămas pustiu. Peste clădirile de piatră din vechiul municipiu, s'a ridicat glia, pe care o brăzdează acum plugul ţăranului creştin, venit de peste nouă ţări şi nouă mări.

NEGRU PE ALB

— 1910 —

NEGRU PE ALB

— 1910 —

Eşisem ostenit dela lunga conferinţă, ce mă ţinuse ţintuit în plicticosul birou al unuia din marii noştrii avocaţi. Spre a mă răcori după atâta vorbă, am intrat la Kübler, să iau o ceaşcă cu lapte.

In colţ, la fereastră, pe canapelele de pluş verde, stăteau de taifas doui cunoscuţi. Iorgu Iscovescu, fost Inspector al Poştelor şi Vasilică Neguş, pe vremuri Director de Prefectură. Amândoi, acum pensionari, discutau asupra procesului ce un ziar de seară a făcut Ministrului de Interne din pricină că a oprit expediţia ziarului.

— O să piardă Ministrul, asigură Neguş.

— Cu neputinţă, îi răspundea Iscovescu.

— Dece? Întreb eu.

— Mai întâiu, pentrucă prea sunt de curând numiţi judecătorii, ca să lovească în Ministru; şi apoi, îmi explică fostul Inspector al Poştelor, Statul trebue să aibă autoritate.

— Dar libertatea presei e garantată prin Constituţie? îndrăzniiu să observ lui Iscovescu.

— Tocmai ce zic şi eu, adaogă Neguş.

— Dar secretul scrisorilor, nu-i şi el în Constituţie? Şi singur mi-ai povestit, cum pe când erai Sub-Prefect la Mangalia, şeful oficiului îţi aduceà corespondenţa, să o citeşti...

— Da bine, Iscovescule, ce se potriveşte? Erà în Dobrogea, şi se temeau de comploturi bulgăreşti...

Conversaţia devenise interesantă. Din cele ce spuneau aceşti doi bătrâni slujbaşi ai Statului, aflaiu, pentru întâiaşi dată, de exsistenţa cabinetului negru. Spre a îndemnà pe prietenii mei, a-şi desface baerile, mă prefăcuì a considerà lucrul ca o simplă poveste. Incepui să protestez încontra afirmaţiunei lor.

— Dar de ce te miri? Iţi afirm, că există cabinetul negru la noi. Pe când eram şeful oficiului central, eu deschideam corespondenţa. De multe buclucuri am scăpat guvernul, şi mă mândresc cu asta.

— Da bine, nene Iscovescule, multe trebue să ştii dară.

— Fireşte că ştiu. Unele chiar le-am uitat. Mi-aduc aminte însă de o poznă. Căutam corespondenţa lui Hitrovo, cu Olga Ştefan.

Toţi oficianţii cunoşteau scrisul în trei colţuri al Olgăi Ştefan. Nu ştiu cum s'a făcut, că o împieliţată de preoteasă din Târgovişte, scrià aidoma.

Aşà, fără voe, am dat de urma unei corespondenţe amoroase, care mă pasionase. Am urmărit-o, Domnule, doi ani. Am copii, după toate scrisorile astea. Le arătam lui Radu Mihai, care făceà tare haz. El mi-a dat, săracu, şi Steaua României.

— Dă-mi-le mie, nene Iorgule!

— Ce să faci cu ele, drace?

— Iacă nimic. Să le citesc, şi de or fi aşa nostime, să le dau în vileag.

A făcut ceva mofturi Iorgu Iscovescu, când a auzit de publicarea lor. Dar, după ce i-am promis că nu-i spun numele nimănui, s'a învoit.

Cititorii vor judecà, dacă citirea acelei corespondenţe, justifică sau nu, existenţa cabinetului negru.

Elvira Ptomaidi către Lina Kantz.

Bucureşti, 25 Iulie 188...

Scumpă Linico, iată-mă şi eu scăpată din pension. Părintele a socotit că patru clasa gimnaziale, franceza şi pianul e destul. Prin urmare adio bacalaureatul! Nu ştiu de o să mă bucur ori nu! Mă obicinuisem cu ideia că voiu trece bacalaureatul, că voiu fi studentă, încât un moment m'am luptat cu ideia că nu voi mai gustà din guliile Pretoriencii, guliile acelea cu care ne îndopà toată iarna.

Aşi aveà dreptul să fiu fericită, dar uite că nu sunt. Trebue să ştii, că Părintele nu mai ţine pe Ţaţa Mândica, cu el. De când a ieşit „Deş-

teptarea", bieţii arhierei sunt cu inima cât puricele. Atât au vorbit gazetele de Vlădică Teofil şi de Coana Veta, încât Părintele a luat case cu chirie pentru Ţaţa. Speram că mă va duce şi pe mine la Ţaţa, care m'a crescut şi ţine la mine. Se vede că şi atât, erà periculos. De asta m'a instalat la Tuşa Marghioala, la sora Părintelui O cunoşti, Linico, că veneà pe la pension când ai fost şi tu. Ne aduceà acadele şi roşcove. E femee bună, Tuşa Margheoala; dar aşà de înapoiată! Şi deşi de felul ei nu e mândră de loc, are păcatul de ţine să facă cunoştinţă, cu părinţii prietenelor mele de pension. Din pricina asta, n'am putut stà la Pucioasa, unde ne trimisese Părintele, să petrecem vacanţa. Cum mă vedeà în vorbă cu o fată, ţop şi Ţaţa Marghiala. Cu portul ei din vremea lui Papură Vodă — umblă legată la cap cu bariş verde — cum să stea Ioneştele de vorbă cu ea? Cum să o primească Verzeşeanu? Toate mă evitau; doar Căciulăteştii o băgau în seamă, ca să râdă de ea şi de fasonul ei aşà de tomba'era. De ciudă am plecat, fără să spun la nimeni.

Biata Tuşă nu pricepeà de loc de ce plec. Cum nu pricepe, dece mi-e urât la ea, în strada Surcelelor. Cum să nu-mi fie urât, Lină dragă? Strada Surcelelor este uliţa cea mai groaznică din tot Dealul Spirii. O casă veche albă cu cerdac părăginită, în mijlocul unei curţi pline de pruni, peri şi cireşi; asta e casa Tuşii. Două odăi şi o bucătărie. Lângă noi, la dreapta, metohul maicilor de la Rândunica. Metohul e gol, metohăreasa vine câte odată la tuşa, de îi aduce colivă. La stânga, un potcovar. In faţă, pivniţele lui Bodălan şi un loc viran. Pe uliţă nu trece nimeni. La noi nu vine picior de creştin; afară de Mama Ivana, care ajută dimineaţa la scuturat, şi aduce apă.

Imi enea nebunie. Mă duc uneori pe la Ţaţa, dar nici acolo nu e lume. Doui trei prieteni, şi Părintele. Plângeam toată ziua, puiule. Eram decisă să mă sinucid. Imi şi făcusem planul. Dar m'am răsgândit Mi-am luat inima în dinţi, şi m'am dus la Părintele, într'o dimineaţă. I-am spus că sunt hotărîtă, a mă călugări la Pitar Moşu. A sărit în sus, a început să te ocărească pe tine, că m'ai convertit. Adevărul e, că de nu i-ar fi fost de jurnale, ar fi fost fericit, să scape de mine. Dar acum, când jurnalele nu vorbesc decât de sinod şi de arhierei, atât mai trebuià. Mi-a spus că de voesc eu, mă lasă să urmez înainte. I-am răspuns, că acum e prea târziu. Mi-a cerut să adăst câteva luni, că va căutà să mă mărite.

Am lăsat ochi în jos. Am roşit, şi am promis că voiu aşteptà. Acum, să-l văd pe cine pune ochii. Nu-mi fac idei mari, nu visez ofiţeri de artilerie, nici de roşiori; dar nici unul de intendenţă, nu- iau în ruptul capului. Sunt aşa de mitocani, ma chère!

Scrie mi şi tu mai des. Eu te voiu ţine în curent, cu suferinţele mele. Te sărut de mii de ori.

Vlădica Nectarie Focşăneanu, către Protopopul de Prahova.

Bucureşti, 16 August, 188...

Niculescule, cum am ajuns aici, am fost la Mitropolie. Milcoveanu mi-a arătat raportul, şi mi-a spus că chestia e destul de gravă. Raportul nu e aşa de rău; dar sunt doi martori, cari spun lămurit ca ţi-au dat parale, ca să le dai ranguri. Mitropolitul, cnm i-am vorbit, pe dată mi-a spus

că sunt fleacuri, că e mulţumit de tine, dar că prea faci politică. Pe cât am priceput, eşti lucrat dela Minister. Prefectul, a raportat că la alegerile judeţene, ai dat concursul opoziţiei. Cere alt protopop. Secretarul General e şi el în contra ta; cică Peruzescu a dat cumnatului său 500 de lei, să-l facă protopop. Toate acestea mi le-a spus Revizorul eparhial, care ţine la tine şi zice că ai face bine să te înţelegi cu Drăguşin şi cu Ionescu-Ciungu. Să trimită o declaraţie la Mitropolie, spunând că nu e adevărat, că le-ai cerut parale pentru ranguri şi că au spus aşa la anchetă, de frica Prefectului. Şi eu cred, că aşà ar fi bin. Dacă poţi, pune-i să spue că au declarat numai de frica Prefectului; fiindcă aşa i-a îndemnat Defensorul, cumnatul Secretarului General. Cu chipul acesta, desigur lucrul se face muşama.

Eu, cum vezi, m'am ostenit destul, şi cred că vom isbuti.

Iţi trimet o mie de exemplare din Jidovul Rătăcitor de Eugène Sue. Este un roman moralist şi plin de actualitate. Mitropolitul m'a îndemnat să-l public, ca să lovim în papistaşi. E frumos şi nu e scump: 5 lei volumul. Un leu de volum, ţi-l dau ţie comision. Sunt sigur că mi le vinzi pe toate. Cei mai proşti protopopi, mi-au vândut câte 500. Tu ai însă judeţul mare şi te ştiu şmecher, de aceea îţi trimet mia întreagă.

Alt ne mai având, îţi trimet arhiereasca blagoslovenie.

NB. Ştii ce ţi-am spus de Elvira. Nu uita să-mi răspunzi cât de curând, ce ai făcut cu băiatul de care mi-ai vorbit.

Protopopul de Prahova către C. Popescu-Doicești

Ploeşti, 24 August 188...

Nepoate Costică, preoteasa într'una îmi zice să mă gândesc la tine, că uite trece vremea şi rămâi tot aşà. Eu niciodată n'am încetat a te iubì şi a mă gândi la viitorul tău. De asta îţi scriu, acum. Vlădica Nectarie are o fată, făcută în văduvie cu o grecoaică din Olteniţa. Fata este de 17 ani, a învăţat la Pretorianca, ştie franţuzeşte, piano. Cu un cuvânt este bine crescută, şi e şi frumuşică. Vlădicăi îi este pacoste, mai ales pe vremurile astea, când toţi au pus ochii pe sinodali. Vrea să o mărite, cât de iute. M'a rugat pe mine, ca unul ce-i sunt coleg din seminar, să-i recomand un băiat bun. M'am gândit la tine. Du-te dar la el. Şade la Spirea Nouă, unde e paroh. Spune-i că te-am trimes, eu. Să ştii că Nectarie nu e sărac, şi are trecere la Mitropolie.

Pune condiţiile lămurit, să nu te încrezi în vorbe. Să fie tot regulat înainte, de cununie. Eu îi scriu să-ţi dea o biserică în Târgovişte, şi catedra de religie la gimnaz. Acum de zestre şi de celelalte lucruri, vei şti tu bine să te îngrijeşti.

Acuma atât îţi spun: Ţine-te bine şi vezi să nu-ţi scape din mână.

Protopopul de Prahova, Vlădicăi Nectarie.

Ploeşti, 24 August, 188...

Prea Sfinţite, băiatul de care v'am vorbit se numeşte C. Popescu-Doiceşti. Este funcţionar la Casierie, cu 240 lei pe lună. Are licenţa în teologie, şi a urmat şi la drept. Nu că-mi este cam nepot,

dar este ca o fată mare. Nu prea vrea. Zicea cum să ia el, o fată din flori. I-am spus că nu e aşa, că e de familie bună, că bunicul fetei a fost Consul grecesc, la Olteniţa. Dar el o ţinea una şi bună, că nu vrea fată din flori. In fine eu şi cu preoteasa, ne-am ţinut de capul lui, şi l-am trimis la P. S. Ta. Cere băiatul să fie hirotonit preot la Târgovişte, unde are o pereche de case, şi vrea catedra de religie la gimnaz. Altfel nu e pretenţios, şi o să-ţi fie ca şi un fiu.

Azi trimisei cu raport declaraţia dela cei doi, că la anchetă nu au fost înţeleşi bine. Ei au vroit să zică, că nu au nici o pretenţie asupră-mi. Mai mult n'au vrut. Dar cu niţică bunăvoinţă, se poate închide lucrul. In P. S. Ta mi-e nădejdea, căci Prefectul mi-e duşman.

Am vândut dejà 500 exemplare. Până la Sf. Dumitru, le trec pe toate. Dacă se pune raportul la dosar, renunţ la comisionul ce mi-ai făgăduit. Ţi-oi fi în veci recunoscător, că m'ai scăpat de vrăşmaşi.

C. Popescu-Doiceşti către Protopopul de Prahova.

Bucureşti, 14 Septembre 188...

Respectabile Părinte, Vin cu aceasta a vă încunoştiinţà că am sfârşit. Ieri am băgat actele în Primărie, mâine seară ne logodim. Zestre mare nu a dat: O vie paragină la Bariera Rahovei şi ale casei. Via nu face acum parale, o are moştenire dela o cojocăreasă bătrână. De ale casei le dă toate, şi tot el face şi cheltuelile nunţii. Greutatea a fost cu funcţia. Nu a fost chip să iau

o biserică, căci nu erà loc vacant. A trebuit să mă mulţumesc, deocamdată cu diaconia la Catedrală şi secretar al epitropiei Sf. Voivozi (280 lei pe lună). Cu catedra a fost şi mai şi. O suplinea Protopopul. Nectarie nu prea se înfigea. Văzusem fata, îmi plăcuse că e frumoasă. Nu m'am dat. Am spus, că fără catedră nu primesc, şi nu am călcat două zile pe la el. In timpul acesta, printr'un prieten, am pus în „Războiul" o informaţie, în care se atrăgea atenţiunea Mitropoliei, asupra arhiereilor cari au copii din concubinaj. Imediat, m'am pomenit cu Grigorie Paracliserul, că mă pofteşte din partea Prea Sfinţitului. In fine, — ce mai vorbă lungă?—s'a dus la Mitropolie, a vorbit cum trebuia şi Protopopul a demisionat dela Gimnaz. Am şi primit decretul, pe ziua de 1 Octombrie.

Sunt mulţumit şi încântat, mai ales că îmi şi place fata. Nunta o facem de Duminecă, în două săptămâni. M'am gândit ca Sf. Ta şi cu Tuşica să ne cununaţi. Aşa a zis şi Vlădica. Vă rog dar să nu ne refuzaţi.

Alt ne mai având, rămân al Sf. Tale

supus nepot
Costică

PS. Sărut mâinile Tuşicăi. Nectarie mi-a spus să-ţi scriu, că pe raportul anchetei, Mitropolitul a pus următoarea rezoluţie: „Se va scrie Ministerului, că ancheta dovedind inocenţa Protoerului, actele s'au pus la dosar".

Elvira către Lina.

Bucureşti, 16 Sept. 188...

Aseară, Linico dragă, m'am logodit cu D. Constantin Popescu-Doiceşti. Logodnicul meu, nu e sublocotenent, cum visam odată. Părintele mi-a spus să-mi iasă din gând ofiţerii, că P. S. Sa nu are de unde, să-mi dea 60.000 lei zestre. Vrând, nevrând, a trebuit să mă obişnuesc cu ideia unui teolog. Altmintrelea, Costică e băiat simpatic. A fost funcţionar la Casieria Generală. Acum e numit profesor la liceu. După nuntă, va fi Diac n la Catedrala din Târgovişte. In ţivil se îmbracă bine, După hirotonie, am să mă îngrijesc ca să nu ia tipul cela respingător al popilor. In haine curate, cu părul şi barba rotunjite frumos, dacă poartă mănuşi negre şi o pălărie mai şic, un preot nu e aşà de urâcios. Dar totuşi, niciodată nu gândeam că voi lua, un elev din Seminarul Nifon Mitropolitul. Când vedeam fetele dela Pretorian, că primesc bilete dela seminariştii ăştia, eram revoltată. Mă plictiseau cu axioanele şi ochiadele lor, din recreaţie. Costică eşise din Seminar, când am intrat eu la Pretorianca. Nu-l cunoşteam. Mai bine; că poate de mi-l aşi aduce aminte cu şapcă şi cântând axioane, mi-ar fi mai puţin simpatic. Inchipueşte-ţi, dragă, că prietenul lui cel mai bun, este judecătorul de pace, dela voi din târg. Mi-a spus, că o să vie de nuntă. Au făcut seminarul împreună, Şi-au promis ei, să nu lipsească nici unul dela nunta celuilalt.

Te sărut, dragă, căci vine croitoreasa, şi trebue să vedem de trusou.

C. Popescu-Doicești, către Al. Stuparu.

București, 18 Septembrie 188...

Frate Alecule, află că m'am logodit cu Domnișoara Elvira Ptomaidi. Ne cununăm Duminică 3 Octombrie. Potrivit făgăduelii ce ne-am dat, contez pe tine de nuntă.

Am luat fată frumoasă, Alecule; dar zestre nu prea. Atât că Domnișoara e de familie; se trage din consulul Greciei, și e nepoată de arhiereu, cu influență. Și așa, după nuntă, mă popesc. La lucrul ăsta renunțasem definitiv de doi ani. Speram să ajung șef de secție în finanțe; dar se vede că mi-erà scris, să fiu popă. Ce naște din pisică, șoareci mănâncă. Dar drept să-ți spui, cu toate protecțiile ei, cu toate sfaturile unchiu-meu, de nu erà Elvira așa de drăguță; nu mă făceam popă o mie de ani. Știu că preoția e carieră sigură, știu că produce; dar așa o rupsesem cu biserica, de mă mir singur, cum mi-a venit să primesc. Dar, cum zisei, se vede că mi-e scris așà! Cum o fi, o fi!

Alecule dragă, tu, dacă vrei să fii fercheș, vino cu două trei zile înainte de nuntă. Să-i tragem un chef la Günter de adio, ca să consolez pe Elza, care, de când m'am logodit, plânge într'una. Mi-e milă de ea, săraca, sunt de trei ani cu ea și ținea mititica la mine. De, ce să-i faci? Așa e vieața.

Așa dar, la revedere și cu bine.

Stuparu, către Popescu-Doicești.

Dealu Mare, 22 Septembrie 188...

Iubite Costică, scrisoarea ta m'a minunat. Că te-ai hotărât să lași vieața de holtei, de focul o-

chilor unei grecoaice, nu mă mir; dar tare trebue să arză ochii aceia, de te-au hotărît, să iei patrahirul de gât.

Cu tine, de cele sufleteşti, nu am mai vorbit de mult. Te ştiu din seminar liber cugetător, şi nu-mi vine să cred că Elza dela Günter, te-a adus la alte sentimente. Şi atunci mă întreb; bine faci oare, de te înhami la ceva, ce nu ţi se potriveşte? Ştii, când ne-am apucat de drept, cum amândoi am ajuns aici, din două puncte de vedere cu totul deosebite. Ţie, Gogo, îţi sdrobise orice credinţă; mie sufletul mi-erà, şi-mi este, plin de Hristos. Tu fugeai de popie, căci numai credeai în Dumnezeu. Eu nu voiam haina preoţească, pentru că vedeam că, preoţimea nu-i vrednică de menirea ei. Mi-erà frică că aşezându-mă la altar, îmi prihăneam sufletul de creştin; mă temeam că prin contactul cu popii, îmi perd idealul. Eu am rămas acelaş. Şi azi citesc visul Maicei Domnului, şi azi mă duc la biserică. Am crezut şi cred. Dar tu? Ce e cu tine? Revenit-ai la credinţele copilăriei tale? Aşa aşi dorì pentru tine, căci altfel, dacă de dragul unei fete, oricât de frumoasă o fi ea, dacă de dragul ei, iei asupra ta o aşa de grea sarcină; nu te fericesc.

Dar de astea vom vorbì în Bucureşti, unde voi sosi la 28 curent. Atunci mă vei lămuri mai bine, asupra neaşteptatei tale schimbări.

Lina, către Elvira.

Dealu Mare, 26 Septembrie 188...

Profit de amabilitatea Domnului Stuparu, spre a-ţi trimite aceste rânduri. Ştirea logodnei tale m'a înveselit; căci din scrisorile ce-mi scriai, vedeam

că nu eşti mulţumită. Dea Dumnezeu ca soţul tău, să te facă fericită. Să vă iubiţi împreună, până la sfârşitul vieţii.

Mama îţi trimite o ladă cu cozonaci moldoveneşti. Sunt frământaţi de mine. Sper, că îţi vor plăcea şi ţie, şi Domnului Popescu.

Noi suntem cam supărate. Anul acesta nu s'a făcut păpuşoi, şi nici grâul nu a avut preţ. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să trecem şi prin greutăţile astea.

Te sărut cu drag.

Elvira către Lina.

Târgovişte, 1 Decembre 188...

Dragă Linico, să nu fii supărată pe mine. Am fost aşà de ocupată, cu aranjatul casei Dar nu ştii, ce drăguţ m'am instalat. Mi-am făcut un salonaş fain de tot, numai în creton pompadur. Odaia de dormit e de atlaz havaiu, şi sufrageria de stejar sculptat. Am cumpărat-o pe nimic dela un englez, care a mufluzit aventurându-se în petroluri. Am scos pe Costică din minţi, cu cheltuelile. Aşà zice el. Ar fi vrut să lăsăm casele, cum erau; şi să le umplem, cu ce aveam. Dar nu m'am lăsat. L'am pus să schimbe faţada, să le zugrăvească prin năuntru. Parmaclâcul, l-am dat jos. Am făcut nişte stachete nostime; curtea am umplut-o cu pomi şi cu roze. Toţi stau şi se minunează, ce cuib cochet am făcut; din harabaua lui Popa Niţă dela Sf. Gheorghe, Dumnezeu să-l ierte! Numai Costică, el nu prea e încântat. E cam sgârcit din firea lui. Da îl dau eu, pe brazdă. Că nu se arată încăpăţânat, de loc. Cel puţin, până, acum, mă lasă, să fac tot ce vroi. Acum însă

îmi dă de lucru; voesc să facem câteva vizite, să ne facem relaţiuni în societate. Zice că un popă, nu trebue să se ţină de vizite; altul este rolul lui. Şi o mulţime de mofturi de soiul ăsta. Da o să-l aduc eu, unde se cuvine. De ar fi fost popă, ca toţi popii, nu-l luam în ruptul capului. Este profesor la liceu, şi voi să ştie lumea cine suntem, noi. La ce doar m'am măritat? La ce am învăţat în pension?

Ce face Stuparu? Mie nu mi-a plăcut, omul ăsta. Prea mi s'a părut posac. Costică zice că e o grădină de om, dar nu se vede.

Te sărut dragă.

Aceiaşi către aceiaşi.

Târgovişte, 4 Februarie, 188..

Dragă fetiţo, scurtă e lună de miere; dar lung e amarul unei căsnicii, când părinţii te silesc să te măriţi, cu cine vor ei, Simţeam bine, că nu sunt de preoteasă! Dar nu-mi închipuiam de loc, că o să fie vieaţa aşà de plicticoasă. Nu zic nimic de Costică, e drăguţ, are inimă bună. Munceşte toată ziua, aduce în casă. N'am lipsă de nimic. Dar mă simt nenorocită! Imi închipuiam, că voi legà relaţiuni în societate. Din elită, nu mi-a întors vizita nimeni, afară de Costacopol. Ăsta e şeful opoziţiei; şi a venit singur, pentru vot. Doar profesorii dela gimnaz, au venit cu nevestele. Şi Căpitanul Pomponiu din intendenţă, cel ce ţine pe fata lui Popa Ionescu dela Icoana. In colo nimeni. Adìcă au mai venit la vizită şi câţiva ofiţeri dela şcoală, dar Costică nu le-a întors vizita. Mi-e frică că numai vin nici ei. La bal n'am mers nicăeri; nici nu m'a invitat nimeni, dar nici au prea

fost. Am fost cu Costică, la vre-o trei nunţi şi la câteva sindrofii. Şi acolo nu ştiu de m'oi mai duce. Costică nu joacă de fel cărţi, şi nici pe mine nu mă lasă, să joc.

Cum vezi, dragă, sunt destul de nenorocită. Pretutindeni suntem primiţi, altfel ca lumea cealaltă. P'aicea popa nu e om, ca toţi oamenii.

Ce prejudecăţi stupide! Ce mă omoară, este că Costică nu numai că nu se luptă cu astfel de prejudecăţi, dar le apără. I se par naturale. C'est déséspérant, ma chère. Nu ştiu unde o să ajung. Plâng uneori, ceasuri întregi.

Lina către Elvira.

Delul Mare. 27 Feb. 188...

Iubită Elviro, mama a fost aşa de bolnavă, iarna asta; încât cu toată dorinţa ce am avut a-ţi răspunde, a trebuit să tot amân. A avut o pneumonie. Inainte de Crăciun se făcuse bine; dar a fost imprudentă. A eşit fără blană, şi acăzut a doua oră. Credeam un moment, că o pierd; dar s'a milostivit Dumnezeu de noi. Acum e bine de tot!

O fi posac D. Stuparu, cum zici tu; dar nu ştii de ce ajutor ne-a fost! Se ducea la târg după doctor. A venit în toate zilele, de îmi dà o mână de ajutor. Mama şi cu mine, îi suntem foarte recunoscătoare.

După cum văd, menajul tău, nu prea merge. Mama zice că nu e nimic. Toate căsniciile, la început, o duc mai greu, până ce se obicinueşte femeia cu bărbatul. Eu cred că vei fi fericită, dacă dacă vei renunţa să trăieşti pentru alţii.

Caută de te mulţumeşte, cu plăcerile care ţi le dă casa. Fă-ţi de lucru. Nu pune la inimă

toate fleacurile, unui amor propriu mincinos. D. Stuparu spune că, bărbatul tău e un om tare cumsecade. Depinde de tine, să fiţi fericiţi.

Nu am dreptul să-ţi dau sfaturi. Dar după mine toate suferinţele îţi vin, din aceia că, încă nu te-ai hotărât, a te crede preoteasă. Cu timpul va veni şi asta. Atunci gândesc, că nu vei mai regretá galoanele ofiţereşti.

Asta ţi-o doresc din suflet.

Elvira către Lina:

Târgovişte 4 Martie 188...

Dragă Linico, niciodată nu voi fi preoteasă, în înţelelesul vostru. Eu nu pricep, şi nu voiu pricepe niciodată, să fiu paria.

Dacă bărbatu-meu ar fi simplu maestru de desemn, uşile toate i s'ar deschide. Nimeni nu s'ar mirá, că nevasta lui dansează; nimeni nu s'ar simţi jenat, a-i tratá nevasta ca pe o egală. Şi eu? Fiindcă bărbatu-meu e şi diacon; deşi e profesor de liceu; eu sunt ţinută la o parte. Prietenele mele de pension, evită să mă poftească la ele. Prefectoriţa nu mă scoate din Coană Preoteasă; parcă iar cădeá nasul, să-mi zică Madame Popescu.

Tu găseşti, că astea sunt fleacuri! Ai întrecut pe Costică! Săracu de el! Mi-e milă de el, când îl văd cum primeşte situaţia asta de inferior. Dar când vine acasă Sâmbătă încântat, că a luat trei lei dela parastas; atunci mă desgustă cu totul. Mi-e scârbă şi de el, şi de mine. Şi de aceea sunt o nenorocită.

Sublocotonentul G. Ionaşcu către Elvira.

Bucureşti 2 April 188...

Prea Stimată Doamnă. azi v'am expediat cele două volume din Ohnet, ce mi-aţi poruncit. Profit de ocasie casă vă sărut mânuşiţele, şi a vă spune că nu am încetat de a mă gândi la Dumneavoastră.

Al Dv. la ordine.

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte. 5 April 188..

Mercis, Domnule Sublocotonent. Am primit cărţile. Sunt sigară că de mine ai uitat, cum ai eşit dela Graeve; dar nu e nimic, căci nici nu erai dator mai mult.

Primeşte, te rog, salutările mele.

Ionaşcu către Elvira.

(Fără dată)

Protestez, Coniţă dragă, în potriva bănuelii Dv. Nici un moment, nu am încetat a fi cu gândul la Duduea Elvira. Duminică am sosit plin de gânduri, Luni am fost la Graeve, Marţi am trecut pe la P. S. Nectarie de i-am dus scrisoarea, Mercuri am luat o la cutie de bomboane dela Fialcovsky pentru M-me Popesnu-Doiceşri, Joi am prmiit scrisoarea Dumitale, Vineri nu am dormit cu gândul de a vă răspunde şi azi stau de vorbă cu Duduea Elvira. Vedeţi dar că nu am spus nici un neadevăr. De ce dar sunteţi aşă rea cu mine.

Eu totuşi vă sărut amândouă mănuşiţele şi rămân al Dv. la ordine.

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte, 10 Aprilie 188...

Imi paee rău, Domnule Sublocotonent, că aţi luat o mică glumă din parte-mi, ca o învinuire. Crede-mă nu am vrut să te ofensez.

Primeşte multe salutări, de la mine.

Ionaşcu către Elvira.

Bucureşti, 12 Aprilie 188.

Cât de fericit am fost, Dudue Elviro, văzând că m'am putut desvinovăţi. Buntatea Matale, mă face să îndrăsnesc mai mult şi să-ţi mărturisesc, că nu mă gândesc decât la Dumneata. Dacă mi-e urît la Bucureşti, este că nu te văd în fiecare zi. Că te ştiu departe. Nu eşti supărată? Spune-mi că nu eşti supărată Duducă.

Al Dumitale la ordin,

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte, 14 Aprilie 188...

Ce ciudat om eşti, Domnule Ionaşcu! Ce drept am eu, să fiu supărată? M'aşi simţi poate flatată dacă te-aşi crede. Dar o mulţime de lucruri mă fac, sà pun la îndoială sentimentele Dumitale. Mi se pare că vrei că-ţi baţi joc de mine, sau încerci a te consolá, cu mine, de înfidelităţile ce-ţi face Maica Epraxia cu Arhimandritul Gherasim Demir. Tot târgul spune că ai plecat de Joi, decând s'a instalat profesorul de patristică, la Mohorâta.

Sans rancune.

Ionaşcu către Elvira

Bucureşti, 16 Aprilie 188...

Imi tremură inima, de mânie şi de durere. Cum ai putut crede, că eu am cochetat vreodată cu Epraxia. Toată şcoala ştie că Epraxia este amanta lui Demir. Are cu el o fată de doi ani, pe Linica. Nu ştiu cine m'a încondeiat la Dumneata aşa de urât. Desigur un rival. Ard de nerăbdare, să aflu cine este acel mizerabil. Il voiu învăţá minte. Până atunci crede, Coniţă, măcar atâta lucru, că ori cât de frumuşel este Arhimandritul, orcât se îmbracă de elegant; măicuţele au preferat şi preferă, potcapului şi rasei, epoletul şi pintenii. Numai eu am nefericirea, să cunosc o duducă, care se arată indiferentă pentru epolet, căci admiră giubeaua şi culionul.

Sărut mănuşiţele.

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte. 20 August 188...

Două cuvinte, spre a te linişti. Vorba cu Epraxia nu mi-a spus-o nimeni. A fos o glumă din partemi. N'ai nici un rival. Dacă la mine faci aluzie când spui că admir giubeaua şi culionul; te înşeli. Bărbatul meu poartă reverendă şi pălărie.

Primeşte sincere salutări.

Ionaşcu către Elvira.

Bucureşti, 24 Aprilie 188...

Duducă Elviro, mare şireată ai fost şi Mata. Nu vrei să mă înţelegi şi pace. Ce-mi pasă mie

dacă soţul Matale are giubea ori reverendă, de poartă culion ori pălărie. Chestia este că Mata îl preferi, pe Diaconul unui locotonent care te adoră. Iartă-mă, dar trebue să ţi-o spun verde, că nu mai pot.

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte, 26 Aprilie 188...

Domnule Georges, nu prefer pe nimeni nimănui. Sunt o femee cinstită, şi voesc să rămân, cinstită. Asta e totul. Dacă vrei să rămânem prieteni, te rog numai vorbì astfel. Oricât de nenorocită aşi fi eu, nu-mi voiu înşelà bărbatul.

A Dumitale după consideraţie

Ionaşcu către Elvira.

Bucureşti, 28 Aprilie 188...

Niciodată nu am îndrăsnit să sper, că vei consimţi la amorul meu. Tot ce cer, este să ştii că te iubesc. Să-mi permiţi, a te admirà în tăcere. Dacă îmi închizi uşa Dumitale, îmi dau dimisia şi plec în Congo.

Hotărăşte-mi soarta. Astfel trimet dimisia de aici, şi nici numai calc în Târgovişte.

Nenorocitul Georges.

Elvira către Ionaşcu.

Târgovişte, 29 Aprilie 188...

Te rog când vii adu-mi „Unne page d'amour" şi „Nana" de Zolla. Mi-ai spus de atâtea ori, că după Dumneata, aceste două romane sunt capodoperile literaturii franceze; încât doresc să le citesc şi eu.

A Dumitale după consideraţie

Diaconul Pepescu-Doicești către Stuparu.

Târgoviște, 12 Mai 188...

Frate Alecule, nu ți-am scris dela nuntă. Tot speram, că-ți voi puteà scrie lucruri mai bune, dar văd că nu e chip. Știu eu, ce o fi, o fi blestemul că e fată de popă văduv, o fi educație mizerabilă din pension dela Pretorianca; Dumnezeu singur știe. Eu atât știu, atât văd, că nu e femeie de casă și pace bună.

Capul i-e plin de păsărele. La început nu s'a lăsat, până nu mi-a stricat casa părintească. Cu pridvor cu straşină, cu porți mari ca la munte, în mijlocul unei livezi de fân, casa noastră aveà farmecul ei. Imi aduceà aminte de tata și de mama, de anii copilăriei mele. A refăcut-o. Nu zic că e urâtă acum casa, dar numai îmi zice nimic. Mie care am cerut loc în Târgoviște, numai de dorul căsuței mele! I-am trecut și fantezia asta. Dar la ea,fanteziile, se țin lanț. A mobilat-o din nou. Nu se ține decât de vizite și de sindrofii. Nu e seară dela Dumnezeu, în care să nu eșim, sau să nu avem pe cineva la noi. Se pasionase după maus. Acum a căzut la cetit romane. De casă habar n'are. Odăile și grădina, asta e casa ei. De coșniță, de lemne, de servitori trebue să văd eu. Lucrurile astea o plictisesc. Visează cai verzi pe pereți. Cu modul ei de a fi și de a gândì, nu m'aşi mirà să ajungă și mai rău.

Mi-aduc aminte de scrisoarea ta, dinainte de nuntă. Ziceai că nu se cade, să primesc preoția dacă am rămas liber cugetător. Libera cugetare, mi-o vârîse în cap cursurile profesorilor dela seminar. Mi-a scos-o de mult din cap, știi cine? Biata Elza.

De câteori, în amurarile mele, nu compar pe Elvira cu Elza; şi trebue să recunosc că fata asta de cafe şantan, erà mai bună ca diaconiţa mea. Trei ani de zile, am trăit cu ea, ca bărbat cu femeie. Mi-a fost credincioasă, ca un câine. Visul nostru, erà să ajung subşef de secţie la Târgovişte şi să ne cununăm. Am fi făcut o casă de oameni potriviţi. Ce muncitoare erà săraca! In toate Vinerile găteà post nemţesc. Diminica nu lipsea dela Bărăţie. Fusese crescută de călugăriţe; şi în nenorocirea ei, păstrase ceva creştinesc pe ea. Când i-am spus că trebue să mă însor, ca să mă fac popă, a plâns în tihnă. Nici o imputare din gura ei. Când ne-am despărţit, m'a luat de gât şi mi-a zis: „Adio Costi draghe. Chind spui mese, roaghe şi pentru mine. Să mă ierte Dumnezeu".

Nu aveà frumuseţea plastică a Elvirii. Ochii albaştrii ai vienezeii, nu aveau strălucirea ochilor negri al Elvirei. Dar ce bunătate în, ei! Elvira nu are nici inimă bună, nici frica de Dumnezeu. La Biserică a fost cu neputinţă, să se ducă. Zice că e bună pentru proşti şi ignoranţi. De ar fi bună la inimă, nu mi-ar scoate sufletul cu pretenţiuni, care de care mai extravagante.

Şi lumea mă fericeşte. Câţi nu mă felicită, că am nevastă frumoasă şi deşteaptă. Numai eu înghit în mine, şi tac. Nu sunt liniştit, decât la Biserică şi la Gimnaziu.

Omul trebue să se uite de patru ori, până se însoară. Să nu se ià după aparenţe, căci păţeşte ca mine. Dar capul face, capul trage. Dumnezeu să ferească de mai rău.

Stuparu, către Diaconul Popescu-Doieeşti

Dealul Mare, 22 Maiu 188...

Frate Costică, scrisoarea ta m'a întristat adânc. Aveam ideie că nu eşti tocmai fericit în căsnicie, dar nu te credeam aşà de amărât. Socotesc, că totul provine din nenorocita educaţie ce se dă femeilor, în pensionatele româneşti. Es nişte păpuşi amorale, şi cu pretenţia că sunt culte. Vai de aşà cultură. Eram pe drum de a mă hotărî, să mă însor. Dar scrisoarea ta mă îndeamnă, să mă mai gândesc. M'am obicinuit aici, în târguleţul ăsta. Domnişoara Kantz îmi inspiră multă simpatie. unt două femei tare detreabă, au moştenit 120 falci de pământ şi nişte case, în târguleţul unde Kantz a ţinut pe vremuri spiţărie. De aşi şti că a terminat studiile la Pretorianca; după păţania ta, mi-aş cere permutarea. Mi-a spus însă că nu a stat acolo decât un an; şi a dus-o, tatăl ei, la călugăritele din Pitar Moşu. Dar totuşi, o să mă mai gândesc. Până la Septembrie, trebue să mă hotărăsc într'un fel. Voiu mai observà. Dacă îmi schimb ideia, mă mut. De nu ar fi fost femeile astea, de mult mi-aş fi luat tălpăşiţa, ca să nu mai aud de Stoianovici, proprietarul târgului. Acest bulgăroiu, îmbogăţit prin arendăşie, pricopsit prin căsătorie cu fata unei beizadele mufluzite; e senator sub toate guvernele, şi sărăceşte lumea, cu lăcomia lui. Noroc că sunt inamovibil. Altfel de mult mă trimeteà în Dobrogea; cum a trimes pe toţi predecesorii mei, care nu se făceau instrumentele lui. Căt am avut şi eu de turcă cu el. La început a încercat cu ameninţările. In urmă a avut neruşinarea a-mi propune să fac tovărăşie cu el, în exploatarea moşiei. „Nu e nevoie de capital. Să

mă ajuţi cu sfaturile Dumitale, şi îţi dau 15% din câştigul anual". M'am uitat lung la el. Nu i-am răspuns nimic. Acum se supune legilor, mocnind. A desfiinţat oborul de gloabă, unde globeà până şi găinele. Plăteşte oamenilor, când n'are încotro. Şi de câte ori e un loc vacant de preşedinte de tribunal, mă întreabă de nu voesc să stărue pentru înaintarea mea. Văzând că nu-mi e gândul să plec, a pus pe preot să mă îndemne să iau fata lui cea mare. Are şeapte fete, le ţine două guvernante. Dar sunt urâte foc. Seamănă toate cu el. Şi sunt crescute prost. Fete fără mamă! Au rămas de copile pe mâna lui Miss Mary, o englezoaică nebună, ce se zice că trăeşte cu bătrânul. Vezi dar ce pramatie!

Şi de nu-mi scriai, sper că acum aş fi scăpat de îmbierile „dezinteresate" ale bulgăroiului.

Elvira către Ionaşcu.

Rucăr, 2 Iulie 188...

Mon cher petit Georges, de trei zile suntem aici, şi cu toate că poşta nu vine decât de trei ori pe săptămână; în fiecare zi am fost la oficiu, să cercetez de scrisori. Sunt nebună. Mi se pare, că ţi se va fi întâmplat ceva. Când, te o fi trântit calul, când, că te va fi împuşcat cineva din greşală. Oh, mon cher, pourquoi ne me permetes—tu pas d'être contintînuelement auprés de toi? Tu nu mă iubeşti, tu nu simţi ce sufăr eu. Pentru tine, nu e nimic că că sunt departe de tine; pentru tine, e un fleac că trăesc lângă un bărbat, pe care nu l-am iubit niciodată şi care acum îmi inspiră scârbă. Uneori chiar Îl urâsc deabinelea. Mă apucă groaza că s'ar puteá să afle, şi să mă facă de râs. De ce

nu-mi dai voe să-l las, să fug dela el şi să cer divorţul? Dacă nu aşi ştì cât eşti de bun şi de nobil; m'aşi îndoì de dragostea ta. Sufăr pentrucă nu voiu să-ţi calc cuvântul; dar te rog, în genuchi lasă-mă să divorţez. Să fiu slujnica ta. să fiu roaba ta, dar să fiu a ta şi lângă tine!

Aici nu simt nici o plăcere. Toată lumea spune, că este aerul minunat. Toţi admiră munţii şi brădetul. Mîe murmurul Dâmboviţei îmi şoptnşte că sunt nenorocită, că sunt departe de cel pentru care trăesc. In aşà condiţiuni înţelegi bine, că nu voi folosi nimic din Rucăr. Aşi fi mai fericită la Târgovişte. Aşi fi lângă tine, şi în fiecare ceas, corniştii mi-ar vestì ce faci la cazarmă. Aşi vrea să plec, dar el e încântat. Se plimbă toată ziua prin pădure, face escursiuni la Dâmbovicioara şi la vamă, ori joacă domino cu d'alde Bilureaţă, cu Nour şi Maior Nisipeanu. Mănâncă cu atâta poftă, de s'a speriat Oncescu. Mă prind că în trei zile, a căştigat patru kilograme. Şi cu cât îl văd mai vesel şi mai nesimţitor, cu atât mă revolt în potriva soartei, care m'a lipit de un aşa specimen. Scapă-mă Georgică, lasă-mă să fug. Cel puţin, vino şi tu aici, —o zi măcar, — de-mi îndulceşte exilul.

Scrie-mi. Scrie-mi mult, mult de tot
Te sărut de mii şi mii de ori.

Ionaşcu către Elvira

Târgovişte, 5 Iulie 188..

Oricât te simţi tu Elviro de nenerocită; tot mai nenorocit, sunt eu. Unde pui tu, fierul ce mă arde în suflet, când mi-aduc aminte, că eşti lângă

bărbatul tău. Tu, la Rucăr, respiri aer curat, admiri privelişti frumoasa, poţi asculta murmurul apei. Eu mă duc la cazarmă şi privesc la căsuţa ta părăsită. Dintre florile grădiniţei tale, lipseşte floarea cea frumoasă. Şi astea sunt fleacuri, pentru tine?! Nu, dragă, nu eşti dreaptă cu mine. Ce ar fi mai frumos. mai ideal decât să fiu nelipsit de lângă tine? Dar vezi, nu e cu putinţă. Trebue să ne resemnăm, a gustà fericirea în picături. Ce vrei? Aşa ne-a fost soarta. Tu nu poţi cere divorţul, nu ai nici un motiv. Pericol mare ar fi, dacă el ar prinde de veste. Popescu e preot, el nu mă poate provocá la duel. M'ar trimete înaintea consiliului de reformă. Desigur, aşi fi reformat. Adică dezonorat. Eu am doui zei: pe tine şi onoarea. Când aşi pierde pe unul, mi-aşi sburà creeriii. Trebue dar, să fim circumspecţi. Nu te încrede nimănui. Dù singură scrisorile la poştă, singură le ridică. Cum scrii ceva, pune la cutie; nu lăsa nimic în buzunare. Scrisorile mele, arde-le la lumănare. Vezi să nu dăm de vreun bucluc.

Tot de frica asta, nu pot veni singur la Rucăr. Aşi da de bănuit. Dacă găsesc ncă doi camarazi, să venim călări din Târgovişte, atunci vin desigur Nimic nu doresc mai mult, decât să fiu lângă tine.

Tu însă, nu te disperá şi stai cât de muft. Este pentru sănătatea ta, pentru sănătatea cea mai scumpă mie. Adu-ţi aminte ce ţi-a spus Iovitz, şi nu fii împrudentă.

Te sărut, mon bijoux, te sărut de nenumarate ori.

Al. Ionescu către Popescu-Doicești.

București, 21 Noembrie, 188...

Dragă Popescule, de la plecarea ta din Casierie, multe schimbări s'au făcut: Piteşteanu a numit pe Casierul General, Şef al Contabilităţii la Primărie; şi Andreescu a reorganizat serviciul, aducându-ne pe mulţi la primărie. Pe mine m'a făcut Şef al biroului ordonanţărilor. Lucrez chiar în cabinetul lui Andreescu. Câte nu văd, câte nu aud! Primarul Piteşteanu este un om foarte cinstit, dar bolnav. E primar cu numele. Toate le învârteşte Primul-Ajutor, Iencuţ Augustin. Il ştii pe Augustin. Acum câţiva ani mânca cu noi la Iordache dela Hotel de France. Pledà la judecătoria de Roş. Trăia mai ales din leafa de dirijor al corului dela Kreţulescu. I-a căzut în palmă o armeancă văduvă, cam bătrâioară văduva dar cu ceva lei noui. S'a dus cu ea la Berlin, şi s'a întors Doctor Juris.

Cum şi ce fel nu ştiu, dar a intrat pe sub pielea Ministrului. Şi aşa tamnesam, ne-am pomenit cu el, guvernamental, om politic, ba chiar şi Prim-Ajutor. Şi fură de stinge. Se vede că-i ficior de popă! Şi-a făcut case, are bonuri. Învârteşte la gheşefturi, de te închini la miezul nopţii. Vai mumă, Doamne!

Dar se vede că aşa e politica, din ziua de azi. Să vezi şi pe cei ce să zic oameni cinstiţi. Incasează dela Primărie cu zeci de mii de lei, pentru procese care nu fac cât jumătate onorariile.

Augustin plănuise un gheşeft mare de tot. Ştii că prin lege, Primăria e obligată a zidi cazarma pompierilor. In buget e prevăzut 1 200.000 lei,

pentru loc şi clădire. Prin Sclipici — altă poamă şi ăsta — cumpărase nişte locuri la Vitan. Nu ştiu de o fi dat 15.000 lei pe ele; dar convinsese pe Piteşteanu, să le cumpere cu cinci sute mii lei. Dar nenorocul lui. A aflat de târguiala asta Jifcu Simici, brutarul din Podul de Pământ. Sârbul avea o vie paragină, la bariera Rahovei. Nu face cinci mii lei, Dar Jifcu e clientul lui Mustacof, Mustacof e Prezidentul Camerei şi Jifcu a spus lui Mustacof: Uite, eu vând via cu patru sute mii de lei, dăm pe jumătate. Spre norocul lui Jifcu, a venit guvernul cu convenţia comercială. Mustacof a început să mârâe; şi odată pe neaşteptate, Primul-Ministru a dat ordin să se cumpere via lui Simici Acum Augustin e furios, nu ştie cum să iasă din pagubă. Pentru el o afacere nefăcută, e perdere adevărată. Alaltăeri a venit inginerul cu planul locului lui Simici. Locul e înfundat. Ca să dea la drum, trebue neapărat să cumpere via ta de zestre. Au hotărât cu Primarul, să dea 120.000 lei pe loc, ca să nu se vadă prea tare gheşeftul cu locul lui Simici, care nu e mai mare ca al tău. Augustin l'a chemat pe Sclipici, şi l'a însărcinat să trateze cu tine. Vor să te înşele. Să ştii că Primăria e hotărâtă să dea 120.000 lei pe vie. Prin urmare ţine-te bine; nu te lăsa să fii tras pe sfoară. Mie nu-mi răspunde nimic. Să nu se audă, că eu ţi-am deschis ochii. O fac, nu atât fiindcă 'mi eşti prieten, dar tare îmi-e urât prostul ăsta de Augustin, care cu capul de vulpe, cu barba până la brâu, nu are mintea decât la pehlivănii şi la furtişaguri.

Ţine bine, Popescule! Nu te da lor. Dar ca să aibi pe cineva, poţi promite cinci mii lei lui

Sclipici. Altfel te ţin cu vorba, trebue să dai la ingineri, la funcţionari. Eşi la mai mult.

Vlădica Nectarie către Popescu-Doiceşti

Bucureşti, 22 Noembrie 188..

Iubite Costică, zilele astea am făcut cunoştinţă cu un funcţionar superior dela Domenii, care mi-a promis viţă americană pentru plantat o vie. Eu cum ştii, nu am nici o vie, locul ce l-am avut, vi l-am dat vouă. Cum singur ai recunoscut, locul nu face două mii de lei; dar fiindcă îmi dau viţă pe degeaba, m'am decis să vă dau vouă patru mii de lei, dacă îmi daţi locnl înapoi.

Vino dar cu Elvira, să facem actele şi să vă număr paralele. Sunt grăbit, căci trebue să fac petiţia la Minister şi să arăt ce vie anume vreau să replantez.

Arhiereşti binecuvântări.

D. Sclipici către Popescu-Doiceşti

Bucureşti. 24 Noembr e 188..

Respectabile Părinte, aflu dela P. S. Nectarie Focşăneanu, că via paragină dela bariera Rahovei, este proprietatea Dumneavoastră dotală. Eu aşi fi amator să o cumpăr, pentru a face o mică fabrică de frânghii; sunt dispus a vă oferi pe loc, douăzeci de mii lei. Dacă preţul vă convine, răspundeţi-mi imediat, şi autorizaţi-mă să fac formalităţile cerute de lege, pentru vânzarea unui imobil dotal. Pentru împlinirea formalităţilor nu vă pretind onorar; dar vă declar că v'am o-

ferit dela început ultimul preţ. Rămâne dar să să primiţi sau să refuzaţi, ofertà mea. Nu este loc de tocmeală. Spre a evita tocmeala, v'am dat dela început, tot ce puteam da.

Primiţi, vă rog asigurarea prea distinsei mele stime.

Popescu-Doiceşti către Vlădica Nectarie

Târgovişte, 1 Decembrie 188...

Prea Sfinţite, regret că nu putem vinde via. Este supusă expropierii, şi mi se oferă un preţ mult mai mare. Sunt decis dar a nu o da nimănui, şi aştept să lămuresc cu Primăria. Cu tot respectul, sărut dreapta P. S. Tale.

Popescu-Doiceşti către Sclipici

Târgovişte, 4 Decembrie 188...

Prea Stimate Domnule Avocat, am primit stimata Domnieivoastre din 24 Noembrie a. c. şi mă grăbesc a vă răspunde, că nu sunt decis a vă vinde locul. Mai întâiu, preţul este cu totul inferior valorii sale; apoi nici nu vă puteţi servi de el pentru fabrică, pentrucă se expropiază de Primărie în interesul clădirii casarmei pompierilor.

Profit însă de ocazie, a vă propune să vă ocupaţi Domniavoastră cu împlinirea formalităţilor la Primărie, ca avocat, ca să nu fiu silit a mă deranja eu. Vă ofer cinci mii lei onorar, în cazul când Primăria ar da 120.000 lei pe loc.

Primiţi, vă rog, asigurarea distinsei mele stime şi consideraţiuni.

Sclipici către Popescu-Doicești

Bucureşti, 7 Decembrie 188...

Respectabile Părinte, chestia ce expuneţi este mult mai dificilă, decât îţi închipueşti Sfinţia Ta. Nu mă pot angaja cu expropierea, de cât dacă îmi daţi 20.000 lei onorar. In aşa condiţiuni sunt gata a mă ocupa de afacere şi să o duc la bun sfârşit.

In aşteptarea unui răspuns, vă salut cu distinsă stimă.

Popescu-Doicești către Sclipici

Târgovişte, 4 Ia uarie 188...

Stimate Domnule Avocat, nu pot acorda un onorariu mai mare decât cinci mii lei şi numai cu condiţiunea ca să încases preţul de 120.000 lei. în trei luni de azi cel mai târziu. Am primit o scrisoare dela secretarul Domnului Mustacof, care se oferă să-mi facă totul în astfel de condiţiuni. Sunt chiar convins că Domnul Mustacof are mare interes, ca locul să se cumpere cât de iute şi pe un preţ cât de bun; ca să nu se zică de opoziţie, că la cumpărarea locului vecinului meu Simici, s'a făcut ceva neregulat.

Eu doresc să fac afacerea prin D-v., care v'aţi adresat cel dintâiu la mine. Prin urmare, vă rog a-mi răspunde telegrafic dacă acceptaţi propunerea mea. Dacă nu primesc mâine răspunsul D-v., termin cu secretarul Domnului Mustacof.

Al Dv. cu stimă

TELEGRAMĂ

Părintelui Popescu-Doicești.

5 Ianuarie 188... Târgoviște

Primarul a acceptat oferta ce i-am făcut în numele D-v. și a acordat pe vie 120.000 lei. Veniți să facem formele.

Al. Stupariu către Popescu-Doicești.

Dealul Mare, 20 Ian. 188...

Frate Costache, a fost să dau mâna cu moartea! La Sfânta Mărie am plecat la Halacești, la o cercetare locală. Pe drum mi-a fost sete, și am băut apă dela un puț. Se vede că puțul erà contaminat, căci m'am întors acasă rebegit. Am căzut la pat. Șeaizeci de zile am zăcut dus, cu 40°, de căldură. In fine, am avut o febră tifoidă din cele mai strajnice. Mulțumită lui Dumnezeu și prin îngrijirea D-rului Varga, am scăpat. In timpul boalei, am putut aprecià mai bine decât oricând, sentimentele cucoanelor dela Podriga (așà zic oamenii Doamnei și Domnișoarei Kantz, căci petecul lor de moșie se numește astfel). Au fost niște adevărate surori de caritate, nepristan au stat, cât am fost în pericol de moarte. Ceilalți nici pe la poartă nu treceau, căci le erau frică de molimă. Și în timpul convalescențet, ele m'au ținut cu ale mâncării, îmi găteau singure, ca să mănânc lucruri nevătămătoare.

In zilele când eram rău de tot, am zărit în ochii Linei lacrămile ce nu și-le puteà opri. Pe dată ce m'am însănătoșit bine, m'am decis dar la ceeace gândesc de un an. I-am cerut mâna.

Ne-am logodit în ajunul Crăciunului, la umbra unui brad plin de stele şi de lumini. Sunt fericit. Dar fiindcă nu e permis omului să fie complect mulţumit; iacă că se iveşte o încurcătură. Hotărâsem nunta pentru Duminică. Cocoanele din Podriga sunt catolice. Linica mi-a pretins să ne cununăm la Biserica Catolică din Fântânele. Am promis. Zilele astea am fost dar acolo să aranjez lucrurile cu Popa. Mi-a spus, că eu fiind ortodox, trebue dispensă dela Episcopul din Iaşi; şi pentru a obţine dispensa, trebue să mă oblig a-mi boteză copiii catolici. Oricât de bine cunosc eu pe popărimea ortodoxă, dar să-mi fac copiii nemţi, nu-mi convine. M'am dus dar singur la Iaşi, la Episcop. Să vezi măi Costache, ce om! M'a primit cât se poate de bine. A înţeles foarte repede greutatea lucrului pentru mine; şi mi-a spus că poate trimete la Dealu Mare, un popă român-unit să ne cunune, cu condiţiune, bine înţeles, a-mi face copii uniţi. Trebue să trimit dar acum la Iaşi declaraţia, şi nunta o facem în casă aici. Ce zici tu? Să fac aşà, ori ba? Spune-mi sincer părerea ta, dar răspunde-mi imediat.

Popescu-Doiceşti către Stuparu.

Târgovişte 24 Ianuarie, 188...

Frate Alecule, ştirile ce îmi dai mă bucură, că ştiu din scrisorile tale cu ce femeie te însori. Să vă deà Dumnezeu, vieaţă lungă şi fericită. Eu nu sunt teolog mare, amarurile vieţii nu mi-au îngăduit să studiez cu deamănuntul teologia dogmatică. Dar aşà cât mă tae capul, zic că nu e mai pricopsit Tarigrădeanu, de care ţinem noi,

decât Papa, de care ţin uniţii. Ba parcă chiar ne este mai bine să fim legaţi de apusul civilizat, decât de Orientul imoral şi căzut în barbarie.

Grecii! Sângele grecesc! Il cunosc eu bine. Multă otravă am gustat din partea asta. Acum ne-am îmbogăţit. Am vândut via de zestre cu 120.000 lei. Dar zău, mai bine sărac şi mulţumit.

Şi cum să fiu mulţumit de o femeie, ce nu face, decât se găteşte şi se plimbă? Eu n'am vieaţă, mă Alecule. De nu ar fi aşà de frumoasă, aşi trimite-o la tată-său cu parale cu tot. Prea mă scoate din fire uneori. Dar e aşà de frumoasă, gândesc că e cea mai frumoasă muere din oraş. E însă de o ciudăţenie, Domnule, cum nu-ţi poţi închipui. Uneori se supără, trăncăneşte de toate, cred că mă urăşte; alteori e bună şi afectuoasă. Se linguşeşte ca o pisică frumoasă. Tot gustul ei, e să se împoponeze ca să o admire lumea! De o las să-şi cumpere rochii şi rufe, de nu-i zic nimic pentru cheltuelile nebuneşti ce face, dacă o las să se ducă la vizite cât 'i place, am pace în casă; altfel, e leoiacă nu altceva.

Doamne fereşte de aşà căsnieie.

Elvira către Ionaşcu

(fără dată)

Iţi scriu dela Madame Schwartz. Azi dimineaţă în grădina publică, scoţând batista, ai lăsat să pice biletul meu de aseară. L-a ridicat Popescu. A venit acasă roşu ca postavul şi umblând pe două cărări. Credeam că e beat. Cum a intrat în casă, m'a luat de gât şi mi-a zis: „Te ţii cu Ionaşcu, mizerabilo!“ M'am uitat la el, ca la un nebun: L'am întrebat unde a băut atâta. Atunci

mitocanul, s'a repezit cu furie şi a început să mă bată. Mi-a spus cum a găsit biletul şi m'a gonit. Strigă, că o să mă bage în puşcărie pentru adulter. Se duce la parchet. Sunt nebună. Nu ştiu ce să fac. Plâng într'una. Cum se poate Georges, să fii tu tocmai cel mai imprudent? Scrie-mi ce trebue să fac că înebunesc aici.

Ionaşcu Elvirei.

(Tot fără dată)

Nu te speria puiule, te rog. A fost o fatalitate! Dar nu aveà nici o grijă, o să ese bine. Tu pleacă imediat la Bucureşti, dute la Hotel Union. Eu viu acolo mâine seară. Acum nu pot eşi din cazarmă, fiind de serviciu. Nu te duce la nimeni, nu fă nici un pas, până nu viu eu. Dar nu aveà nici o teamă, iau toată răspunderea.

Popescu-Doiceşti către Vlădica Nectarie.

Târgovişte 7 Martie, 88...

Prea Sfinţite, ieri am gonit pe Elvira din casa mea. Am prins-o cu un ofiţer şi am pus mâna pe scrisorile lor. Mizerabila îşi bate joc de mine de mult. Dar acum i s'a înfundat. O să reclam la parchet, şi îi bag în puşcărie. Am ţinut să te anunţ şi să te felicit de creşterea ce ai dat fetei P. S. Tale. Nu strici P. S. Ta, stric eu care am luat fată din flori. Pe unde a sărit capra, sare şi iada. Dar o să fac un scandal la tribunal să vă ştie lumea pe toţi şi să vă arate cu degetul.

Vlădica Nectarie către Popescu-Doicești.

Bucureşti, 9 Martie 188...

Iubite Costică, de nu a-şi crede necazului, ar trebui să nu-ţi răspund, căci prea mă iei la trei parale. Da bine, bre omule, ce sunt eu vinovat, dacă a eşit o stricată ? Ştii că am ţinut-o în pensioanele cele mai bune, am crescut-o ca pe fata mea. Poate tu nu ai ştiut cum să te porţi cu ea, ori ea a fost prea reà, o zic deşi 'mi este nepoată. Dar oricum, socotesc să nu te grăbeştt; poate se căeşte singură de fapta ei. De o veni la mine, eu o trimit la tine şi te rog să o ierţi. Cap de muere, ce să zici! Un lucru mai ales te rog, nu face scandal mare. Nu mă băgà pe mine în comedia asta. Imi scurtezi zilele şi mă faci de râs, la bătrâneţe. Faci păcat mare! Eu aş crede, că e bine să vă împăcaţi. Dar dacă o fi aşà de nebună să nu vreà să se mai întoarcă la casa ei, ori dacă tu nu vrei să o maì primeşti; apoi despărţiţi-vă ca oamenii. Nu vă faceţi de râs. Eu orice s'o întâmplà, tot ca pe copilul meu te voiu iubi şi îţi voi fi de ajutor. Nu te desperà. Eşti tânăr, ai o poziţie bună; dacă te călugăreşti poţi ajunge la sigur arhiereu. De nu-ţi place călugăria, ştiu o văduvioară tânără, care ar veni să trăiască cu tine şi să-ţi ţie casa. E femee de treabă şi frumuşică. Preoteasa lui bietu Ghiţă Rădulescu, dela Dobroteasa. Mi-erà nepot de văr şi a murit astă iarnă de un junghiu. A lăsat-o săracă. Se gândeşte, să se ducă la un popă văduv, ca să nu ajungă pe drumuri. In sfârşit, tu fă cum crezi mai bine; dar ţine seama că te-am iubit ca pe copilul meu şi nu te lăsà mâniei.

I. P. Augustin către N. Anghelescu

Bucureşt 9 Martie 188...

Dragă Anghelescule, clienta mea Doamna Popescu-Dobiceşti este în proces de divorţ. Soţul ei a cerut divorţul, pentru adulter; a deschis şi acţiune publică. Este de cel mai mare interes pentru Doamna Popescu, ea divorţul să nu se pronunţe pentru adulter; de aceea m'am gândit că cel mai bun lucru este să-mi asociez un coleg din localitate, care să trateze cu Diaconul pentru o desfacere repede şi fără scandal.

Suntem dispuşi a face sacrificii pentru a ajunge la scop. Prin urmare, te rog tratează tu cu Diaconul — îl ştiu că este foarte şiret dar nu cred să fie inabordabil. Pentru tine, dacă afacerea se tranşează à l'amiabile, ţin la dispoziţia ta o mie de lei. Vezi dar pune-te pe treabă.

Anghelescu către Augustin

Târgovişte, 18 Martie 188...

Iubite Augustine, după multă năduşeală, am reuşit să împac lucrurile. Diaconul erà turbat, nu altceva. Dar cu încetul, am ajuns să mă înţeleg cu el. Procesul corecţional este fixat la 27 Martie, a doua conciliere pentru divorţ la 14 Aprilie. El are angajat avocat pe Hristescu. Iată la ce rezultat am ajuns: Nu se înfăţişează la 27 Martie, aşà că cer eu respingerea acţiuuei. Îi dau la mână o scrisoare din partea Doamnei Popescu, prin care declară că părăseşte domiciliu conjugal, şi el îi restitue scrisoarea care constată adulterul. Cu scrisoarea ce îi dăm, cere el divorţul, care se pronunţă în favoarea lui, pentru insulte grave. In

schimb cere ca înainte de 27 Martie să fie hirotonit preot la o biserică din capitală, şi să fie numit şi cu catedra tot acolo.

Ii dăm numerar cinci mii lei. Doamna Popescu renunţă la trusou şi la miia de lei primită la nuntă. Mai plăteşte patru sute lui Hristescu. Acestea sunt ultimele condiţiuni, nu e loc de tocmeală. Prin urmare ori le puteţi executà pe toate, ori procesele îşi urmează cursul. Hristescu mi-a fost de mare ajutor, l'a îndemnat la pace. Fără Hristescu nu făceam nimica, căci se vede că ţinea la nevastă, şi vrea să-şi răzbune.

I. P. Augustin către Anghelescu.

Bucureşti, 25 Martie 188...

Dragă Anghelescule, aci găseşti un cek de cinci mii de lei pentru Diacon, unul de o mie pentru tine şi altul de patru sute pentru Hristescu. Iţi alătur şi scrisoarea ce trebue să dai Diaconului din partea Doamnei Popescu, în schimbul celeilalte. Cred că de ieri a primit telegrafic ştirea că-i numit Paroh la Oţetari, şi permutat cu catedra la Externatul secundar de fete.

Cu mutarea, am avut de lucru. De nu-mi vèneà o idee genială în cap, totul cădeà în baltă. Socrul nu puteà face nimic, căci este în disgraţia Mitropolitului; aşà m'am suit eu în trăsură şi m'am dus la Mitropolie. Cu aerul grav şi speriat am spus Mitropolitului, că din întâmplare am aflat cum un preot client al meu a fost convins de adversari să se asocieze la procesul de imoralitate ce este pendinte la Sinod. Că atât pentru I. P. S. Sa, cât mai ales pentru a evità dezargumente guvernului, am convins pe Diacon să amâ-

ne depunerea plângerii; dar că lucrul nu poate fi evitat, decât dacă i se dă o biserică în Bucureşti. Mitropolitul făceà feţe, feţe! Din ţanţoş şi băţos, deveni mititel de tot. Pe dată a chemat pe Director, şi a poruncit ca imediat să se facă formula de numire a Diaconului Popescu-Doiceşti Paroh la Oţetari. Directorul se vede că făgăduise cuiva, că a început a ridicà obiecţiuni, dar bietul Mitropolit a fost la înălţime. „Bine, bine Domnule Derector, dar adu-mi numirea să o semnez şi vesteşte telegrafic pe Diacon că a fost înaintat.“ N'am plecat, până nu am văzut actele iscălite. Cu permutarea dela Gimnaziu a fost mai uşor: când Ministru este în opoziţie toate hotărniciile clienţilor mei, le face el, aşà că, ştii, o mână spală pe alta şi amândouă obrazul.

Iţi mulţumesc de serviciul ce mi-ai făcut, căci ţineam să îndatorez pe Locotenentul Ionaşcu, care îmi este prieten.

Elvira către Popescu-Doiceşti.

Bucureşti, 8 Martie 188...

Diacone, ieri am plecat din Târgovişte ca să nn mai mă reîntorc. Ştii că te-am luat, fără voie, silită de părinţi. Am căutat prin toate mijloacele să mă pot obişnui cu Dumneata. Iar Dumneata prin felul Dumnitale de a trăì, prin lipsa Dumitale de educaţie, ai făcut ca dispreţul meu faţă de Dumneatà să se transforme, în ură. Şi fiindcă nu pot trăì cu un om pe care îl urăsc şi îl despreţuesc, ca pe cea din urmă creatură, silită sunt să te părăsesc ca pe un laş.

In plicul în care Iscovescu ţineà aceste scrisori, am mai găsit un articol din „Biserică Ortodoxă Română“ din Maiu 1887 şi o informaţie din „Voinţa Naţională“, dela 4 Decembrie 1887.

Articolul din „Bis. Ort. Rom“. e intitulat „Cronica Bisericească“ şi conţine aceste rânduri:

„Duminecă, 15 Aprilie curent, în vechea Biserică Oţetari, a fost o frumoasă solemnitate. P. S Nectarie Focşăneanu a hirotonosit întru preot pe Diaconul C. Popescu-Doiceşti, noul numit Paroh al acestei biserici. Biserica erà plină de creştini, care veniseră să asiste la această solemnitate. După terminarea liturghiei, Părintele Ionescu-Pardoseală, Revizorul Eclesiastic, a citit decretul Mitropolitului, prin care Preotul Popescu-Doiceşti este înaintat Paroh al Bisericei Oţetari. In fine P. S. Nectarie Focşăneanu, prin cuvinte calde, a arătat mulţumirea ce simte, prezidând o aşà de înnălţătoare solemnitate. A spus că este pentru P. S. Sa o fericită împrejurare, că are cinstea să hirotonisească preot, pe cel pe care tot P. S. Sa l-a hirotonosit, acum câţiva ani, diacon; şi care ca diacon a făcut onoare clerului târgovişţean. Noul Paroh, adânc emoţionat, a mulţumit I. P. S. Mitropolit-Primat că i-a încredinţat această parohie, Domnului Ministru care a încuviinţat înaintarea, P. S. Nectarie care a binevoit a-l hirotonisi preot şi P. C. Revizor Eclesestic care a venit să reprezinte chiriarhia la instalarea Sa. A promis că se va osteni să corespundă speranţelor, ce s'au pus în Cucernicia Sa; şi a îndemnat pe credincioşii prezenţi a se purtà conform învăţăturilor Evangheliei“.

„După aceea, în cancelaria Epitropiei, s'a servit şampanie. Astfel de pioase serbări, am dori să vedem cât mai des. Ele ne umple sufletul de

bucurie, mai ales când vedem clerul tânăr înaintând numai prin meritele sale".

P. G.

Ionformaţia „Voinţei Naţionale" spune:

„Duminică 4 Decembre, 9 ore seara, a avut loc la Focşani, în Capela Robescu, căsătoria D-lui Locotenent G. Ionaşcu, cu gentila D-nă Elvira Ptomaidi. Binecuvântarea nupţială a fost date de P. S. Nectarie Focşăneanu, în jurul unei numeroase şi foarte alese asistenţe. Felicitările noastre noilor căsătoriţi".

Pe o frumoasă zi de toamnă, într'o după amiazi, m'am oprit fără de voe în faţa statuiei lui George Lazăr. O fi artistică lucrarea lui Georgescu, dar nu pot pricepe de ce a îmbrăcat pe Lazăr într'acel costum de fantezie, care desigur nu l-a purtat nici Lazăr, nici nimeni în vremea lui. Şi aşà mi-a venit gust, să trec în revistă toate statuele ce împodobesc bulevardul. Am trecut pe lângă Mihai Viteazul, care călăreşte mândru pe un cal turnat spre a purta pe Ioana d'Arc. Aceasta este cea mai veche şi cea mai frumoasă statue din Bucureşti. De ce nu se gândeşte, stăpânirea să o aşeze pe un soclu mai vrednic şi de statue şi de cel pe care ea îl reprezintă? De ce nu îi schimbă acea inscripţie, care trădează smerenie ş laşitate? De ce nu i se pune titulatura lui cea mai mândră; cea de Domn şi Stăpânitor a Toată Ţara Românească, al Ardealului şi Moldovei? De ce? Căutând răspunsuri la aceste întrebări, am ajuns în faţa lui Heliade-Rădulescu. Am admirat ironia soartei, care a silit pe bătrânul şi vanitosul dascăl să se dea la oparte, spre a face loc omului pe care l-a atacat mai tare în viaţa

lui. Cu capul plecat, Heliade pare că face mea culpa, în faţa lui Ion Brătianu.

Apoi am privit mult şi bine, măreaţa lucrare a lui Dubois. Statuele şi bas-reliefurile sunt minunate. Păcat numai că, în total, prea reaminteşte monumentul lui Gambeta. Pe când admiram monumentul, doui precupeţi erau lângă mine, şi i-am auzit interpretând statuele alegorice. Şi ce interpretare! Ţăranca aceea din faţă, eră, pentru ei, văduva marelui bărbat, care împreună cu fii săi ar fi plângând moartea eroului! Am trecut înainte. Am ajuns înaintea lui C. A. Rosetti, cel ce citind „Romanulu", priveşte un oraş şi o lume pe care nu o mai pricepe. Fără de voe am zis un Dumnezeu să-l ierte, pentru odihna sufletului care de a făcut rău ţării, a fost în cea mai mare bună credinţă şi convins că aşà este bine. Să merg înainte ca să revăd statuia lui Pake, nu m'a lăsat nici picioarele, nici conştiinţa. Am făcut dar la stânga, şi am ajuns la grădiniţa, unde de pe un soclu de granit, Vasile Lascar cu mâna la jiletcă se uită, în silă, cum frasa goală şi nesinceră; a tras foloase din moartea lui aşa de prematură.

Din grădiniţa lui Vasile Lascăr, am zărit turnurile Bisericii Oţetari. De odată mi-a venit o poftă nebună, să văd ce a ajuns Părintele Popescu-Doiceşti. In două minute, eram în curtea Bisericii. Un paracliser ştergeà, a lene, sfesnicele împărăteşti, în privdorul acelui sfânt locaş.

— Acasă ie Părintele?

— Care?

— Parohul Popescu-Doiceşti.

— Numai stă aici de mult. A fost permutat la Scaune. Mi se pare că s'a şi prăpădit, îmi răspunde dascălul.

Am pornit înapoi. Am trecut pe lângă locuinţa

unuia cu sergent la poartă, am venit în strada Sfinţii, şi în faţa casei Maimarol, am dat de un colţ din vechiul Bucureşti. O casă mare cu gamlâc, într'o curte plină de iarbă verde, ascunde ochilor Biserica Scaune, la care ajungi printr'un drum cum nu mai sunt două în capitală. Biserica jumătate înfundată în pământ, are lacăt la poartă. În faţă, lipită de nişte ziduri înalte, mijeşte o căsuţă, în fundul curţei. Un parmaclâc vopsit cu ulei şi o portiţă, la care zăresc o sonerie electrică. Desigur casa popii.

Imi iese înainte o femee grasă, cu ochii albaştrii şi cu părul cărunt. E îmbrăcată în negru şi poartă pe deasupra un şorţ mare, vânăt.

— Pe cine căutaţi, mă rog?

— Pe Părintele Popescu-Doiceşti.

— Il cunoşti de mult?

— Da. Aşi vrea să-i vorbesc.

Şi atunci lăcrămând, femeea m'a poftit înăuntru. Intr'o curticică, o masă acoperită cu pânză de damasc. O ceaşcă cu cafea de lapte, un ciorap şi nişte gazete nemţeşti ilustrate. Femeie m'a rugat să şed. Intr'o românească, din care uneori se trădà — rar de tot—acentul străin, a început să-mi povestească:

Popescu-Doiceşti a murit de doi ani, Biserica nu mai are preot. Parohul din Batişte, vine de două ori pe an, de slujeşte leturghia—la hram.— L'au mâncat fript! La început Mitropolitul îl iubeà foc. I-a dat cruce la gât şi culion roşu. Dar mai târziu, după ce Mitropolitul s'a împăcat cu ceilalţi episcopi; au început intrigile. Mitropolitul l-a persecutat, dar o persecuţie ca prin romane. La două trei luni, aveà o anchetă.

Popescu când a venit în Bucureşti, m'a căutat pe mine. Eu eram la Giurgiu. M'a luat cu

el, să-i ţiu casa. Am trăit ca fratele cu sora, căci nu am vrut să mă încurc cu un popă. Il cunoşteam demult. Erà nenorocit săracu, din cauza nevestii. Am vrut să viu la el, să-l îngrijesc. Dar nu altceva. Au zis că trăesc cu el. Au voit să-l dea afară dela biserică, pentru concubinaj. A jurat pe cruce, că n'are nimic cu mine. Dar tot i-au luat parohia, şi l-au trimis aici. Parohul din Batişte a avut ordin să-i facă toate mizeriile, ce să-şi piardă răbdarea. El a răbdat însă. De multeori plângea, căci anchetele se ţineau lanţ. Ba n'a slujit leturghia,ba n'a grijit un copil, ori a îmormântat pe unul din eronie străină. Câte minciuni nu se inventau pe spinarea lui, numai Dumnezeu ştie. In cele din urmă a început să tuşească, a zăcut pe picioare doui ani, apoi a căzut la pat, şi a murit de oftică.

Aici Madame Elza— căci ea era—a început să plângă deabinelea.

— Dar D-ta cum ai trăit? Cum ai rămas aci?

Alecu Stuparu, Senatorul din Putna, a stăruit la Minister de mi-au lăsat casa, căci este reparată de Costică. El mă ajută din când în când. Am mai moştenit şi dela Costică, patru mii de lei. Tot ce-i mai rămase din averea lui, căci l-au ruinat, anchetele şi boala.

Când am eşit în stradă, se aprindeau lămpile. Umbrele nopţii, ce se apropia, au pătruns jalnic în sufletul meu.

MAICA SOFIA

— 1913 —

MAICA SOFIA.

— 1913 —

Fu azi doctorul prin Mânăstire. Il trimese Maica Stariţa, să mă vadă şi pe mine. Nu ştiu cine i-a spus că eri noapte m'am înecat în somn. Ce să-mi facă şi doctorul? De un an de zile de când îmi spune, să mănânc bine, să nu mă ostenesc, să dorm cu ferestrele deschise. „Să vezi cât o să te faci de bine," îmi cânta el veşnic. Parigorii. Nu sunt aşa de copilă, ca să nu pricep că sunt atacată de a binele.

Am văzut atâţia ofticoşi perindându-se pe aici, de ar trebui să fiu proastă de tot, să nu ştiu ce mă aşteaptă. Zău, dacă îmi pare rău! Ce viaţă mai fu şi a mea. Un roman mai interesant de cât toate romanele, ce am citit — şi n'am citit puţine. De la Muschetarii lui Dumas până la Dramele Parisului, mi-a trecut sub ochii tot ce s'a tradus în româneşte. Vara când vin oaspeţii, mă înfruptam chiar din romane franţuzeşti. Acum însă

numai pot citi nimic; îmi joacă literile pe dinaintea ochilor şi nici nu mă mai interesează nimic.

Toată ziulica i-au doctorii pentru tuse. La biserică nu mai pot merge. Maicele pe care le ţiu la mine, au şi ele treabă cu slujba; şi se mai duc pe unde găsesc de vorbă. Doar Sora Marioara, vine de-mi citeşte Pravila şi Universul. Aşa îmi trec zilele, una după alta. Din ceardac privesc la frunze cum se roşesc, îngălbenesc şi apoi cad încetinel la pământ. Le-oi mai vedeà eu înverzind? Cine ştie! Nu-mi e frică de moarte. Ce am avut şi ce am perdut. M'am spovedit, m'am împărtăşit, de trei ori mi-au făcut maslul cu şapte popi. Ar trebui să-mi adăst sfârşitul, fără nici a grijă. Şi tare grijă am de judecata de apoi, sufletul nu mi-e liniştit. M'aşi duce la Piatra să mă spovedesc la popa catolic şi să-mi iau deslegare, dar nu mă lasă nimeni. Noaptea când mă îneacă tusea, când văd maicile închinându-se împrejurul meu, mă apucă groaza de moarte; şi mă rog lui Dumnezeu să nu mă ia, până nu mă duc la Patria la spovadă.

Pe dată ce mi-e însă mai bine, nu mai îndrăznesc să mă gândesc la asta. Mă doare să las chiliile, în care trăiesc de 35 de ani, mi-e frică de scandal. Doamne, Doamne iartă-mă, milostiveşte-te cu mine, şi nu mă lăsà să mor aşa!

Acum ce-o fi cu mine, numai Dumnezeu ştie. Tot ce pot să fac, e să-mi scriu aici spovedenia întreagă. Poate după moartea mea, să cadă în mâinele unui bun creştin, care să o ducă la Popa

din Piatra să o citiască şi să se roage pentru sufletul meu.

Din biletui meu de botez ştiu, că sunt născută la 1 August 1859 şi că m'a botezat Ieromonahul Nicanor Chicoş, în paraclisul Muşatinilor. Deşi, după numele de Diaconovici, s'ar crede că sunt de neam sârbesc; tata erà moldovean curat de neam prost din satul Rădăeşti. Pe vremea de de mult, ca să scape de bir şi de angarele, străbunicul pe parale bune şi de la Vlădica din Huşi, a căpătat darul de diacon. Feciorul său s'a iscălit Diaconovici, s'a pripăşit prin Fălticeni, s'a însurat cu fata unui popă şi a murit dascăl la biserica cea mare din târg. Pe tata l-au trimes la Iaşi, la un armean ce făceà negoţ cu pietre scumpe. Il trimetea armeanul prin casele boereşti, de vindea giuvaericale.

Băiat deştept, tata aşa de bine învăţă negoţul, că după scurtă vreme şi — l'a făcut armeanul tovarăş; şi când s'a mutat jupânul la Ţarigrad, dugheana a lăsat-o în seama tatii. Făcuse avere bunicică, în cât, la moartea Hatmanului Alecu Muşat, în ciuda lui Isidor Kahană, tata a cumpărat şi Sturzenii de pe Prut şi casele Muşeteşti din Sărărie.

Acolo, în casele din Sarărie, m'am născut eu; căci tata, casele şi moşia nu din lăcomie de câştig le-a cumpărat, ci de dragul Aglaei, fata Hatmanului.

Erà boer mare şi tare bogat Hatmanul Muşat. Dar fumurile domniei şi jocul de cărţi, l-au îndatorat pe la toţi jidanii din Iaşi. La moarte tot ce a avut, i-s'a vândut cu toba. Ar fi rămas curat pe drumuri mama, dacă nu i se făceà milă de ea lui Dumitrache Diaconovici, care o ştia depre când îi aduceà giuvaericale, din dugheana lui Chircor Asadur. De dragul ei, a cumpărat tata Sturzenii şi casele; şi-a închis dugheana de s'au cununat frumuşel în ciuda negustorilor şi a boerilor. Dar n'a avut bietul tată parte, de soţie.

La naşterea mea, mama a murit în lehuzie.

Când mă gândesc la mai de mult, mă văd cu crinolina pe mine. Cu o pălărie mare de pae pe cap, alergam singură prin curte caselor din Sărărie. Am petrecut bine în copilăria mea, deşi trăiam ca o sălbatică.

Casele Muşeteşti — din care astăzi nu mai e petricică — erau case mari domneşti.

In mijlocul unor curţi de patru fălci, se ridicau albe cu zăpada învelite cu olană roşie. Curtea şi grădina erau împrejmuite cu piatră. De la moartea mamii, odăile de sus rămăseseră încuiate. Tata şi cu bunica s'au mutat în beciuri, în chiliile vătavului curţii. Pe sus nu se deschidea de cât de două trei ori pe an, ca să nu se strice mobilele de mătase şi de catifea.

Atunci îmi făceam de hac. Mă rostogoleam pe toate sofalele, mă atîngeam de iataganele atârnate pe pereţii iatacurilor; ceasuri întregi pri-

veam la boerii cu jubele de samur şi cu işlicuri cât butia, la domniţele îmbrăcate în brocart, cu gâtul plin de giuvaericale, la portretele din saloanele cele mari.

In zilele celelalte Părintele Nicanor mă învăţa să scriu şi să citesc, după moda veche. Bunica, legată la cap cu tistimel de mătase verde, de două ori pe săptămână mă scotea la plimbare într'o butcă veche, pe uşile căreia se zărea încă stema Moldovei. Agale, agale, suiam spre Copou; ba une-ori ne întindeam până la Repedea. Părintele Nicanor, în Paraclisul din grădină, făcea slujba, la care nu lipseam niciodată, nici bunica, nici eu. Duminica, de se întâmpla în târg, veneà şi tata la leturghie. Sta în strană şi cânta deacolo mai dihai ca Dascălul Vasile. In cealaltà vreme eu alergam prin grădină, purecam şirurile de odăi, ce adăpostiseră altă dată sutimi de slujitori, ori fugeam prin curtea, în care iarba creştea acum ca la ea acasă. Iarna, bunica mă ţineà mai mult lângă ea, de mă învăţà să fac la ciorap. Vara însă îmi făceam de cap: prin poduri căutam ori vechituri ce mi se păreau comori de avuţii, ori cuiburi de găină.

Cuiburile mă pasionau grozav. După cuiburi de păserele mă suiam şi prin pomi. Trăiam singură cu mine şi cu basmele ce îmi povestea mama Stana, manca nineacăi (aşa mă învăţase bunica să-i zic mamei).

Acasă la noi nu călca mai nimeni. Doar Zulnia

Hâncu — o cimotie a nineacăi — venea din când în când. Tata era mai într'una la ţară. De urât, ori de dor de muncă, se întinsese la plugărie mare.

Pe fie-care an mai lua câte-o moşie în posesie.

Zece ani am trăit astfel, până când într'o dimineaţă, deşteptându-mă, în loc de a găsi pe bunica moşmonind prin odaie, am văzut-o nemişcată în pat.

M'am îmbrăcat umblând în vârful picioarelor, am făcut singură ceaiul; şi numai după ce nu mi-a răspuns când o pofteam să guste din ceaiul făcut de mine, când i-am simţit mâna îngheţată, numai atunci am putut să pricep că e ceva ciudat, şi am început să ţip. Mama Stana în grabă s'a dus după doctor. Un bătrân cu mustăţile rase, şi cu ochelari de aur, a pus urechea pe pieptul bunicăi, şi a plecat spunându-ne că l-am adus degeaba. Au aşezat-o în Paraclisul nostru, sub un oranist frumos. Vlădica de la Spiridonie a prohodit-o; şi pe o zi viforoasă am dus-o, cu toţii, la Eternitate unde odihneşte, aşteptând în pace învierea morţilor.

Nu-a făcut rău nimănui bătrâna asta micuţă, cu ochii suri ce fuseseră odată albaştri. Cu glasul domol, cu surâsul veşnic iertător, în viaţă a îndulcit multe suferinţe şi mulţi au zis un Dumnezeu să o ierte pentru dânsa.

Sunt sigură, că se bucură de fericirea drepţilor.

Cu moartea bunicăi, se încheie partea cea dintâiu şi cea mai frumoasă a vieţei mele. Zulnia

Hâncu, singura rudă după mama ce venea la noi, a mers cu mine la ţintirim. După îngropăciune a spus tatii să mă puie la Sacré-Couer.

— Bine, Coană Zulnio, oi face cum zici Mata răspunse tata mângâindu-mă pe frunte. A doua zi chiar, a venit de m'a luat, în careta ei căptuşită cu atlas havaiu, şi m'a dus la călugăriţe. Câte-va săptămâni am dus greu de tot. Ziduri înalte, învăţătura multă, regulă în toate, lucruri cu care nu eram obicinuită de loc. Cu încetul m'am dat pe brazdă. Mi-am făcut prietene şi mai ales m'am alipit de Soeur Thérèse, o călugăriţă ce prinsese milă de mine.

Pe românce, Duminica ne trimeteà la biserica românească, ca să ne dea Părintele Busuioc lecţii de religie, la sfârşitul slujbii.

Aşa era pe atunci ordinul Ministerului, ca` să ferească pe românce de propaganda catolică. Ce e mai nostim, e că pe vremea aceia multe fete au trecut la catolicism, din pricina Părintelui Busuioc. Fără să vrem, făceam comparaţia între chipul cum se purta Părintele Albert cu catolicele şi mojiciile Popii Busuioc, care înfrunta pe sărmanele ce nu-i dădeau bani la miruit. Când vre-una punea cinci parale în disc, Busuioc îi trânteà banul jos.

— Ce, crezi că sunt orbeţ?

Dar lecţiile lui? Bătea câmpii câte o jumătate de ceas. Vorbea câte în lună şi în soare, numai de catehism nimic. Ne spuneà să nu ne fie frică

de moarte, că ori este adevărat ce spune Evanghelia, şi atunci noi cei botezaţi suntem siguri de Impărăţia cerurilor; ori sunt mofturi cele din Evanghelie, şi atunci moartea este un somn veşnic, de care noi n'avem a ne teme. Nostim de tot era, cum ne explica pe Dumnezeu. „Dumnezeu nu e om ca noi, cu nas, cu urechi şi cu gură. Dumnezeu e duh, e lumină Dumnezeu e pretutindeni. Dar să nu credeţi, că Dumnezeu e în aer ca praful după mobile. Dumnezeu e scânteia ce trăeşte în sufletul fie-căruia din noi". Tot aşa de nostim era, când ne sfătuia să ne ferim de catolicism „Catolicii nu zic, sunt buni creştini; dar nu sunt drept credincioşi ca noi românii. Nu ştiţi voi poveştile? Dumnezeu şi Sân Pietru n'au umblat prin ţara nemţească, ci aici printre românaşi, căci ei fac crucea dreaptă. Aţi mai văzut voi bărbat cu mustăţile rase? Ăla nu e bărbat bre, ci muere curată. Şi dacă muerea nu poate fi popă, nici popa catolic, cu mustăţile lui rase, nu e popă adevărat. Uitaţi-vă la icoane! Sfântul Nicolae, Sfântul Vasile, Sf. Ion Gură de aur şi toţi sfinţii au mitre la fel cu arhereii noştri; numai episcopul catolic poartă mitră de hârtie, ca Peneş Impărat. Nu zic, Papa e un om tare cum se cade, dar de ce poartă pe cap trei coroane? Ce e mai mare ca Impăratul? Asta nu e smerenie creştinească, asta e curată păpuşerie. Şi pe urmă, ţine soldaţi ca Vodă. Nu are diaconaşi ca Mitropolitul nostru. Apoi la urma urmelor, ori fi

catolici buni acolo în ţară la ei; dar n'au ce căută la noi în Ţara Românească. Fie-care să-şi ţie legea lui, să nu-şi schimbe nimeni legea lui strămoşească Eu pe un jidan, care să botează, îl despreţuesc. Să stea în legea lui şi îl respect, dacă e om de omenie".

„Dar când îşi lasă el şi părinţi şi fraţi devine de se botează, eu zic că e un porc de câine. Să vă păziţi, să nu se ruşineze părinţii voştri de voi. Să nu-îi văd plângând şi jeluindu-se, că v'au trimes să învăţaţi franţuzeşte ca să ştiţi cum să vă purtaţi pe lume şi că voi v'aţi bătut joc de legea lor, de legea lui Ştefan cel Mare şi a lui Mihai Viteazul". Aşa o ţinea tot timpul şi în toate Duminicile. Râdeam, de ne prăpădeam. Cu timpul am înţeles, că e un caraghios, că nu ştie nimic şi nu poate combate catolicismul. Multe dintre noi au început a nu mai voi să se ducă la biserica românească. Intre ele, am fost şi eu.

De când am putut face comparaţie între ce mă învăţa Părintele Nicanor şi ceia ce trebue să învăţ, am înţeles că este mai bună învăţătura de la călugăriţe. Când am putut judecà pe Părintele Busuioc în raport cu Părintele Albert, m'am încredinţat că nu biserica românească poate mântui un suflet. Am spus toate astea, la Soeur Thérèse care mi-a dat să citesc l'Imitation de Jésus şi Introduction à la vie dévote de S. François de Salles. In cărţile acestea, am învăţat ce este creştinismul. Din citirea lor, s'a născut în mine

dorinţa, să trăiesc o viaţă în adevăr potrivită cu învăţăturile Evangheliei. Am trecut la catolicism. Visul meu, atunci era să mă mărit cu un român de treabă, să-l fac catolic şi să ne cheltuim veniturile clădind biserici pentru fraţii noştri care trăesc în rătăcire. Eram foarte sigură, că voiu putea face mult bine pe lume.

Toată lumea spuneà că tata este putred de bogat. Ţinea în posesie toate moşiile de la Fălciu până la Iaşi, toată lunca Prutului el o plugărea. Era bogat; şi mai bogat şi mai puternic de cât e astăzi Mochi Fischer. In toate zilele mă rugam la Dumnezeu să lumineze şi pe tata, ca să se facă catolic. Eram încredinţată, că de i-oiu spune pe şleau cum stau lucrurile în privinţa dezbinării Bisericei; tata, care era bun şi drept, nu va mai sta la îndoială şi se va lepăda de schismă. N'am avut însă parte să-i vorbesc despre lucrurile astea. Soeur Thérèse mă sfătuise să nu-l iau prea repede; şi aşa până să-i vie vremea a murit săracul. Şi ce moarte amărâtă!

La nişte alegeri a votat pentru Kogălniceanu; iar Prefectul de ciudă l-a nenorocit. A pus privighetorii să nu lase oamenii să iese la câmp. Pâinea putrezea pe ţarină.. A telegrafiat tata la Bucureşti în zadar. — n'a folosit nimic. A pierdut, în anul acela, douăzeci de mii de galbeni. De atâta supărare a prins o palpitaţie şi a murit aşa, pe neaşteptate.

Multă vreme eu n'am cunoscut nici un neam din partea tatii. Abia cu doi ani înainte de moartea lui, într'o zi de Iulie, la Sturzeni ne-am pomenit cu Nicu Căldare şi cu soţia lui. Parcă îi văd: el scurt, burtucănos cu nişte mustăţi ca firul de păpuşoi, nişte dinţii ca lopăţile, un chip din „Ghimpele". Dar un chip în care luceau nişte ochi vii de pisoi. Era îmbrăcat cu pantaloni şi jiletcă de dril alb. Avea pe el o haină neagră de lustrină. Pe cap purta o pălărie de paie tot neagră şi la brâu un lanţ gros de argint. Pe cât de scurt era Bădia Nicu, pe atât de lungă era Tuşa Aretia. Când am dat întâiu cu ochii de ea, aşa m'a umflat râsul, de m'a înfruntat bietul tata. Tare semăna cu Coana Chiriţa. Rochia, de mătase havaie, toartele de chihlimbar, pălăria-i de catifea verde, cu trandafiri Solferino, o făceau tare caraghioasă. Urâtă nu era, dar avea ceva respingător într'ânsa. Degetele-i lungi, pline cu pietre de toate colorile, ieşeau din nişte mitene cenuşii de mătase; şi păreau adevărate ghiare de vultur.

Amândoi se încercau din toate puterile să fie gentili cu mine, dar nu reuşeau de cât a-mi spune slugărnicii. Din duduie nu mă scoteau, nici odată nu-mi ziceau Speranţa, cum îmi era numele. Tatii nu-i spuneau vere, ci Coane Dumitrache. Tuşa, la plecare, a vrut chiar să-mi sărute mâiile, spunând că aşa mi se cade, că doar sunt de sămânţă domnească. Cu greu, a oprit-o tata.

— Lasă verişoară, că doar e un copil şi se sminteşte.

— Cum zici Mata, Coane Dumitrache, aşa fac. M'a luat în braţe şi m'a sărutat pe amândoi ochii, pe frunte; nu mai scăpam din braţele ei. Veniseră la tata să-i scape de un bucluc mare; şi tata voios le-a dat, cică împrumut, trei sute de galbeni. Ştia tata că nu-i mai vede înapoi, dar vroia să-l ajute, căci Nicu Căldare îi era văr bun fecior lui Popa Căldare, fratele bunicăi. Popa cheltuise multe parale cu el la învăţătură în seminar, la şcoala militară, prin liceu. Pretudindeni fusese dat afară. Cu chiu cu vai, în ajunul alegerilor, i-a dobândit Popa, un loc de institutor la Fălticeni. Dar n'a stat mult şi a trebuit să dimisioneze, din pricina unor certificate falşe. Cum era însurat cu fata unui grânar grec de acolo din târg; când a rămas fără slujbă, Iani socru-său, l-a luat pe lângă el în cantor, de a învăţat negoţul. De la moartea luì Iani, făcea grânărie pe socoteala lui.

Când venise la Sturzeni era gata să dea un faliment fraudulos, de nu-l scăpa tata ajutându-l cu parale.

Asta era omul, pe care judecătorii mi-l deteră epitrop, la moartea tatii. Când m'au adus acasă să văd pe tata mort, i-am găsit pe amândoi instalaţi în casele noastre.

Imbrăcaţi de sus până jos în negru, făceau pe stăpânii. Când am intrat în ogradă, Tuşa Aretia mi-a dat mâna repede să i-o sărut. A început

să mă vaiete. „Să fii cuminte fetiţo. Uite bietul Dumitrache se duse şi te lăsă cum e mai rău. Datorii peste datorii. A fost sărmanul om bun, dar tare a greşit de s'a întins la cheltuieli prea mari. Cine l-a pus să se vâre şi în politică? Te-a lăsat pe drumuri. Să fii inimoasă. Nicu o să se ostenească, ca să te scape de datorii".

Nicu nu zicea pâs. Prin colţuri doar vorbea cu fel de fel de oameni. Jidanii umpluseră curţile. Pe toţi îi cunoştea, cu toţi vorbea şi într'una îşi freca mâinile.

La îngropăciune a venit şi Zuluia Hâncu. Vroia să mă ia cu dânsa în trăsură, dar Aretia m-a smucit din mâinile ei, şj m-a luat în careta ei, adică în careta noastră. Pe drum s'a ţinut numai de sfaturi şi de explicări, din care alt nimic nu înţelegeam, de cât că am sărăcit de tot şi că de acum înainte, mă vor ţine ei de milă. Aveam aproape şease-spre-zece ani, nu eram proastă de loc, dar nici prin gând nu-mi trecea câtă răutate e pe lume. Cele trei zile, cât am stat acasă, au fost pentru mine un vis, din care nu m'am deşteptat, de cât abia în ceasul când m'am întors la pension. Acolo mi-am venit în fire, şi am început să plâng cu hohot în braţele maicilor. Soeur Thérése nu se despărţea de mine. Făcea tot ce se pricepea, ca să-mi mai înveselească sufletul cernit. Pe vacanţă m-au luat la Fălticeni. Acolo, Nicu Căldare, sfios dar hotărât, mi-a spus că lui nu'i dă mâna să mă ţie la Sacré Coeur. Aşi face

bine, să mă prezint la un examen de institutoare. A vorbit el cu Revizorul, şi e sigur că voi, obţine un loc de institutoare, dacă nu chiar în Fălticeni, dar pe aproape.

— Dar nu mă gândesc la asta, moşule.

— Ce vrei atunci, să faci?

Cu greu am reuşit, să-l fac să renunţe la planul lui. Când Aretia a revenit spunându-mi că ei sunt oameni săraci, că fac destul ostenindu-se să mă scape de datorii, dar nu pot să mă şi ţie de pomană, că sunt leneşă şi mândră; i-am răspuns că nu sunt nici leneşă, nici mândră, şi nici că vroi să le rămân pe urechi.

— Şi ce ai de gând să faci, fetiţo?

— Să mă duc la Sacre Coeur. Mă călugăresc acolo. Imi voi câştiga hrana dând lecţii.

— Cum, vrei să te catoliceşti? A început să ţipe Aretia, roşie ca racul şi frângându-şi mâinele. Când a aflat că sunt catolică, a înebunit de tot. M'a ocărât cu ce i-a venit la gură. Nu s'a oprit, până nu s'a întors Nicu Căldare de la cazin.

El, când aflat de hotărârea me-a, a îngălbenit, a roşit, s'a înveneţit, şi iar a îngălbenit şi iar a roşit şi iar s'a înveneţit.

— Asta niciodată. Fii liniştită Aretio. Atât mi-ar mai trebui, să se amestece catolicii în treburile mele. Lasă pe mine. Nu purta tu grija asta.

Cinci zile nu mi-a vorbit nimeni, nici o vorbă. Chiar slujnica, care mi-aducea mâncarea la mine

în odaie, avea poruncă să nu 'mi spuie nici nu cuvânt.

Târgul însă urla de mişelia călugăriţelor catolice, care au scos din minţi pe fata lui Dumitrache Diaconovici, ca să-i ia averea.

Căldare ţinea sfătuiri lungi cu avocatul lui, un armean şiret, care avea mare trecere, fiind şi deputat.

M-au trimis la Sturzeni, cu o grecoaică bătrână, mătuşa Aretiei. Acolo în frig, pe praz şi mămăligă m-au ţinut patru luni de zile. Ne-am întors în fine la Fălticeni. In fie-care zi, Aretia îmi aducea fel de fel de cocoane, care unele cu bine, altele cu rău încercau să mă sfătuiască. Toate spuneau că mi-am făcut neamul de ruşine, lepădându-mă de legea strămoşească.

Eu, din Sturzeni scrisesem la Soeur Thérèse o scrisoare; şi am fost primit două rânduri răspuns de la ea, prin care mă îndemnà să mă rog la Dumnezeu, să rabd până vor trece ispitele.

La a doua scrisoare însă nu am mai primit răspuns, şi tot aşa şi la celelalte. Se vedea treaba, că a prins grecoaica de veste. Mă rugam, adăstam, răbdam, dar simţeam că mă prăpădesc. Intr'o dimineaţă, la desperare, m'am dus de a dreptul la Căldare în birou. I-am spus să ştie că de nu mă lasă să plec la Sacré-Coeur, dau jalbă la Vodă.

La aşa ceva, se vede că nu se adăsta Nicu Căldar. A îngălbenit, a holbat ochii la mine; dar

nu crăcnea un cuvânt. Mă speriasem, când de odată îl văd că sare de pe scaun şi pleacă în fuga mare în grădină, strigând pe Aretia. Din ziua aceea m'au încuiat deabinelea într'un iatac. din fundul curţii.

Nimeni nu călca pe la mine. Singură Aretia îmi aducea de mâncare. Avocatul Agop venea, însă de câte două trei ori pe zi. Stătea ceasuri întregi la sfat cu Nicu Căldare şi cu Aretia.

După o săptămână de arest de vigoare,—în care nu deschisesem gura de vorbă cu nimeni, — mă pomenesc cu Aretia că-mi bagă în casă pe Popa mahalalei. Un bătrân mititel şi slăbuţ. Şi puse patrahirul de gât şi începu a citi evlavios moliftele lui Sf. Vasile. Acum, venea regulat în fiecare zi, ofta, când îşi punea patrahirul de gât şi ofta la eşire, când Aretia îi punea doi lei în palmă. Comedia asta a ţinut vreo două săptămâni.

— Pentru ce vii Părinte aici? — l-am întrebat eu, la urma urmelor.

— De taică, ştiu şi eu? Ca să gonim duhurile rele.

— In odaia asta, nu sunt duhuri rele.

— Cred taică, cred. Dar vezi Mata, aşa îşi în-
— închipuie Coana Aretia. Şi noi datori suntem să facem rugăciuni, la creştinii cari ne chiamă.

Vezi, Mata să nu te superi, dar noi trebue să ne rugăm unde ni se spune. Matale, dacă nu-ţi place să asculţi, de ce stai în odaie?

— Dacă mă ţin închisă.

— Cum se poate?

— Iacă aşa.

— Şi de ce mă rog?

— Fiindcă voi să mă duc, să mă călugăresc la Sacré-Coeur.

— Păi rău faci şi Mata, Duduie, că — de — catolicii, sunt străini. De vrei să te călugăreşti, dece nu te duci la Agapia sau la Văratic? Să vezi numai ce frumos e acolo.

— Da bine Părinte nu-ţi spusei, că sunt catolică.

— Ce are aface, taică.

Asta este singura conversaţie, ce-am avut cu Popa Mihalache. După aceea, nici nu l-am mai văzut cu ochii.

Se apropiau Paştele. In casă, simţiam că se petrece ceva. De dimineaţă am zărit prin curte, un ipcomisar în uniformă. Pe la prânz iacă soseşte şi Agop în trăsură cu ipocomisarul; comisarul descuie uşa. Mă pomenesc dar în casă cu Căldare, cu Agop şi cu un bătrân saşiu, cu mustaţa sură, ciupit de vărsat, căruia toţi îi ziceau Domnule Procuror.

Domnul Procuror s'a uitat de sus la mine. Nicu Căldare a privit în tavan, Agop îşi freacă. mâinile.

— Dumneavoastră sunteţi Domnişoara Speranţa Diaconovici?

— Da, Domnule Procuror.

— De ce a-ţi părăsit religia Statului?

Tăcere.

— De ce nu daţi ascultare, tutorelui Dumneavoastră?

Iarăşi tăcere.

— Ce doriţi Dumneavoastră?

— Să mă călugăresc la Sacré-Couer.

— Nu e voie.

— Dar de ce Domnule Procuror? Îndrăznesc să-l întreb.

— Se opun legile Statului, Domnişoară. Vă expuneţi la o condamnare sigură, pentru atentat împotriva religiunei dominante în Stat.

— Eu credeam, că oamenii sunt liberi a se închina în legea, în care vor.

— De sigur da, Domnişoară; dar cu condiţie a nu lovi în prestigiul Bisericii Ortodoxe.

Agop îşi freca mâinele de zor. Căldare tuşeşte şi deschide gura:

— Astea i-le toc eu în toate zilele, Domnule Procuror. Dar ce folos? Dacă nu vrea să înţeleagă!

— Eu socotesc, că Domnişoara, o fată de familie, cu educaţie aleasă, îşi va da seama şi nu ne va sili să luăm măsuri coercitive.

— Faceţi ce ştiţi, Domnule Procuror, tuşeşte din nou Căldare. Şi-a bătut joc de mine şi de casa mea. Mi-a insultat familia. E o ingrată, n'are nici un sentiment pentru familia ei; pentru mine care am făcut tot ce-am putut, numai s'o scap din mizerie.

Eu începui a plânge. Agop îşi freacă mâinele. Căldare se aşeză ţanţoş pe un scaun. Procurorul reintră în rolul său.

— Cum văd, Domnişoară situaţia este foarte gravă. Cu multă părere de rău, voiu fi silit să deschid acţiune publică contra Dumneavoastră şi a papistaşilor care v'au convertit.

— O să înfunde puşcăria toţi, aud pe Agop şoptind lui Căldare.

Eu plâng mai tare.

— Nu cred cu putinţă, Domnişoară, să fiţi aşa de rea. Sunt convins că sunteţi victima unor propagandişti periculoşi, care vor răspunde pentru fapta lor criminală. Inţeleg minunat sufletul Matale. Mata eşti o creştină bună şi vrei să te călugăreşti. Tare bine. Acum să faci lucrurile, cum trebue. Mata eşti româncă. Mata du-te la o mănăstire românească. Du-te la Agapia, acolo e de Mata. Nu e aşa, Coane Nicule?

— Eu nu zic nimic, Domnule Procuror. Am vrut să o fac profesoară n'a vrut. Vrea să se ducă la Agapia la Călugărie, sunt gata să fac şi sacrifisuri să o duc şi acolo.

— Dar cum e la Agapia? întreb eu.

De frica puşcăriei m'aşi fi dus ori-unde.

— Tare frumos, Duduie. Eu merg în toate verile, de petrec acolo cu familia, îmi răspunde procurorul îmblânzit. De ce nu te duci să vezi singură, cum e acolo?

— Mă duc, zic eu izbucnind în hohote.

Procurorul mă mângâie pe obraz. Aretia intră în odaie, mă ia în braţe şi începe a mă săruta.

— Aşa te vroi, Speranţico. Eram sigură, că o să ne asculţi, că binele tău îl vrem noi.

Procurorul crede că a sosit momentul să iasă, şi îşi ia pălăria de pe scrin.

Agop îi şopteşte ceva la ureche....

— Dacă Mata Duduie, îmi făgăduesti solemn, că te duci la Agapia, încetez orice cercetare.

— Făgăduesc, Domnule Procuror.

De atunci şi până la Rusalii m'au ţinut în puf. Aretia se făcuse alta. Nicu Căldare, îmi aduceà la masă prăjituri de la cofetărie. Toţi păreau foarte mulţumiţi. Numai mama Mitrana, ţiganca ce îngrija de odăi, făceà o figură plină de înţelesuri; pe care nu le pricepeam de loc. Intr'o zi, văzând că n'o pricep, şi-a luat inima în dinţi. Mi-a spus că este un locotenent, care mă iubeşte la nemurire şi vrea să mă fure. „Nu te duce la mânăstire, Duduie. Ascultă-mă pe mine. Zi un cuvânt şi la noapte te mântuie ofiţerul de mânăstire şi de neamul Căldăreştilor".

Am poftit-o să tacă din gură, că o spun Aretiei.

— Iată tac, dar Matale are să-ţi pară, mai târziu, rău. Eu vorbesc pentru binele Matale.

Niciodată nu mi-a părut rău de locotenentul salvator. Mai târziu am uflat că Aretia, cu Agop şi cu Căldare, înscenaseră comedia cu procurorul, ca să mă sperie, să se scape de mine şi

să facă, ce or vrea cu moştenirea tatii. Vrăjmaşii lui Căldare vorbeau de lucrul ăsta prin târg; şi un ofiţer se oferise să mă fure, ca să se cunune cu mine, şi să ceară socoteală lui Căldare de administraţia averii Din nenorocire pentru cavalerescul ofiţer, eu nu visam la măritiş; şi Căldare erà destul de mehenghiu, ca să potrivească toate lucrurile în folosul lui.

Deci dar, după Inălţare, am plecat din Fălticeni la Agapia. Intr'o dimineaţă de Mai, m'am suit cu Aretia într'o calească de ale tatii, trasă de patru căluşei roibi. Căleasca erà plină de cufere şi de merinde.

Noi nu am intrat în trăsură, până ce Nicu Căldare nu dete Aretiei, pentru Stariţa, un plic mare cu pecetia Mitropoliei.

In vreme ce Căldare dădea ultimele lui instrucţiuni Aretiei, eu îmi luam adio de la copiii lor. Am sărutat, cu drag şi recunoştinţă, pe Miţişoara; fetiţa care întimpul când mă ţineau arestată, se suia micuţa pe o scară de îmi dădea, prin fereastă din prăjiturile şi cofeturile ce primeà ea la masă. Nici odată nu am călătorit mai cu bucurie ca atunci. Simţeam, că scap de neamul Călderesc. Apoi erà aşa de frumos drumul printre dealuri înverzite, prin pruni înfloriţi! Am prânzit în Târgul Neamţ, la hanul lui Bolibo, în hanul clădit, cu ziduri ca de cetate, făcute din cărămida furată din Cetatea Neamţului. Pe la sfinţitul soarelui, am ajuns la Agapia.

Munţii acoperiţi de brădet, chiliile curat văruite în alb, bisericiile cu tunurile lor ce se înălţau în spre cer; totul mi-a făcut o bună impresie. La Arhondărie, arhondăreasa ne-a primit cu dragoste. A devenit încă şi mai îndatoritoare, când a aflat de la Aretia, că avem o scrisoare de la Inalt Prea Sfinţitul pentru Maica Stariţa.

Voia să ne ducă imediat la Stareţie. Aretia i-a răspuns însă, că vrea mai întâiu să mergem la Vecernie; şi că ar preferi, să mergem la Stariţa, a doua zi după Sf. Leturghie.

Ne-am dus dar la biserică, unde mi s'a părut, că maicele cântă tare frumos. Parchetul ceruit, zugrăvelile lui Grigorescu, poleiala depe tâmplă, totul până şi până şi mirosul de tămâie, parcă se armonizau minunat cu troparele şi slavele ce se cântau în strană. Mătăniile şi închinăciunile maicilor, blagosloveniile unui călugăr uscăţiv şi cu barba albă ca fuiorul, — tot sufla cuvioşie şi credinţă. Eram înduioşată.

Lucrurile au mers şi mai bine, a doua zi, când maicile au cântat Crezul şi Tatăl Nostru pe glasul al şeaptelea. După Leturghie, am mers la Stariţa, o venerabilă bătrână, surdă ca pământul. Econoama a cetit scrisoarea cu pecetea Mitropolitului, s'a uitat la mine cam ciudat, şi a dat din cap cu neîncredere. Foarte smerit, a început să-mi arate cât de grea este viaţa căiugărească, cum mai toate călugăriţele regretă, mai târziu, că s'au

călugărit şi multe altele de felul ăsta. Aretia făcea feţe, feţe.

— Dar măicuţă, Speraeţa ştie lucrurile astea. Noi am făcut, tot ce am putut, să o ţinem în lume. Dar nu vrea şi pace.

— Aşa e Duduie?

— Da, Maică.

— Bine, dar vezi e şi vorba de existenţă, Coniţă. Noi n'avem de cât treizeci de bani pe zi din buget. Statul pe fiecare an, ne taie câte ceva. Cine ştie, când s'o face vacant vre-un buget pentru Duduia.

— Asta nu e nimic, Maică. Purtăm noi grijă de fată, că e sângele nostru, nepoata bărbatului meu. Vorba e să găsim o călugăriţă bătrână, cu care să ne înţelegem. Aşa mi se pare, că v'a scris şi Inalt Prea Sfântul...

— Da, da, dar Inalt Prea Sfinţitul nu cunoaşte toate greutăţile mânăstirei....

Aretia se enervase. Îi sclipeau ochii în fundul capului. Şi-a muşcat buzele, a scos doi galbeni din punguliţă şi i-a pus cu destulă părere de rău, pe mescioara din faţa oglinzii. „Asta pentru Sfânta Mânăstire". Stariţa, care şedea, ca o momâie, într'un jilţ, a priceput se vede, căci a început a mormâi; „Bogdaproste maică, că suntem sărace de tot, ne-a lăsat Statul în sapă de lemn. De n'ar fi bieţii creştini, ar muri maicele de foame, sărăcuţele. Ce te faci cu nouă lei pe lună!".

Economa s'a grăbit să ţipe, în urechea Stariţei, că banii ce i-a dat Cocoana, sunt pentru reparaţia grajdului. Şi apoi, fără a mai asculta la ce mormăie Stariţa, ne-a poftit în chilie la dânsa. După parlamentări de două zile, în care galbenii din punguliţa Aretiei treceau în palmele comitetelor şi proestoaselor, s'a hotărât să rămân în îngrijirea Maicei Zenaida Rareş.

Maica Zenaida bătrână tare drăguţă, locuia în chiliile făcute în vremea veche, de o maică din neamul Canteştilor Erau chiliile cele mai frumoase din mânăstire. Mobilele, mai frumoase ca în multe case boiereşti, şi casele încăpătoare şi solid zidite, printr'un act în regulă şi în schimbul a cinci zeci de galbeni, îmi fură cedate mie, după moartea Maicii Zenaidei. Tot ea se obligă a mă ţine la ea, pe socoteala ei, cu condiţie ca Nicu Căldare să-i trimeată regulat alţi opt galbeni pe lună. Contractul iscălit de Maica Zenaida, de Aretia şi de mine, fu întărit de comitet. După aceea mă îmbrăcară călugăreşte. Stariţa îmi puse scufie pe cap şi mă deteră la strană. La început tare grele mi se păreau cântările; dar având eu niţică voce, curând am ajuns să ştiu toate cântările de de rost, de treceam printre cântăreţele cele bune. Maicele îmi spuneau că, spre a mă călugări, trebue să fac ascultare câţi-va ani de-a rândul. Măcar doi ani, spuneau ele. Aşa că nu pricepeam, pentru ce mai şedea Aretia în mânăstire. Scria scrisori, primea răspunsuri preste răs-

punsuri şi avea sfaturi lungi cu Econoana şi cu Părintele Alecu, cei doi cârmuitori ai Agapiei; întru cât Stariţa damblagioaică şi surdă era un fel de momâie, căreia călugăriţele îi făceau mătănii şi mirenii îi sărutau mâna. De mult călugăriţele ar fi scos'o din Stăreţie, de nu avea un frate senator cu influenţă.

Trei zile am avut aşa ferbinţeli, de nu am mai putut scrie nimic. In aceste trei zile însă, tare bine mi-am reamintit toate întâmplările de la călugăria mea. Aretia n'a vrut să plece din mânăstire, până nu m'a văzut cu perimanul de gât. Ii era, săraca, frică că m'oi răsgândi. Ar fi fost poate mai bine; dar se vede că viaţa mea a trebuit, să fie ce a fost.

Intr'o zi stam cu toţi la masă de vorbă, când veni gâfâind, dela Stareţie într'o fugă, Maica, Olga Roşie, roşie, şi grăbită, ne spuse că ne pofteşte la Stareţie Părintele Duhovnicul.

In salon, sorbind la cafele, pe canapea, între Stariţă şi Econoamă, dădui cu ochii de Părintele Agatanghel.

Aretia sărută mâna Stariţei şi salută pe ceilalţi cu un aer protector. Eu făcui mătania cuvenită. Maica Zenaida, care ne însoţise, se duse la fereastră şi începù o conversaţie vie cu Popa Alecu.

Părintele Agatanghel era un călugăr roşcovan şi buhav, cu ochii stinşi şi plângători. Se vede că mâncase bine, căci era tare aprins la faţă. Se uita, rând pe rând, când la una când la alta dintre

noi şi nu înceta a mormăi. „Ei vezi! aşa e bine“. Văzând Economa că Părintele Duhovnicul nu poate încheia două cuvinte cu înţeles, aduse pe Popa Alecu de la fereastră, între noi.

— Iată Coniţă ce este. Maica Stariţa a primit ordin telegrafic de la Mitropolie, să călugărească pe Sora Sofia pentru caz de boală.

— Vezi, aşa e bine; mormăi Duhovnicul.

— Părintele Protosinghel a venit pentru călugărie — explică Econoama.

— Da, da — îngână Duhovnicul.

— Domnul maică, — adaogă Stariţa, care nu auzise nimic.

— Şi acum ce este de făcut Părinte? întreabă Aretia pe Popă.

— Eşti gata, Maică Sofio?

— Da, Părinte.

— Apoi lucrul s'ar putea face, chiar acum, la Vecernie.

— Da cum aşa Cinstite Părinte, că fata nici n'a postit azi?

— Nu e nimic, este cazul urgent.

— Unde sunt actele? — întrebă Duhovnicul, care începuse a se mai desmetici.

Aici a început comedia. Stariţa îmi pusese scufia pe temeiul ordinului adus de noi, de la Mitropolie. Nimeni nu-mi ceruse vreun alt act sau vre-o petiţie. Duhovnicul, care auzise, că sunt catolică, ţipa cum de mi-au dat scufia, fără să mă fi lepădat de catolicism.

— Asta e curată bătaie de joc.

— Dar nu e nimic Părinte, facem acum petiţia; — îi răspunde Popa Alecu.

— Trebuesc două, Părinte: una pentru reîntoarcerea în pravoslavie şi alta pentru intrarea în Mânăstire.

— Iacă facem două! — îl linişteşte Popa Alecu, care ia condeiul şi se pune pe scris.

Curând era gata două jelbi. Una scurtă, cerea de la Stariţă să mă primească în mânăstire, spre a mă călugări. Am iscălit-o îndată.

— Iscăleşte şi pe asta, Măicuţă, zoreşte Popa Alecu.

— Stai Părinte, să citesc mai întâi.

Prin aceia de a doua, adresată Mitropolitului, mă puneau să zic că m'au înşelat cu minciuni nişte călugăriţe catolice, de mi-am părăsit legea strămoşească; dar revenindu-mi în fire, cu lacrămi în ochi, cer iertare şi mă rog a fi iarăşi primită în sânul Sf. Biserici drept măritoare. De la un capăt până la altul, absolut nimic adevărat.

Nici odată şi nimeni, nu-mi spusese că trebuie să mă lepăd, de ce făcusem la Sacré-Coeur. De aceea dar şi eu, foarte hotărât, le-am spus că aşa ceva, nu iscălesc. Ţipete, rugăciuni, ameniuţări; nimic nu m'a putut birui. La toţi şi la toate, le răspundeam una şi bună: am promis să viu la călugărie la Agapia şi mă ţin de cuvânt, dar mai mult nu-mi cereţi, că nu fac nimic. Incăpăţânare copilărească era, alt-ceva era, nu ştiu; dar ştiu

că n'am iscălit. Duhovnicul, nici el, n'a vrut să mă călugărească. Aretia a plecat la Iaşi şi s'a întors a doua zi, cu însuşi Vicarul Mitropoliei.

P. S. Dosoftei, un Vlădică cu barba căruntă şi în antereu de mătase, era se vede bine instruit de la Iaşi. Lucrurile s'au petrecut de data asta, cu totul alt-fel. A venit în chiliile noastre singur, cu Econoama şi cu două clisăriţe.

— Dumneata eşti Sora Speranţa Diaconovici?

— Eu, Prea Sfinţite.

— Ai cerut călugăria?

— Am cerut.

— Ai fost la Sacré-Coeur din Iaşi?

— Da, am fost.

— Acolo te-au catolicit?

— Eu am vrut.

— Ce ţi-au făcut?

— Nimic.

— Când te-au catolicit, ce slujbă ţi-au făcut?

— Am jurat pe Sfânta Evanghelie, că voiu crede, cele ce cred catolicii.

— Acum nu vrei să juri, că te învoieşti să crezi ceia ce cred ortodoxii?

— Nu vreau.

— Dar să-ţi citesc o moliftă de deslegarea păcatelor, vrei?

— Pentru-ce Prea Sfinţite?

— Iacă aşa. Să-ţi ierte Domnul, păcatele ce le vei fi făcut.

N 'am zis nu. Vicarul şi-a pus patrahirul de gât,

a luat molitfelnicul în mână şi mi-a citit pentru deslegarea păcatelor. Apoi vesel şi voios, aruncând priviri tuturor celor din casă, a poruncit să mă culce în pat.

— Dar pentru ce să mă culc în pat? întrebai, speriată.

Econoama mi-a explicat însă, că regula este a se călugări surorile după doi ani de ascultare, şi numai cu aprobarea Sinodului.

Că în caz de boală, Mitropolitul poate aproba călugăria şi mai curând.

Mi-au spus, în fine, că Stariţa raportase la Mitropolie, că sunt bolnavă; şi pentruca Vicarul să fie scutit de vre-un bucluc, trebuia să mă călugărească în pat ca pe o bolnavă.

M'am suit dar în pat. Mi-au pus o cămaşe nouă pe mine, mi-au despletit părul şi, în mai puţin de două-zeci de minute, am devenit Sofia Monahia.

Seara, Aretia a dat o masă mare, la Arhondărie. A poftit pe Vicarul, pe preoţi şi vre-o zece măicuţe. Aretia era plină de atenţiunii pentru P. S. Dosoftei. Acesta în tot timpul mesei făcea haz pe socoteala Duhovnicului. „Auzi Domnule! Om este el? Să nu ştie rezolvi un aşa fleac? Nu e aşa, ca am întors-o bine, Alecule?

— Aşa e, Prea Sfinţite. Dar altul, care ar fi îndrăznit?

— Vezi, aşa e. Dar ce să vă fac eu, dacă sun-

teţi toţi nişte mocofani? Staţi ca viţelul la poarta nouă.

Maicele râdeau cu hohote. A ţinut masa până a tocat de Utrenie. A doua zi au plecat. Iar eu am început să gust din călugărie.

Maica Zenaida era o femee mărunţică şi guralivă, tare apropiată. Sămânţă din Petru Rareş, dar de mult căzuţi în rândul răzeşilor, Răreşeştii au dus veacuri întregi o viaţă amărâtă în ţinutul Botoşanilor. Tatăl Maicii ajunsese Privighetor la Hârlău (adică Sub-Prefect); şi trecea prin rândul boerilor de a treia mână. Dumnezeu i-a dat şease fete şi un singur băiat. Pentru ca băiatul să ridice neamul, la strălucirea cea de mai înainte, pe fetele toate le-a trimis la Mânăstire, la Ăgafton. De acolo, pe cea mai mică, pe Zoe a luat-o Maica Olimpiada Cantea la Agapia. A crescut-o, a călugărit-o, şi i-a lăsat chiliile astea domneşti, pe care le stăpânesc eu acum câteva zile oiu mai avea. Fratele Maicii Zenaida ajunsese praporgic, când s'a înecat în Siret. Dela el a rămas o răzăşie de cinci-zeci de fălci la Hârlău, pe care răzăşie acum împreună cu chiliile şi bruma de parale ce mai am, le las eu prin testament, Maici Olimpiada. Cu averea asta şi cu numele de Rareş, Maica Zenaida era cea mai de seamă călugăriţă din Mânăstire. Toate maicele nemulţumite de Econoama Daria, la ea se gândeau de stariţă.

De aceea, în toate serile se adunau la noi, M.

Stravofilia, M. Epraxia, M. Theodora şi M. Evlampia, toate proestoase, toate cântăreţe.

Fumau ca şerpii, beau la cafele şi răstigneau pe Daria. Dar Maica Zenadia care ori cât de guralivă era, dar căruia nu-i plăceau buclucurile; le primea cu dragoste, le cinstea şi le îndemna la răbdare. Astea toate le ştia bine Econoama, şi de aceia se linguşea pe lângă M. Zenaida. „Sărut mânuşiţele Maică Zenaido. Să trăeşti. Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, Maică; căci ce mă fac eu fără Sfinţia Ta, Maică? Mă urăsc toate, şi numai bine le-am făcut. De nu mi-ar fi de biata Maica, nici n'aşi mai vrea să ştiu de nimic, să-şi puie altă econoamă. Dar îmi e că amărăsc pe Maica, sărăcuţa. Nu mai mănâncă nimic, Maica, se stinge ca un pui de găină. Mi se rupe inima, când o văd aşa prăpădită. E o sfâântă...

— Taci Maică Dario, nu mai plânge. Nu se prăpădeşte Maica Antonia, că o îngrijeşti bine Sfinţia Ta.

— Da, o îngrijesc Maică, o îngrijesc.

Comedia asta se repeta, cel mai puţin de doná ori pe lună. Stariţa bătrână şi paralizată, a trăit mulţi ani după Maica Zenaida, care în iarna dinainte de războiu, şi-a frânt piciorul pe ghiaţă la Bobotează, şi a murit de gangrenă.

Curând, am rămas singură cu M. Teoctista şi M. Olimpiada, pe care le găsisem la Maica călugăriţe, când am venit eu în mănăstire. Dar prea mersei iute.

Pe când trăia biată Maica, Daria o linguşea şi împreună cu Daria, o linguşea şi Popa Alecu. Popa era tavarăş cu Daria, în toate trebile Mănăstirei. El punea toate la cale, el scria statele. Era cheia. Duminica, după Leturghe, regulat venea cu Preoteasa la noi. Costeliv, cu o barbă mare roşie; vorbea din gât, fără să deschidă dinţii. Când vorbea, da din cap ca un păpuşoi; iar mâinile şi-le lipea de piept, ca să-şi ţie răsuflarea. Nu era simpatic de loc.

— Ce faci papistaşo? Imi striga regulat Popa, când intra în casă, târând după el, ca o umbră, pe Preoteasa Maria. Astea ne erau petrecerile iarna. Vara venea lume. Maica închiria două chilii unui boer din Iaşi, lui Conu Costache Hudici, Preşedintele Tribunalului. Maica avea pe lângă ea două călugăriţe. Maica Teoctista, mult mai bătrână ca Maica, fiindcă o slujise cu credinţă, îşi închipuia că trebue să o moşteneascǎ; de aceia nu mă putea suferi. M. Olimpiada era altfel. Mai mult tânără, (nu avea de cât vreo patru ani mai mult de cât mine) era fata unui popă din Năsăud. Nu se arăta de loc mâhnită, de venirea mea. Din potrivă, mă îngrijea ca pe o soră mai mică. Imi ispunea tot ce trebue să fac, cum să mă port, căci ştia tipicul mai bine de cât toate celelalte. Seara lucram amândouă la şiacuri şi îmi povestea dela ea de acasă. Uneori cânta cântece de dragoste; dar mai mult axioane şi tropare îi plecea să cânte. Când zicea

cântece lumeşti, i se umpleau ochii de lacrămi. Mai târziu, mi-a povestit cum a rămas fără părinţi, din mica ei copilărie; şi cum a crescut-o o mătuşă a ei. Feciorul mătuşei — vărul ei — a înşelat-o, şi a lăsat-o ca să ia o fată de protopop cu parale multe, ca să ajungă notareş. De ciudă şi de ruşine, Ortensia Negrea s'a hotărât a se duce la mănăstire; că nici n'avea parale să ia pe altul. Popa, dela ei din sat, o îndemnase să se ducă la Carmelite, fiindcă era unită. Fetei nu-i plăcea însă papistaşii, „Că sunt unguri dragă. Aşa am venit la Agapia. Nu-s greco-orientalii, legea adevărată. Dar dacă n'avem noi, românii-uniţi mănăstirile noastre; ce să-i faci?“ Au botezat-o de al doilea. I-au ciupit toate paralele cu care venise, şi-au dat-o la M. Zenaida. Cântă şi acum minunat, lucrează dumnezeeşte, găteşte ca un bucătar de episcopie şi taie lemnele cu toporul, parcă ar fi fost toată viaţa rândaş la pădure. E un giuvaier la casa omului. Fără ea, ce m'aşi fi făcut eu, care nu sunt bună de nimic.

Curând de tot, după moartea Maicii, a şi început lumea să vorbească de război. Pe la Paşte, au intrat muscalii în ţară, şi a început războiul. La mănăstire a venit ordin pentru maici, cari vor să meargă la spitale, să îngrijească de răniţi. Au pornit vreo şapte dela noi, la Turnu Măgurele. Când au plecat ele, eram în dârdora moşte-

tenirii dela Maica Zenaida. Pe la Sân Pietru, sfârşind cu daravera asta; m'am dus la Stareţie, de le-am spus că aşi vrea să mă duc şi eu la un spital, ca să îngrijesc de răniţi. Nu vroiau să creadă, maicile. Ziceau că sunt nebună să plec la spital, când am tot ce îmi trebue aici la Mănăstire. „Bine dragă, înţeleg pe celelalte, că s'au dus. Au nevoe de parale. La spital pot să câştige mai mult. Dar ai destul Dumneata, Slavă Domnului. Ce-ţi mai faci singură belea pe cap?"

In fine, văzând că o ţin una şi bună, au scris la Mitropolie. Mai târziu a şi venit răspuns, că de mi este voia, să mă duc să îngrijesc răniţi; apoi să mă duc la Craiovă, căci cocoanele de acolo au făcut spital, şi cer călugăriţe de îngrijit răniţi. Am lăsat dar casa în seama Olimpiadei, le-am dat parale ca să poarte grijă de sufletul Maicii; şi în ziua de Sfântul Ilie, am pornit spre Craiova.

Era un zăpuc, de stau câinii cu limbele scoase la umbră. La Paşcani, gara era plină de muscali. Trenurile veneau şi se întorceau cu grămada.

Vagonul meu era tixit de jidani samsari şi de greci. Intr'un colţ, am dat de o profesoară, ce se ducea în Bucureşti, să consulte pe Doctorul Marcovici; că era bolnavă de stenos.

Până la Bucureşti, am crezut că înebunesc. Uruială, căldură, praf, fum, zăpuşeală, cum e mai rău. Când am intrat în gara Târgovişte, eram buimăcită de tot. Profesoara aceia, Madame Tobias,

mi-a fost de mare ajutor. M'a luat cu ea în trăsură şi ne-am dus împreună la Hotel Dacia.

Se vede, că stenosul de care suferea Madame Tobias, o ducea ades prin Bucureşti; căci toţi cei dela hotel o cunoşteau. Portarul a salutat-o în chip prietenesc şi ne-a spus, că n'are liber, două camere. Ne-a dat un salon mare cu două paturi. Eram aşa de obosită, încât într'o fugă am trecut prin mulţimea de ofiţeri muscali ce forfoteau prin galerii; şi într'o clipă am şi fost în pat. Madame Tobias avea poftă de vorbă. Nici ţipetele actriţelor din grădină, nici râsetele şi conversaţiile de prin coridoare, nimic, nici chiar ploşniţele din pat, nu m'au putut împedica să dorm tun şi să mă deştept de abia pe la nouă, când trenul la Craiova plecase de mult din gară.

Tovarăşa mea de călătorie, a făcut mare haz de necazul meu. Ca să îmi treacă, m-a luat cu dânsa puţin prin oraş. Ne-am plimbat prin podul Mogoşoaei, m'a dus la Fialkovski de am luat o îngheţată. Am dat o raită prin Cişmigiu şi apoi ne-am oprit la Martinovici, de am cumpărat mezeluri pentru prânz.

Când am ajuns la hotel, începuse zăpuşeala. Am tras perdelele, am mâncat cu poftă şi apoi ne-am odihnit până pe la şapte. Madame Tobias a luat un muscal şi ne-am dus la şosea. Ce de lume, ce de trăsuri! Madame Tobias cunoştea o mulţime de lume în Bucureşti. mai toţi o salutau la şosea.

Când ne-am întors la hotel, înserase.

Nici nu apucasem să luăm ceva depe noi, când intră un jidănaş de chelner în odaie şi începu să şopotească cu Madame Tobias.

— Auzi, Măicuţă?

— Ce să aud?

— Ne poftesc doi ofiţeri muscali, să mâncăm cu ei.

— Vai de mine!

— Sunt oameni foarte nobili, spune chelnerul. Unul e chiar colonel în gardă imperială şi nu se uită la cheltuială.

— Mergem, ori nu mergem, Măicuţă? Mă întrebă Doamna Instituloare.

— Cum să mergem? Râde lumea de noi.

Madame Tobias se uită lung la mine.

Apoi luă pe chelner la zor, ce vine cu astfel de lucruri în casă. Să-şi bage minţile în cap altă dată. Jidănaşului parcă tot nu-i venea, să iasă din odaie. Dacă văzu că nu suntem ce credea el, ne-a lăsat în pace.

Asta a tăiat cheful lui Madame Tobias. Până ne-am culcat, nu a mai vorbit nimic, ea care erà aşa de vorbăreaţă A doua zi, m'am sculat cu noaptea în cap, mi-am luat ziua bună de la tovarăşa mea şi am plecat la gară. Pluoase toată noapte şi se răcorise. Trenul era mai mult gol. In vagonul de dame, am găsit numai o cocoana bătrână, propietăreasă în Romanaţi. Cucoana aceia, scurtă şi grasă, legată cu un testimel la cap; fuma

ţigare peste ţigare, ocără guvernul şi spunea că o să ne biruiască turcii. Prin gări nu era aşa lume ca în Moldova; dacă am trecut Oltul, nici n'am mai văzut picior de muscal.

De la Piatra în jos, gările erau însă pline de miliţie românească Parcă eram în altă ţară. Peste Olt nu vezi jidani, ca în Moldova. Vagoanele le umplu ţăranii, îmbrăcaţi cu dimie albă. Câtă bruma de jidani sunt pe acolo, n'au nici perciuni, nici laibăre pe ei. Ei nici nu sunt aşa oraznici ca jidanii din Moldova, nici nu sunt aşa calici ca la noi.

Caută să nu se deosibească de români, şi întru câtva reuşesc.

Seara la cinci, am ajuns în Craiova. M'am suit într'o birjă ticăloasă, irasă de doi cai mici cât nişte măgăruşi. Un ţigan urât mâna trăsura, care m'a trecut pe o şosea plină de noroi şi de coji de harbuzi. In fine, m'am văzut în curtea spitalului Independenţa-Bucureşti-Craiova.

Aşa îi zicea spitalului, căci era ţinut cu parale adunate în Bucureşti şi în Craiova.

Spitalul era instalat în nişte case mari, în casele lui Pera Opran. Mi-a eşit înainte Maica Evlampia Antonescsa Proistariţa de la Mânastirea Dintrunlemn. Era ocolo, cu alte şapte călugăriţe. Şedeau teate într'un salon de jos. In acel salon mi-au pus, şi mie, un pat.

Când am venit în Craiova, spitalul era pregătit cu totul pentru a primi răniţi, dar era gol. Sus erau gătite patru saloane, din care două pentru ofiţeri. Tot sus şedea şi Doctorul Grăjdescu, medicul spitalului. Jos erau alte două saloane peatru răniţi, odaia călugăriţelor şi un salonaş plin de mobile Louis XV îmbrăcate în mătase albastră. Aici se adunau cucoanele. Spitalul erau ocârmuit de cucoanele craiovence, Preşedintă era Regina, sau Doamna cum îi ziceau pe atunci. Mai aveau o doctoreasă bătrână şi urâtă Vice-Preşedintă, dar care era cam nebună, aşa că au dat-o co oanele jos. Cinci dintre ele, formau comitetul administrativ al spitalului. Astea făceau ce vreau, ele erau stăpâne. De altmintrelea toate se îngrijeau de spital; şi în fiecare zi stau napristan două toată ziua acolo. Făceau, cu rândul, serviciul ăsta; şi aveau ochii peste tot ce se face şi se cheltuieşte. Intendentul, un ăla cu barbişon lung şi roşu, nu-şi făcea mendrele ca prin spitalele celelalte. De voe, denevoe trebuia să se mulţumească cu leafa. Se mulţumea el, dar tare ofta, că nu se procopseşte.

Câte-va zile, după sosirea mea, au adus în spital un ofiţer de cavalerie, pe care îl rănise ghiulele turceşti, la Calafat. Căpitanul Botez era un băiat tânăr brunet, de dragul căruia se topeau o mulţime de cocoane. Işi făcea de cap cu el, mai ales, Maica Agathia, care ca fată Stariţei n'o ţinea nimeni dc rău. Maica Agathia, ca toate româncele din jurul Sibiului, era tare frumuşică; şi aşa în-

grijea de căpitan, încât săracul i-se rupea inima că trebuia să plece din spital. A tărăgănit el mult până să plece, dar, odată şi odată, tot a trebuit să iasă şi am rămas iarăşi singure.

Maica Evlampia era de neam boeresc şi avea rude şi prieteni prin Craiova. Fusese şi stariţă. Celelalte erau toate ţărance, mocance; doar Agathia, crescută de Maica Evlampia, era mai subţirică. Se certau toată ziulica şi făceau dragoste cu nişte elevi de intendenţă, care ţinean comptabilitatea spitalului. Din pricina aceasta, certurile nu se mai sfârşeau. Toate erau geloase şi parcă toate aveau dreptate. Maica Evlampia se făceà că n'aude, nu vede. Când certurile erau mai tari, doar o auzeai „Bine Maică, nu-ţi e ruşine să strigi aşa de tare? Nu-ţi e frică că te aud cocoanele?“ Şi când uneori, una mai ţanţoşă, îi răspundea, spunându-i că nu e treaba cocoanelor să le stăpânească pe ele, că-şi fac serviciul pentru care le plătesc cocoanele; biata Maica Evlampia ofta învârteà mătănile printre degete, ori cerea un pahar cu apă şi dulceaţă.

Maica Agathia era toată ziulica în salonul căpitanului, „Il îngrijesc Maică Sofio, că e săracul singur. Gândeşte-te ce soartă pe el, să-l cheme Botez şi cu el să se facă botezul sângelui“ Fiindcă era de neam, cocoanele făceau mare deosibire între Maica Evlampia şi celelalte călugăriţe. Când au aflat, că ştiu carte bună şi vorbesc franţuzeşte, s'au minunat de mine ca de urs alb.

— Comment est-il possible que vous soyez entré dans un couvent? mă întrebau ele.

Văzând Maica Evlampia, că toate cocoanele mă cinstesc, ca şi pe dânsa, a început să mă ia pretutindeni cu Sfinţia ei. M'a dus întâi la Grădina Bibescului, de-am sărutat mâna Episcopului Athanase. Vlădica fusese, de mult, Episcop la Roman, ştia Agapia şi cunoştea pe Maica Zenaida Rareş.

— Călugăriţă tare cum se cade. Şi ce veselă era, îngână Vlădica, uitându-se întrebător la mine. Eu, care cunoşteam pe Maica bătrână şi cuvioasă, nu puteam pricepe cum a putut fi vre odată aşa veselă. Inconştient m'am înroşit până în vârful urechilor şi am pus ochii în jos.

Până în Septembrie, n'am avut absolut nici o treabă la Spital. Mă duceam în vizită în toate zilele de lucru, cu Maica Evlampia. Duminica mergeam dimineaţa la biserică, la Sfântul Mina După prânz se adunau toate cocoanele în sala cea mare de la Şcoala Otetelişanu, de la Madame Bekner cum îi ziceau. Sala era plină de hroderiile făcute de Madame Bekner şi de paseri împăiate de Domnul Bekner. Cocoanele şedeau toate împrejurul unei mese lungi, în capul căreia lua loc Vice-Preşedinta, o bătrână cu gura strâmbă şi cu nişte ochelari cât toate zilele. Mă luase de secretară; şi mă silea să scriu la scrisori către toate cocoanele, cu care se certa în şedinţa. Era o comedie mare. Ţipau între ele, plângeau; era cât pe aci să se strice spitalul, din pricina certu-

rilor. Noroc că Doctorul Fabriţius a sfătuit-o să dimisioneze şi astfel a spart gaşca. N'au mai ales altă Vice-Preşedintă, puneau pe Generalul Haralambie să le prezideze. De atunci nu s'au mai certat ca înainte. Nu ştiu ce era pricina, se ruşinau de Generalul, or acesta avea el meşteşug să le împace pe toate. Ori cum, postul meu de secretară se uşurase cu mult. Stam mai mult de mântuială. Priveam cum, între ferestre, se jucau cele două fete ale Prefectoriţei, cu băiatul lu Madame Isvoranu. E curios, că fetele, când sunt mici, sunt mai îndrăzneţe ca băeţii. De unde o veni asta, nu ştiu; dar la şedinţele acelea vedeam, cum fetele erau care dau năvală. Ele săreau, ele se învârteau, ele trăgeau băiatul după ele, deşi parcă erau de aceiaşi vârstă.

Câte-va zile după luarea Griviţei, în spital s'a schimbat viaţa cu totul. Intr'o seară, pe la opt, s'a umplut curtea de boeri şi de cocoane. Venise telegramă, că sosesc răniţi. Pe la nouă şi jumătate, au început să curgă birjele pline cu ei. Unii mai uşor loviţi, se mişcau singuri legaţi la cap sau cu braţul în bandă. Mai târziu, au sosit şi cei rău răniţi. Ii aduceau pe paturi, se văitau înfiorător. Cocoanele îşi puneau eau de cologne la nas, unele chiar se credeau datoare să leşine. Boerii se uitau cu groază. Călugăriţele îşi făceau cruci şi se învârteau de colo până colo, ca să ajute pe infirmieri; dar nepregătite pentru treaba

asta, făceau mai multă vorbă decât treabă. Doctorul Fabriţius în tihnă săsească, cu multă bunătate şi pricepere, dădea ordine şi punea mâna de uşura durerile celor mai greu atinşi. Doctorul Grăjdescu dădea şi el ajutor dar, cât de colo se vedea însă că nu e de loc îndemânatec. Odată cu transportul răniţilor acestora, veni şi un medic militar, un sublocotenent, cu care aveam să fac chiar a doua zi cunoştinţă la pansatul soldaţilor, din salonul de jos.

Frumuşel, cu mâini de femee, vorbind încetinel, bolnavii ţineau la doctorul Hagiescu, tot aşa de mult ca şi la Fabriţius. Amândoi aveau mâna uşoară, şi amândoi erau mai blânzi de cât Grăjdescu. De aceia toată ziua îl chemau pe Hagiescu cei care nu aveau linişte şi nu puteau adăsta vizita doctorului celui mare, cum numeau ei pe Fabriţius. Din pricina asta, am legat uşor prietenie cu el. Eram şi recunoscătoare că nu mă trata ca Grăjdescu. Grăjdescu trata călugăriţele ca pe slujnice, când erau urâte; iar de erau frumuşele, în chip şi mai umilitor. Eu îl ţineam la locul lui. Evitam să am prea mult aface cu el. Hagiescu era cu totul altfel, la toate călugăriţele le zicea sărut mâna. Cu toate era respectuos, aşa că toate ţineau la el, chiar şi cele mai ursuze. De altfel adevărat este, că noi călugăriţele nu eram de prea mare folos spitalului, căci nu ştiam de loc să facem treaba de infirmiere. Mai mult slujeam la rufe şi la ale casei. Ne învârteam noi şi prin sa-

loane; dar vedeam bine că doctorii nu puneau nici un preţ pe ajutorul nostru. Cucoanele, cu toată crucea roşie ce purtau la braţ, nu ştiau nici ele nimic din ce se cere unei surori de caritate. In schimb însă, spitalul îl administrau foarte bine. Minunat se îngrijeau, ca bolnavilor să nu le lipsească nimic, ca totul să se petreacă în cea mai mare regulă. Murea economul de necaz, când le vedea şezând toată ziua în spital, şi controlând orice cheltuială, cât de mică. Cereau să vadă cu ochii, tot ce se aduceà la bucătărie. Intr'o zi, intendentul a trimes un soldat să ducă în salonaşul cucoanelor picioarele unul biet soldat ce fusese operat. Cocoana Polixenia Gregoriade a crezut, că este în lighean ceva pentru bucătărie, a ridicat şervetul şi văzând ciolanul de om, a leşinat. Asta fusece o farsă a intendentului, ca să se răsbune. Când s'a aflat, l-au dat afară, şi au adus un neamţ bătrân, pre Domnul Lurtz.

Cu venirea răniţilor, s'a sfârşit cu totul certurile de protie dintre cucoane, căci aveau altceva mai bun de făcut. In schimb certurile dintre călugăriţe s'au înteţit mai tare. Unele nu vreau să facă ascultare la bucătărie, altora nu le plăcea să stea lângă răniţi; fiecare era nemulţumită cu slujba ce-i se dase şi voiau altceva. Pe mine m'au pus la un salon de soldaţi, şi am fost foarte mulţumită. In salonul meu erau doi vasluieni, cari văzându-mă moldovancă tare se bucurau. Povesteau dela răsbel, spuneau fel de fel de istorii. Toţi se

lăudau cu vitejia lor, râdeau de muscali, că sunt beţivi şi proşti. De turc spuneau, că e viteaz, dar hain. Când îi apuca durerile mai tare, unii înjurau şi blestemau; alţii se închinau şi se rugau să-i ierte Dumnezeu mai iute. Toţi cereau să vie doctorul Fabriţius, care deşi bătrân şi greoi, avea o mână uşurică ca pana.

Cu încetul unii au murit, dar cei mulţi s'au vindecat. Prin Decembrie spitalul se golise aproape de tot; când prin luna Februarie s'a umplut iarăşi. Erà o iarnă grea, vremea urâtă, frig, viscol. Trăsurile cu răniţi veneau în toate silele, de nu mai aveam unde să-i punem; erà groaznic. Au adus un turc bătrân cu capul spart, de patul puştii. Plângea, săracul, şi ne spunea într'o românească strălucită că are cinci copii mici. La noi în odaie, erà o cadână, pe care o aduseseră cu un copilaş mic, pătruns de baionetă. Copiliţa a murit ca un înger, cu ochii plini de lacrimi, uitându-se cu drag la mama ei.

Cadâna îşi privea copilul murind, se plimba cu el în braţe prin odaie, ne arăta rana şi ne spunea turceşte multe, din cari noi nu pricepeam nimic Când a murit fata, cadâna a căzut la pământ şi a început să urle.

Pela sfârşitul ràsboiului, s'a încins în spital epidemia de tifos. Ziua şi noaptea eram în picioare. Cocoanele veneau mai rar, şi care veneau nu ieşeau din cancelaria stropită cu acid fenic. Spitalul rămăsese pe mâna noastră şi a doctorilor.

Bolnavi mureau, mai în toate zilele. Soldaţii săracii cereau pe popa să-i grijească; ofiţerii însă nu se gândeau la asta şi mureau ca nişte câini.

Am zis doctorului, că e păcat să moară aşa negrijiţi şi nespovediţi: dar mi-au închis gura. „Lasă, Maică, la ce să le tăiem inima? Dacă nu cer ei, să-i lăsăm în pace.“

— Ar trebui măcar, Domnule Doctor, să-i întrebăm.

— Nu, Maică, nu se poate.

Prin Aprilie 1878, spitalul se golise. Maicele celelalte au plecat la Hurez. Eram hotărâtă să plec şi eu a doua zi, spre Moldova. Imi strânsesem lucrurile. Economul mi-a dat să dorm într'una din odăile lui. Seara am stat de vorbă cu nevasta Economului, până târziu. Am băut un ceai şi m'am culcat bine, sănătoasă. Peste trei săptămâni, m'am deşteptat într'o rezervă dela spitalul Filantropia. Tifosul m'a ţinut în Craiova încă două luni. Am dat mâna cu moartea. Tot timpul cât mi-a fost rău, a stat lângă mine Doctorul Hagiescu. M'a îngrijit ca un frate. Il ştiam dela spital, unde îl aervisem ca infirmieră Acum când eram mai bine, venea de stà cu mine de vorbă ceasuri întregi, îmi aducea ciocolată Masson; glumea şi râdea, ca să-mi treacă de urât. Medicul primar îmi spunea la vizita în toate zilele:

— De nu era, Hagiescu te duceai pe copcă Maică. Te-a căutat ca pe fata lui.

Dumnezeu să-i răsplătească, Domnule Doctor.

Parcă erà un făcut. Toţi internii, infirmierii, servitoarele chiar, toţi nu-mi spuneau alt-ceva decât că Hagiescu m'a scăpat dela moarte; şi eu mă ţineam datoare să-i arăt recunoştinţă. Nu gândeam nimic răn. După ce m'am sculat din pat, Doctorul primar mi-a spus, că peste zece zile pot plecà la Mânăstire; dar că până atunci să mă plimb în toate zilele cu trăsura, la aer. Chiar în ziua aceia, Hagiescu a luat o birjă şi m'a dus la Fântâna cu ţapă. A doua zi am mers la Hanul doctorului; apoi la luncă şi în fine am întins plimbarea până ţla Creţeşti. La trei fântâni pe malul Jiului blând, în pădure de fag; Hagiescu a început a-mi vorbì de dragoste. Mi-au îngheţat mâinele, capul a început să-mi vâjâie. Conştiinţa îmi spunea, că trebue să încetez a mai face astfel de plimbări, că e bine să plec cât mai curând la Agapia; dar mă păştea, se vede, păcatul.

In loc de zece zile, am rămas în Craiova încă vre-o trei săptămâni. Când am plecat, Hagiescu m'a dus la gară. Am plâns până la Bucureşti. Imi pierdusem minţile, îmi călcasem jurământul de nu ştiu zău de ce plângeam mai muţt, că mi-am călcat jurământul, ori că mă despart de Hagiescu.

Cum am ajuns la Agapia m-am spovăduit Duhovnicului „Nu e nimic, Maică. Păcătos e omul şi îndelung răbdător Domnul. Să faci Mata cincizeci mătănii şapte ani de a rândul; şi să nu te împărtăşeşti, până nu sfârşeşti canonul acesta“.

Când au văzut călugăriţele, că nu mă împărtăşesc de Sântă-Mărie, au început cu fel de fel de vorbe. Toate veneau pela mine să mă întrebe, cum am petrecut la Craiova.

Intr'o seară m'am pomenit la mine, cu Maica Natalia. A stat până noaptea târziu, povestindu-mi de chefurile ei cu ofiţerii, la Turnu-Măgurele. Eu ascultam cu ochii în jos, nu ziceam pâs. Am înţeles. Vroia să-i povestesc şi eu de pe la Craiova. Văzând că nu-şi ajunge scopul, a început să înjure pe catolici, că sunt ipocriţi, „Omul păcătos, e om şi îl iubesc; dar să nu fie iezuit, să fie sincer". M'am făcut că nu pricep, ne-am sărutat pe amândoi obrajii şi a plecat să se culce.

Peste câte-va zile, m'am pomenit cu Arhondăreasa, că vine la mine.

— Nu vii la Arhondărie, Maică?

— La ce?

— A venit Conu Iorgu Privighetorul, cu alţii boeri. Mi-a poruncit să le aduc la masă două, trei măicuţe, ca să le cânte.

— Şi la mine ai brodit-o.

— Gândeam, că acum ţi-ai mai scăzut din mândrie.

— Nu te pricep, Maică.

— Mă rog de iertare.

A plecat bombănind. Nu era ziuă, eare să nu mi se arate de călugăriţe, că ştiu că sunt la fel cu ele. Plângeam ceasuri întregi, în chilia mea. Pe o zi de toamnă. când ploua de trei zile, iată

că vine Olimpiada gâfiând şi mă vesteşte că a sosit Coana Aretia Căldare. Peste puţin sosi şi Aretia, împreună cu Popa Alecu. Aretia, cum a intrat în casă, mi-a căzut în braţe, a început să plângă şi să mă sărute.

In sughiţuri, îmi povesteşte că lumea spune, că mi-au mâncat moştenirea, că o să intre bărbatu-său în puşcărie, din pricina mea.

— Nu înţeleg nimic, Tuşă. Imi trimeţi regulat o sută de lei pe lună. Sunt foarte mulţumită.

— Aşa Măicuţă. Dar uite, lume îl înjură pe Nicu, zice că te-a nenorocit.

— Lumea? Dar cine se uită la lumea Coniţă? întreabă Popa Alecu.

— Cât trăeşti pe lume, trebue să te ţii de lume, Părinte.

— Nu zic ba. Dar ce este de făcut?

— Mă uit la amâdoi. Popa Alecu priveşte mândru spre Aretia. Aretia se uită mirată spre el.

— Nu te înţeleg Părinte. Maica Daria te-a trimes cu mine aici, ca să spui Sofii ce e de făcut; şi acum văd că mă întrebi pe mine.

— Ai răbdare Coniţă. Uite Maico Sofio de ce e vorba. Conul Nicu Căldare te roagă să-i dai mulţumire în scris, precum că te-a epitropsit cinstit...

— Şi Nicu se obligă, tot în scris, să-ţi dea cât vei trăi una sută cinci-zeci lei pe lună, dragă Sofio.

— Sfinţia Ta ce mă sfătueşte, Părinte?

— De, lucrul greu. Conul Nicu ţi-a fost epi-

trop, îţi este unchiu; n'ar trebui să-l mâhneşti. Dar iarăşi, nu cred, că poţi da mulţumire în scris, până nu ştii măcar de ce e vorba.

— Nu ţi-am spus Părinte, că au fost datorii mari de plătit, răcneşte Aretia.

— Ştiu, ştiu, Coană Aretio. Dar vezi, ca un duhovnic trebue să mă gândesc la toate. Eu nu pot sfătui pe Maica Sofia să dea mulţumire în scris, până nu se duce la tribunal să vadă cum stă treaba.

— Cum, n'aveţi încredere în mine?

— Cum nu Coniţă? Dar gândeşte-te şi Dumneata, cum să dea Maica, aşa înscris?

Acum priceam şi eu. Mulţumii din cap lui Popa Alecu, şi spuse-i Aretiei eu nu pot merge a Iaşi; dar că sunt gata să dau mulţumire în scris, după ce s'o duce Părintele acolo, să cerceteze cum stău lucrurile.

Popa Alecu îmi face din cap semne de aprobare.

Aretia înghiţea în sec şi, de nevoe, se arăta mulţumită. Au plecat amândoi. In urmă s'a întors Popa Alecu singur, de i-am iscălit o procură. De la el am aflat, că Nicu Căldare, acum bogătaş mare în Fălticeni, dădea de lucru guvernului, făcând opoziţie la toartă. Guvernul, ca să-l plictisească, a dat poruncă să se cerceteze socotelele epitropiei mele.

Popa Alecu a stat trei săptămâni în Iaşi. In tot timpul mi-a scris, ţiindu-mă în curent cu daraverile.

Nicu Căldare mă jefuise ca în codru, Dar cu aşa meşteşug, în cât n'ar avea grije de nimic: dar i-e ruşine de scandal. De puşcărie, scapă el, îmi scria Popa. Perde însă ori ce consideraţie. I-e teamă chiar să nu-l ţie în prevenţie. Facea socoteala că, în tot cazul, ar avea de cheltuit mult cu avocaţii. Popa a fost foarte deştept. A ştiut să învârtească lucrurile tare bine. A venit cu patruzeci de mii de lei, pentru mine. Tot el m'a învăţat să cumpăr bonuri şi n'a primit nimic, pentru osteneala lui.

Cu greu, l-am făcut să primească patru sute de lei, pentru cheltuielele ce făcuse.

Mai târziu am aflat, că-i dase şi Nicu Căldare şease mii de lei. Dar oricum, eu n'am fost mânioasă de asta: căci de luam un avocat nu işeau treburile mai bine.

In lipsa Popii, Maica Daria venea regulat pe la mine. Cu ea mă sfătuiam ce să-i răspund. Nu-i mai tăcea gura, lăudându-l. De n'ar fi Părintele, ce s'ar face ea? Că mânăstirea o poartă ca în spinare. Stariţa e un copil; habar n'are de mânăstire şi de nevoile obştei. Părintele e un om şi jumătate. Ce băeat de treabă!

Acum că a văduvit, cu siguranţă ajunge arhireu Dar ori cât, ce nenorocire pentru el moartea Preotesei? Băiat tânăr, tot să aibă patru-zeci de ani; dar nici nu-i are. Că-l ştia cât era de tânăr, când a venit ca diacon în Mânăstire. Săracul îl persecută şi Protopopul. De frica Protopopului

nici nu îndrăzneşte omul, să-şi aducă o femee în casă. Cum o fi ducând-o sărăcuţul? Aşa tălăngănea Maica Daria, ceasuri întregi.

De când îmi făcu Popa Alecu serviciul ăsta, de-mi scoase paralele de la Căldare; m'am împrietenit şi eu cu el. Era foarta îndatoritor. El îmi incasa cupoanele, el se tocmea cu arendaşul de la Hârlău; cu el mă sfătuiam la toate daraverile. Ajunsese un fel de vechil al meu; până ce, cu încetul şi pe nesimţite, a putut să-şi împlinească gândurile lui cu mine. La început s'a revoltat fierea în mine şi, când profitând de un moment când eram singură şi-a îndeplinit scopul, am crezut că îmi vine dambla. M'am dus plângând la Daria; dar ea m'a luat în râs.

— Ei, bietul Popa, ce să facă şi el, că e văduv?

— Dar cum se poate, Maică, să râzi de aşa mişelie?

— Nu râd, soro dragă. Găsesc că n'a avut prost gust, Popa.

— Eu am să-l dau afară, când o mai veni.

— Ba numai asta să n'o faci. Gândeştete, că se face vorba prin mânăstire şi, de, omul nu ţi a făcut nici un rău. Te-a slujit. Ţi-a scos moştenirea din mâinile lui Căldare. Iţi vede de davaveri. Ar fi păcat, săracul să-ţi capete beleaua, tocmai de la Sfinţia Ta.

— Cum adică, să-l mai primesc la mine? Asta Doamne fereşte! O să pun pe Olimpiada să-l dea

în brânci afară, când o mai îndrăzni să calce pe la mine.

— Atunci de ce l-ai primit în casa D-Tale? Ţi-a plăcut omul să muncească pe de geaba. Ce credeai, că e de lemn?

Văzând eu că cu Maica Daria nu mă înţeleg de loc, m'am dus la Duhovnicul.

— Ce e Maică?

— Uite aşa şi aşa, Cinstite Părinte. Că mă în-înveţi să fac?

— Hm, greu taică. De ce te-ai lăsat?

— A fost fără voie Părinte. Desleagă-mă şi mă învaţă ce să fac, ca să scap.

— Hm, greu, de tot. Cât vei fi cu el, să faci în fiecare zi încă cinzeci de mătănii, să posteşti lunea şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să se treacă şi asta.

— Dar a trecut Părinte.

— Cum a trecut taică? Ce crezi că te lasă cu una cu două. E popă văduv şi e tânăr săracul.

— Cum adică Sfinţia Ta zici, să-l mai primesc prin casă?

— Eu nu, dar o să fie greu alt-fel.

— Ce să mă fac Părinte?

— Ce te-o lumina Dumnezeu taică! Eu atâta zic, mai fă cinci-zeci de mătănii şi posteşte Lunea.

Cu aşa sfătuitori, Popa Alecu a pus stăpânire pe mine. Omul se învaţă cu ori-ce De aceia să nu se mire nimeni, de aceia că eu, cu timpul, pier-

dusem chiar sentimentul că greşesc. Trei ani şi mai bine, am dus-o aşa. Eram chiar liniştită. Călugăriţele de când ştiau despre relaţiunele mele cu Popa Alecu, aveau frică de mine. Mă respectau toate. Nu eram bogată? Nu aveam putere? Curând de tot, am ajuns şi Eclesiarhă. Toate râvneau la mine; doar Olimpiada, care mă iubea ca un câine credincios, mă privea cu nişte ochi, de care une-ori mi-era ruşine. In faţa Olimpiadei, eu puneam ochii jos; — dar numai în faţa ei. Chipul, cu care Olimpiada vorbea cu Popa Alecu, când n'avea încotro, era aşa de puţin cuvincios; în cât une-ori Popa îmi făcea mie scene, din pricina asta. Intr'o zi, după o ceartă cu Popa Alecu i-am zis că rău face de se arată aşa necuvincioasă cu Părintele. „Gândeşte-te Olimpiadă, că e preot şi poate să te înfrunte".

— Numai să îndrăznească, măgarul, mâräi Olimpiada, făcându-şi treaba la sobă.

Pe o zi de iarnă, când ningea frumos şi liniştit, în postul Crăciunului, răposă şi Stariţa. De patru ani, zăcea în pat nemişcată ca un buştean. O călugăriţă, cu rândul, îi citea toată ziulica; şi ea făcea cruci de dimineaţă până seara. Cu moartea Stariţei, s'a făcut zarvă mare în mânăstirea. La îngropăciunea ei, s'a certat Daria cu Maica Antonia, pe care o voiau unele stariţă. S'au încăerat de-a binelea, de a trebuit să le despartă Stariţul de la Neamţ, ce venise pentru prohod.

Daria ţinea, cu orì-ce chip, să ajungă stariţă. Dar stăreţea de două-zeci de ani. Călugăriţele erau sătule de ea. Au pornit toate prin toate părţile. Daria avea oamenii ei, şi la Fălticeni, şi la Piatra, şi la Iaşi. Toţi o cunoşteau, pe toţi îi îndatorase. Mulţi ţineau la ea. Călugăriţele bătrâne aveau în partea lor pe Duhovnicul şi toţi popii mânăstirei, afară de Popa Alecu care — bine înţeles, — ţinea cu Daria.

De trei ori, s'a dus Popa Alecu la Iaşi; şi de trei l-a pornit Daria înapoi acolo. Tot meşteşugul era, să puie candidate pe Daria şi alte două din ale ei. Cu nici un chip, nu vroia să fie printre candidate, nici Antonia, nici Ecaterina; căci îi era frică să nu aleagă călugăriţele pe una din astea două. In cele din urmă a venit însuşi Exarhul, să ne ispitească. Ne-a chemat pe toate la Stareţie şi, duhovniceşte în patru ochi, a vorblt cu fie-care. Seara am stat la masă la Daria, cu el şi cu Popa Alecu. Exarhul era văr cu Popa, şi n'aveau nici un secret între ei. Ne-a apucat ziulica la masă. Exarhul, cam sugător, prinsese limbă şi ne povestea tot ce i-au spus maicele „duhovniceşte". Toate proestoasele, se plânseseră de Daria. Spuseseră, că singură pe maica Antonia o vor de stariţă. Alt-fel se risipeşte mânăstirea, căci sunt sătule de Daria, Nici tu lemne, nici tu parale; nimic n'au văzut bietele călugăriţe de la Sfinţia ei, cât a trăit Stariţa bătrână.

Munceşte numai pentru nepoatele ei, pe cari le ţine în pension la Iaşi; şi le adună zestre.

— Auzi; bătu-le-ar Dumnezeu, se văita Daria. A zis aşa Minodora, Părinţele?

— Aşa o zis.

— Şi eu am aduna-to de pe drumuri. Pe ea şi pe Agaftoancele, pe cari le gonise de acolo Maica Amfilochia.

— Ce are a face? Spun că nu ştii regula călugărească. Cică te ţii numai de negoţuri.

— Bătu-le-ar Dumnezeu! Ce le-am făcut eu, Doamne!

— Antonia mi-a spus curat, că dacă nu lăsăm soborul să aleagă, pe cine o vrea el, pleacă de-a dreptul la Bucureşti şi reclamă Regelui.

— Lucrul e greu de tot — zice Popa Alecu.

— Ce ne facem, Părinte?

— De, eu zic aşa, că dacă vine Esarhul de alegere cu trei cadidate cum le vrem noi, vrând nevrând ori să te aleagă. Pe Neonila nu o votează maicile, în ruptul capului, că este rea de gură. Pe Evghenia şi mai puţin n'o aleg că o ştiu, trup şi suflet cu Sfinţia Ta; şi apoi e la cuţite cu Maica Antonia. Ştii, că de trei ani, nici nu vorbesc amândouă. Cu aşa candidate, te alegi la sigur.

— De, nu ştiu, Alecule, nici aşa de o eşi bine. Antonia şi multe altele, mi-au spus deadreptul, că aleg pe ori-cine, numai pe Daria, nu.

— Aşa au zis, nu le-ar mai auzi Dumnezeu şi Maica Precista?

— Aşa au zis mai toate, Maică.

Popa Alecu asculta, uitându-se lung, când la mine, când la Daria. Vedeam că îi trece prin cap vre-un gând diavolesc. In fine dete un păhăruţ pe gât, se mai uită odată la noi şi începu: „Cum văd eu e lucru greu de tot. Să zicem că se înţeleg călugăriţele cu Neonila ori cu Evphenia, atunci s'a dus treaba dracului. Aleg pe una din ele, şi îşi râd de noi. Cu Neonila nu o duce Maica Daria nici trei săptămâni. Cu Evgenia ar mai fi ce-ar mai fi; dar dacă se împacă cu Antonia, să ştii că ne-a tras pe toţi pe sfoară".

— Asta cred, Părinte. Dar ce să mă fac eu, Doamne? Spune Părinte Alecule!

— Uite ce zic eu! N'ai stăreţit D-Ta minunat, cât a trăit Maica? Să alegem pe cineva de care suntem siguri, ca să meargă treaba tot ca şi mai înainte.

— Să alegem, dar pe cine?

— Pe Sofiia, că n'o să ne facă ea zile fripte, nouă. Punem candidate, Sfinţia Ta, pe Sofia şi încă una... pe Siniglitichia. Tipicăreasa nu are prietene, şi nici nu umblă după măriri. Rugăm să trimeată Mitropolitul de Vlădica Veniamin, cu poruncă pentru Sofia. Nu spunem la nimeni nimic, din ce am hotărât. Nimeni nu visează la asta şi ieşim la sigur.

— Ce zici, Dario? Intrebă Exarhul.

— Ce să zic Cinstite Părinte? Sofia mi-e ca o soră. Călugăriţele o iubesc, e de neam. are parale. Eu am s'o ajut ca şi pe Maica, că eu am ţinut mânăstirea douăzeci de ani şi au mers lucrurile tare bine.

— Atunci treaba e făcută. Ne-am înţeles, încheie Popa Alecu.

— Ei bravo! Să trăeşti Stariţo! Insemnaţi-mi numele candidatelor pe hârtie. Minunat mai eşti, Alecule.

Se revărsau zorile. Cocoşii începură să cânte. Nu zisesem un cuvânt. Obrajii mi se aprinseseră de bucurie, nu am dormit de loc.

După Leturgie, a venit pe la mine Maica Antonia.

— Blagosloveşte, Maică Sofio.

— Domnul, Maică Antonio.

— De ce eşti aşa de prăpădită Maică.

— Am fost la stareţie până târziu, de am vorbit cu Exarhul.

— Bine ai făcut, Maică.

— M'a chemat Sfinţia lui, să mă întrebe ca pe o proestoasă de lipsurile obştei.

— ă-i spui Maică toate, pe şleau.

— Ce să-i spui, Maică?

— Cum vinde lemnele, cum ia parale de la oameni să-i scape de miliţie. Cum le face pe toate.

— De Maică, şi eu am auzit de astea; dar n'am văzut cu ochii.

— Dar, că nu calcă la biserică, ştii?

— Doamne, Maica Antonio, dar care vine regulat? De n'o fi de la Dumnezeu să se aleagă stariţă, nu se alege; te alegi Sfinţia Ta.

— Eu nu voiu stareţia, Maică. Să ne aducă stariţă străină; că pe Daria n'o primim şi pace.

— Dacă n'o vrea soborul, nici că se poate alege.

— Soborul, soborul. Maicele sunt semple. Dacă vine cu poruncă de la Mitropolie, o aleg şi să ştii, că se risipeşte mânăstirea.

— Lasă Maică, că ne poartă Domnul de grijă.

— Nu zic. Dar Cuvioşia Ta, şi Părintele Alecu ar trebui să n'o mai susţineţi aşa. Ori-ce stariţă s'o alege, o să se slătuiască cu Părintele Alecu; şi o să-l asculte, că e meşter priceput. Ce adică eu, dacă m'ar alege maicile stariţă; crezi că o să ies din cuvântul Părintelui? Doamne fereşte!

— Bine o să faci, Maică.

— Păi, da. Să nu ne vrăjmăşim de geaba. Tot ce a fost, o să fie. Chiar pe Daria n'o să o dau la o parte. Dar să nu se îmbie la stareţie că de... nu-i de stareţă şi pace.

— Blagosvolveşte Maică.

— Domnul Măiculiţă. Rămâi sănătoasă şi nu uita ce spusei. Vine azi Părintele Alecu pre la Sfiinţia Ta?

— Nu ştiu, aşa cred.

— Spune-i, te rog, ce ţi-am zis. Mi-a spus

Părintel Exarhul că o să fiu şi eu printre candidate; şi atunci cred, că maicele mă aleg la sigur.

— Dea Dumnezeu, Maică.

Era într'o Vineri. Ploua mărunt când am intrat în biserică, la Vecernie. Biserica era plină, maicele se închinau de zor. După ce sărutai icoanele, m'am dus să mă aşez în strana mea. In strana arhierească stătea un moşneag cocoşat, cu barba scurtă şi creaţă, îmbrăcat în şaiac roşu. De nu avea camilafcă şi engolpion, aşi fi crezut că e un călugăr prost. I-am făcut mătanie şi i-am luat mâna să i-o sărut.

— Cuvoşia Ta, eşti Maica Sofia Eclesiarha?

— Eu, Prea Sfinţite Stăpâne.

— Să vii la trapeză după Pavecerniţă.

— Am înţeles.

Moşneagul era Vlădica Veniamin Sinadon. Venise pentru alegerea stariţiei. Arhiereul asta, bătrân de peste optzeci de ani, fusese vestit în vremea lui. Frate de cruce cu Scribăneştii, burduf de carte, evlavios nevoe mare, trecea pe atunci de un viitor mitropolit Din păcate era la cuţite cu Vlădica al Romanului. Aista îl lucrase aşa de bine, de nici măcar în Sinod nu a putut pătrunde. Trăia acum în nişte chilioare dela Bărboi, cu o pensioară dela Spiridonie. Mitropolitul îl ţinea regulat la masă şi îl întrebuinţa la nevoi, căci erà tare şiret. Cât de bătrân ar fi putut înşela trei jidani. De nu ar fi fost şiret şi sgârcit, Vlădica Ve-

niamin ar fi fost intrat cu mâinele în şolduri în Rai; căci nu era altul mai călugăros în toată ţara Moldovei.

In trapeză venise toate călugăriţele şi popii. Popa Alecu vorbea într'un colţ cu Maica Antonia, ce călca a mare. Ceilalţi doi stăteau la uşă, adăstând pe Vlădica. Maicile dela Stareţie, alergau de colo până colo, făcând propagandă pentru Daria. Eu eram sloiu de ghiaţă, numai obraji îmi ardeau ca jeraticul. Trimesesem pe Olimpiada, să-mi aducă o scurteică mai groasă. De odată, văd popii făcând mătănii şi în uşe zăresc pe Vlădica cu Duhovnicul şi doi diaconi. După ei, înnotând ca o gâscă şi ştergându-şi fruntea de asudeală, se ţinea Maica Daria. Maicele cântau: Pre stăpânul şi Arhiereul... Vlădica împarte blagoslovenii cu amândouă mâinele, şi înaintează încet spre scaunul din capul mesei. Imprejuru-i se aşează preoţii şi comitetele. Maicile celelalte stau toate, prin colţuri.

— Staţi jos, vă rog, porunceşte Vlădica. Preoţii, Antonia şi cu Daria se scoală şi încep a face regulă. Gu chiu, cu vai, călugăriţele celelalte se aşează pe băncile de lângă zid. Vlădica tuşeşte şi îşi pune ochelarii pe nas: „Părintele Mitropolitul ar fi dorit să vie în persoană pentru alegerea asta; dar e cam bolnav şi tare supărat. L'a mâhnit mult că nu vă înţelegeţi asupra stăriţei. De aceea m'a rugat pe mine sà viu aci, ca să vă sfătuesc, vă poruncesc, să vă înţelegeţi frăţeşte şi să alegeţi

într'un glas pe aceia, pe care o credeţi vrednică de stareţie".

Câte-va maici dau din cap, altele oftează. Daria îl întrerupe

— Aşa o să facem, Prea Sfinţite.

Vlădica se uită lung, îşi şterge ochelarii scoate o hârtie din anterieu şi urmează: „După regulă Părintele Mitropolitul a numit trei candidate. Am să vi le citesc pe rând. Dacă nu primiţi pe cea dintâi, trec la a doua şi de nu vă place nici asta, apoi pe cea de a treia o alegeţi cu toatele mâine în unanimitate".

Călugăriţele nu prea pricep şi tac cu toatele. Vlădica desface hârtia. „Cea dintâiu este Maica Daria. Sfinţia Sa este Econoamă de două-zeci de ani, a ajutat pe răposata Stariţă, s'a ostenit mult pentru Mânăstire. Ce ziceţi? O Vreţi.

— E foarte bună, o vrem, zic eu.

— E bună, o vrem! — Strigă, după mine ciracele Dariei.

— Ba nu e bună, nu o vrem de loc! — Ţipă Antonia şi toate cele bătrâne.

Se face zarvă. Toate au sărit de la locurile lor. Vlădica se uită lung la ele, şi dă din cap.

— Nici nu primesc, Prea Sfiinţite Părinte, bolboroseşte Daria, căreia îi joacă dantura în gură.

— Va să zică, nu vă învoiţi asupra Dariei?

— Nu, nu; se aude de prin toate părţile.

— Atunci, trecem la a doua candidată.

— Părintele Mitropolitul vă propune pe Maica Singlitichia Tipicăreasa. Ce ziceţi?

— N'am avea nimic de zis. Maica Singlitichia e bună, dar e cam bolnăvicioasă, întrerupe Maica Antonia, care e sigură că cea de a treia candid tă este ea.

— Dacă nu o vrea Maica Antonia. nici maicile celelalte, ce să facem Prea Sfiintite? adaogă Maica Daria.

— Va să zică n'a vreţi, nici pe asta?

— Nu, nu; răspunde întreg Soborul.

Maica Singlitichia, care nu se mişcase din colţul ei, murmură „dar ce la-oiu fi făcut eu, la toate!"

— Nimic, Maică, răspunse înţepat Maica Antonia, care o auzise; dar vezi, maicile vor o stareţă mai energică.

Vlădica le-a auzit; şi se uita la mine printre ochelari.

— Va să zică, ne-am înţeles, Maica Daria nu primeşte...

— Nici nu o vor maicele, complectează Maica Antonia.

— Pe Maica Singlitichia nu o vor toate maicele.

— Toate maicele vor pe cea a treia candidată, — strigă Maica Atanasia, mâna dreaptă a Maicei Antonia şi poftitoare mare după casierie.

— Aşa, aşa, — ţipă maicile din partidul Antonie

— Spune, Prea Sfiinţite, cine a treia, ca să ne liniştim, grăeşte Maica Daria.

— Va să zică, vreţi pe cadidata a treia.

— Vrem, o vrem toate, zic maicele în cor. Maica Antonia se uită chiorâş. Cele din partidul Dariei, încep a da semne de nerăbdare.

Vlădică tacticos dă înainte: „Foarte frumos, Maicilor, că v-aţi înţeles aşa într'un glas. Tocmai ca în vremile Sfinţilor Părinţi. Asta se numeşte alegerea Duhului Sfânt. Va să zică ne-am înţeles Fiind-că alegerea e fixată de Mitropolie pe mâine dimineaţă la zece; vă rog să veniţi cu toatele aici, ca să iscălim procesul verbal."

Vlădică da să se scoale, când o maică îl întrerupe, întrebându-l cine e candidata aleasca?

— Aşa e, Maicelor, uitasem să vă spun, că v'aţi învoit să alegeţi într'un glas pe Eclesiarha Mânăstirei, Maica Sofia.

Ingheţasem, din cap până în picioare. Maica Antonia era cu gura căscată, călugăriţele tăceu ca în mormânt. Daria luă un chip de mirare, se uită la mine, se uită la Vlădica, privi spre Popa Alecu, oftă din adânc şi porni spre mine.

— Dacă au vrut aşa toate maicele, aşa să fie. Maica Sofia e bogată e de neam. Maica Sofia e bine cu toate maicele. Să trăeşti Maică! Şi să stăreteşti până la bătrâneţe!

— Foarte bine, foarte bine; se aude acum din toate părţile.

— Va să zică, mâine la zece, veniţi toate să iscălim procesul verbal.

— Venim, venim, Prea Sfinţite, îi răspunde

Maica Antonia. Şi apoi, către mine: „Ei bravo, Sofio, să trăeşti. Nu te ştiam aşa de diplomată. Dar e bine şi aşa. Toate te votăm, din toată inima Să nu te schimbi numai, dragă. Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormii. Acum atât îţi spui să trăeşti şi să te gândeşti bine pe cine pui ochii, la eclesiarhie".

Sângele începuse să mi-se aprinză îu vine.

Daria veni, mă luă de gât: „Du-te de fă mătănii Vlădicăi, şi hai la Stareţie".

Mă executai. La eşire toate maicele dau năvală la mine, să-mi sărute mâna, să-mi facă mătănii. In curte dedei cu ochii de Popa Alecu: „Să trăeşti Stariţă mare. Mulţumeşte-mi mie, că eu am învârtit lucrurile".

— Mulţumesc, mulţumesc. Da lasă-mă; să mă duc la Stareţie, că mă adăstă Vlădica.

La Stareţie, se adunaseră toate proestoasele, de luau cafea şi dulceaţă cu Vlădica.

— Uite şi Stariţa nouă.

— Mă iertaţi Prea Sfinţite, că mă ţinură maicele de vorbă.

— Nu e nimic; stătui de vorbă cu aistea mai bătrâne. Să trăeşti şi să fii înţeleptă, cum te arată faţa.

— O să fac, tot ce oiu putea, Prea Sfinte. Eu n'am umblet după stareţie, dar dacă porunceşte Inalt Prea Sfinţitul, dacă mă vor maicele...

— O vor, o vor, că e bună ca pâinea caldă, spune Daria.

— Sunt ostenit de atâta drum, zice Vlădica, să schimbe vorba.

— E şi drum lung, adaogă Arhondăreasa.

— Drumul n'ar fi aşa lung, dar e prost ţinut. N'aşi fi venit, Doamne fereşte, că sunt bătrân, am opt-zeei şi patru de ani. Dar ce să fac? Aşa dorea Mitropolitul; şi sunt sărac trebue să muncesc, ca să-mi câştig pâinea.

— Aveţi pensie? întreabă Popa Iorgu.

— Ce pensie, Părinte? Imi dă Spiridonia o sută cincizeci de lei pe lună. Nici mâncarea nu-mi ese. Acum am cheltuit o sumedenie cu drumul, dar au să mă despăgubească maicile...

— Şi noi suntem sărace, Prea Sfinţite, spune Casiera.

— Lasă Prea Sfinţite, că se găseşte, răspunse Maica Daria, ca să liniştească pe Vlădica. Nu e aşa Maica Sofio?

De sigur, că se găseşte. N'o să cheltuiască Prea Sfinţitul, din punga Prea Sfinţiei Sale, pentru noi.

— Fireşte că se găseşte, îndrugă Arhondăreasa.

— Eu aşi fi vrut să am mai mult pentru Prea Sfinţitul, spun Casiera, ca să o dreagă.

— Dacă n'o fi în casă, mai dă şi Stariţa că e bogată! adăogă Maica Antonia.

— Mânăstirea face cheltuielele astea. Stariţa are de dat ploconul ei;—ne spune Vlădica, ca nu cum-va să uit ploconul.

— Aşa e obiceiul, mă grăbesc să răspund, ca să liniştesc pe moşneag.

Călugăriţele încep a pleca, fie-care la chiliile lor. Am rămas de masă cu Vlădica, Ieromonahul Macarie, Părintele Protopopu, Daria, Casiera, Arhondăreasa, Diaconii şi cu mine. Daria acum era tristă. Vedea cu ochi, că a pierdut stareţia, pe care de ani de zile o credea a ei. Protopopul, prieten cu Antonia, nici el nu prea e vesel. Casieriţa şi Arhondăreasa erau chiar opărite.

Stariţa nouă. Cine ştie ce face? Pe chipul lor citesc frica, de că le voiu schimba. Arhondăreasa îmi da a înţelege, că dacă la Arhondărie lucrurile nu merg tocmai strună, vina nu e a ei, ci a Dariei, care ţine jumătate din parale „pentru Stareţie".

Casiera îmi vorbeşte de state. Mă întreabă ce să facă cu călugăriţele, care au murit de zece ani şi pe care nu le-au scos din state.

— Cum luaţi parale, pentru cele moarte?

— Păi eu am spus Maicei Dariei. că e bucluc. Dar a zis să fac, pe răspunderea Sfinţiei Sale.

Daria aude vorba, şi vine între noi.

— Ţi-am spus eu, vorba asta? Nu ştii că biata Maică Stariţa ţi-a poruncit. Eu ce era să fac? Trebuia s'o ascult, că era bătrână şi nu vroiam s'o supăr.

Protopopul, care a tras cu urechea, mă ia de o parte şi îmi spune să bac de seamă.

Daria e o hoaţă şi jumătate, ar trebui să mă

desfac de ea. Mă sfătuieşte să fac Econoamă pe Maica Antonia şi Eclesiarhă pe Daria.

— Dar nu ştie, Părinţele, rostul bisericei. Maica Daria, habar n'are de tipic, de călugărie.

— Ce are a face ? Cel puţin nu mai are de unde fura.

Imi svâcneau tâmplele. Am plecat să mă culc. Pe drum am întâlnit pe Popa Iorgu, care mi s'a plâns, că Daria îi opreşte zece lei din leafă. Vrea s'o reclame la Mitropolie.

— Zi-i, Cuvioşia Ta să-mi dea banii înapoi. Eşti Stariţă şi o să te asculte.

— Nu sunt nimic până acum, Părinte.

— Ori cum, o să fii. N'aşi vrea să fac bucluc nimănui. Da, vezi Maica Antonia a vorbit cu Protopopul în chestia asta; şi o să iasă scandalul mare.

— Lasaţi-mă în pace, mă doare capul.

Acasă ca de obicei, Olimpia mă adăstà cu o ceaşcă de cafea. N'o întâlnisem la Trapeză, nu călcase în Stareţie. Cât de colo, o văzui, că nu e în apele ei.

— Dar ce ai, Olimpiado? De ce nu mă feliciţi?

— Fiind-că te-au pus stariţă?

— Nu-ţi pare bine ?

— Eu sunt o călugăriţă proastă, eu trebue să ascult. Pe mine nu mă întrebaţi nimic.

— Cum să nu te întreb? Ţii de casa mea; trebue să răspunzi, când te întreb ceva.

— Dacă îmi porunceşti să vorbesc, vorbesc.

— Vorbeşte, bre.

— Iacă râd şi curcile de alegerea asta. Maicele bătrâne plâng săracele, că a ajuns călugăria de râs în zilele noastre. Cele tinere bat din palme şi spun, că o să fie mai dihai ca până acum.

— De ce plâng? De ce bat din palme?

Zic, că a ajuns stareţă, muiere cu bărbat.

— Ce spui obraznico?

— Eu nimic, iacă plec.

— Nu pleca, numai fă bine de vorbeşte frumos. Crezi, că era mai bună Daria?

— Nu ştiu eu, ce a fost Daria în tinereţile ei. Ştiu, că fură. Dar ori cât, Daria nu trăeşte cu Popa Alecu ca muerea cu...

— Te plesnesc obraznico!

— Plesneşte-mă, de-mă afară, fă ce vrei. Dar eu dacă aşi fi în locul Sfinţiei Tale, în ruptul capului, n'aşi primi stareţia. Destul de râs a ajuns călugăria, dar aşa scandal mai rar. Pentru nimic. n'aş vrea să intru în iad cu mâinile în şolduri...

Taci din gură, dute de te culcă. Pleacă! să nu mă scoţi din sărite!

Imi venea s'o iau în palme. M'am culcat pe divan, îmbrăcată. Dar parcă îmi dase Olimpiada, cu parul în cap. M'am sculat, am început să umblu de colo până colo. Vorbele Olimpiadei nu-mi ieşeau, de loc, din minte. M-au înecat lacrămile de necaz. Am băgat capul între perini şi am început să plâng. Am adormit hohotind. Dar ce somn!

Ce vise rele! Mi-se părea că eram suită pe un scaun înalt. Aveam un toiag lung şi dam de mâncare la o sumedenie de drăcuşori mititei, îmbrăcaţi în haine călugăreşti. De odată s'a întunecat cerul şi a început să curgă limbi de foc; pre călugăriţe (drăcuşorii cei mici) le-a luat focul odată. Apoi s'a aprins scaunul pe care şedeam; şi mi-a ars toiagul din mână şi hainele de pe mine. Rămâsesem goală, îmbrăcată numai în piele de lup negru. Aveam codiţă roşie şi două coarne negre. Au venit apoi doi draci mari, unul parcă era Popa Alecu şi altul Daria. Erau roşii de sus până jos. Mi-au spus că au venit să mă ducă la Scaraoschi. Atunci am ţipat aşa de tare, în cât m'am pomenit cu Olimpiada, în odae la mine.

— Ce ai, Maică?

— Nimic, nu-mi e bine. Am visat ceva urât de tot.

Erau ceasurile cinci de dimineaţă. M'am sculat din pat şi am început să mă închin. Am citit Acatistul Maicei Domnului şi o catismă din Psaltire. Inima mi-se bătea ca ceasul; n'aveam linişte. Olimpiada mi-a adus o ceaşcă cu lapte. Apoi mi-a dat un pahar de apă cu făină şi cu zahar, de mi-a potolit bătăile inimei. M'a podidit iarăşi plânsul. Olimpiada a început să mă mângâie şi să îmi sărute mâinile.

— Sunt afurisită, Olimpiado. Mi-am pierdut sufletul. Ce să mă fac?

— Domnul e milostiv, Maică. Ai nădejde în el şi luptă-te.

Cum să mă lupt? Nu vezi, că n'am nici o putere? A pus diavolul ghiara pe mine, şi nu-i m i sc p.

— Nu zice vorba sta, M ică.

— Dar ce să zic? Nu vezi că peste câte-v ce suri o să mă aşeze în scaun, ca să mă vâre în i d.

— Nu te lăsa.

— Nu se poate.

— Ba se poate, prea bine.

— Maicele nu vor pe Dari şi o să mă sfâşie.

— Să nu se ale gă, nici Daria, nici Cuvioşia Ta. N'ai decât să spui că eşti bolnavă şi nu primeşti. Să le rogi, să aleagă pe Singlitichia. Faci o pom nă, că scapi călugăriţele de Daria. Singlitichia e cinstită, e călugăroasă, tipicul nu-l ştie nimini ca ea. Pe Singlitichia o vrea Domnul.

— Taci, că mă apucă groaza.

Ce groază? Fă, ceace se cuvine.

Aşa mi-a bătut Olimpiada capul; în cât m'am încredinţat, că trebue să fac, ce zice ea. A fost un teatru, nu lt-ceva.

Vlădica înlemnise pe scaun, Daria făcea la cruci şi blestema pe Popa Alecu. Popa Alecu s'a uitat urât la mine, şi a eşit trântind uşile. Maica Antonia a luat în stăpânire Soborul. Sofia e bolnavă, cum spune singură şi nu putem s'o facem stariţă cu deasila. Maica Daria a spus eri că nu primeşte

şi nici maicele nu o vor Rămâne dar numai Maica Tipicăreas . S'o alegem dar.

— Dar scrisesem procesul verbal pe numele Eclesiarhii, încercă Vlădica.

— Facem ltul, Prea Sfinţite.

Zis şi făcut. Am iscălit cea dintâi. Am ieşi ca o hoaţă. La uşă, cu lacrămile în ochi, Maica Singlitichia a vrut să-mi sărute mâinile. Am sărutat-o pe obraji şi am fugit. Pe Daria parcă am auzit-o blestemându-şi prietenele şi pomenind de Iuda. Acasă am găsit pe Olimpiada, plângând de bucurie,

Eu însă, m căzut la pat. Am zăcut trei săptămâni. Şi ce zăcere! Vedenii de tot felul. Ingeri şi draci, Raiul şi Iadul, popi şi călugări. Ce nu vedeam? Şi pe unde nu mă duceau gândurile?

Când mi-am venit în fire, Singlitichia era instalată în Stareţie. A venit să mă vadă.

— Dar ce ai avut, Maică? Credeam, Doamne iartă-mă, că ţi-a dat cine-va ceva.

— Nu mi-a dat nimeni, nimic, Maică. Am răcit. Ostenelele.

— Eu nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, Maică. Pentru mine, Stareţia este destul de grea; dar ai scăpat mânăstirea de Daria.

— Acum sunt slabă. Mai târziu însă : m să te rog ceva.

— Ori ce-i vrea, Maică. Fac tot ce zici.

Popa Alecu numai călcase pe la mine. Auzeam că e furios. Când m'am înzdrăvenit însă, trebuit să-I dea afară în brânci Olimpiada; căci iar da buzna.

E greu omului să-şi mărturisească slăbiciunele. Şi greu de tot mi-a fost mie, să vorbesc cu Stariţa, despre Popa Alecu. Aşa hotărăsem însă în boală; şi aşa am făcut.

Am spus verde Stariţei, că de mai rămâne Popa Alecu în mânăstire, eu fug din Agapia.

Stariţa numai şti ce să facă. „Vai de mine! Vai de mine! Cum să cer eu asta, la Mitropolie? Acolo toţi sunt prieteni cu Popa. Mă dă jos Daria. Adastă, Măiculiţă. Mai ai răbdare! Ce mă băgaşi pe mine, în focul ăsta?“

Biata Singlitichia numai ştia ce să spuie, parcă ar fi căzut cerul pe ea. Nu vrea cu nici un chip să facă ceva. Eu mă ştiam slabă şi pe Popa Alecu îndrăzneţ; — şi de teamă să nu cad iarăşi în păcat, nu o lăsam deloc. „Mi-ai făgăduit Maică. Trebue să te ţii de cuvânt. Şi apoi una şi bună; de nu pleacă el, plec eu“.

— Ştii ce, Maică Sofio? Mai bine du-te singură la Iaşi, şi spune lucrurile pe şleau. Pe mine de m'or întreba, le-oi răspunde că e aşa, cum spui Cuvioşia Ta.

M'am hotărât, dar să plec la Iaşi. Eram gata să mă duc, să dau în genunchi Mitropolitului şi să-i cer să mute pe Popa din mânăstire. Imi fă-

cusem bagajul. Tocmisem trăsura ca să mă ducă la Paşcani. Eram la Utrenie Deodată se aude zarvă mare împrejurul bisericii şi sudueli: „O să te împuşc! Auzi tu, mă?“ Apoi ropote într'una şi în fine gălăgie mare în altar. Maicile dau năvală acolo. „Dar ce e acolo Maică?“ Intreb o clisăriţă; văzând că nu să mai isprăveşte scandalul.

— Ia, Popa Alecu, în cămaşă şi în pantaloni, a intrat în altar, de frica lui Cernatovici. Silvicultorul îl adastă afară cu revolverul, să-l împuşte. S'a ales praful de Utrenie. A doua zi am aflat, că Popa Alecu, de câtă-va vreme, se încurcase cu Maica Magdalena, care iera mai dinainte amorezată foc cu Cernotovici. Din pricina asta, se făcuse vorbă prin Mânăstire. Stariţa a dat canon Magdalenei la clopotărie. Dar cum Cernatovici era mărunţel şi cu mustăţile rase s'a înţeles cu ea. Se îmbrăca în haine de călugăriţă, intra în Mânăstire pe când maicele se duceau la Utrenie, şi se închidea în chilia Magdalenei, de o adăsta până după Utrenie. Acum, ori că a auzit Cernatovici, că Magdalena, se ţine cu Popa şi a vrut s'o prindă; ori că adevărat a vrut să plece la Iaşi, Dumnezeu ştie! Destul că a scris aşa Magdalenei. Magdalena ştiindu-l dus, când a fost să se ducă la clopotniţă a lăsat pe Popa, la ea în chilie. Pe când trăgeau clopotele de Utrenie, iată şi silvicultorul îmbrăcat călugăreşte. Deschide, pe întuneric, uşa de la chilie şi vreo să se urce în pat Când a dat din barba Popii, a început să răcnească şi

să-l amenințe cu revolverul. Popa, văzând că nu-i de glumă, a sărit pe fereastră, așa cum era; silvicultorul după el. Ce scandal a fost, Maică Doamne! Maicile s'a suit în clopotniță, au luat pe Magdalena, și-au ascuns-o în Stareție. Cu chiu, cu vai, au liniștit pe Cernatovici; l-au poftit în Arhondărie și au stat cu el de vorbă toată noaptea, urându-i că Magdalena e dusă la Văratic, și de aia au lăsat pe Popa Alecu, să doarmă la ea în chilie. Popa Alecu, în vremea asta, tremura ca varga, în vestământărie.

Cernatovici a crezut și n'a crezut. Dar ca tot omul amorezat, s'a făcut că crede; a luat însă măsuri, să nu i se mai întâmple așa ceva. A plecat la Iași; a făcut scandal mare la Mitropolie, cerând să-l mute pe Popa Alecu din Agapia. Vicarul i-a propus mai întâi să mute pe Magdalena la Văratic, dar el nu și nu. A amenințat cu moarte de om, de nu i se face pe plac. Aflând eu toate lucrurile astea, nu mai m'am dus la Iași Și minunat de bine mi-a prins. Căci ne având încotro Mitropolitul, de frica lui Cernatovici, a luat pe Popa Alecu la Iași la Mitropolie, ca Econom. Curând după aceia l-a călugărit și l-a făcut arhiereu, de se mândresc Iașii astăzi cu Vlădica Agatangel Caracaleanu. Așa am scăpat eu de dracu; și am trăit în tihnă până mă lovi boala asta.

Acum sunt prăpădită; pe fiecare zi mă simt mai slabă și mai neputincioasă. Olimpiada mă îngrijește, ca pe mama ei. Stariță vine în toate zilele

de mă mângâe, şi mă îmbărbătează. Eu nu ştiu câte ziie mă voi mai trăgani. Mă rog lui Dumnezeu, să mă lumineze, şi să-mi ierte toate păcatele. Să nu-mi ceară socoteala, pentru slăbiciunea ce am avut să intru în mânăstirea ortodoxă. Uneori mă simt desnădăjduiiă; dar mă gândesc iarăşi, că eu, nici când, nu mi-am lepădat jurământul ce-am făcut Bisericii Catolice. Cu sila m'au adus la Agapia, n'am venit de voia mea. Doresc să găsească cine-va mărturisirea asta a mea, şi s'o publice. Dar cum s'o găsească? Pacă văd, că foile astea vor servi maicelor de la Arhondărie, să lege borcanele cu dulceaţă.

De cinci zile am stenahorie. Noaptea nu închid ochii şi sorb la oxigen. Mă înăbuşe, simt că sfârşitul se apropie. Alaltăeri au adus preoţii să-mi facă Maslu. Am cerut să-mi aducă şapte preoţi. Mi-au adus şi un călugăr bătrân de la Durău. P. Iustin citea cu atâta evlavie rugăciunele, încât l-am oprit să mă spovedesc lui. I-am mărturisit toate păcatele I-am spus că, de s'ar putea, aşi dori să dobândesc deslegarea de la un popă catolic.

„Linişteşte-te, Maică. Cum vrei să-ţi aducă aci în Mânăstire, preot catolic? Nu te gândeşti, ce scandal s'ar face? Cuvioşia Ta eşti călugăriţă citită. Ştii precum că şi noi avem darul preoţiei bun; şi că tainele ce le săvârşim, sunt adevărate. N'ai prin urmare de ce te teme. Eşti la nevoie;

şi primeşti deslegarea şi împărtăşenia de la preotul pe care îl ai la îndemână. Pentru păcatele ce le-ai mărturisit, destul îţi este şi deslegarea noastră. De te-ai fi lepădat de legea catolică ţi-ar trebui de sigur deslegarea lor; dar Cuvioşia Ta, singură mi-ai spus, că niciodată nu te-ai lepădat de legea catolică. Ai intrat în Mânăstire, din silă, că n'ai avut încotro. Pentru păcatele celelalte, îţi pare rău şi le mărturiseşti. Linişteşte-te dar. Ai suferit destul Domnul, e milostiv şi te va erta".

Mi-a citit deslegările, m'a împărtăşit şi s'a dus.

Eram ostenită. Liniştea intrase în sufletul meu; puteam dormi. Am închis ochii însă, ca să mă rog în gând. Lângă mine stă Olimpiada cu M. Efimia şi cu Sora Ripsimia. Vorbesc pe şoptite. Efimia se uită în dulapul, unde am o mulţime de romane, româneşti şi franţuzeşti.

— Ai citit tu, Olimpiado, comediile astea?

— Unele, maică.

— Rău, fetiţo. Asta nu-i treabă de călugăriţă. Cărţile şelea, au băgat pe Sofiia în păcate. Romanele sunt lucru dracului,

— Ce să fac, Maică?

— Să le vinzi. Froim e aici. Ţi-l trimit mâine să i le dai lui.

— Cum? Până nu moare, Maica?

— Ei, parcă o să afle. Spui şi tu, că le-ai dus în altă odae.

— Să-mi dai şi mie pe Izabela. Regina Spaniei, cutează Ripsimia.

— Eu nu-ţi cer cărţi Să-mi dai ceva farfurii, c'aveţi o groază.

— Mi le-a cerut pentru Stareţie.

— Să-mi dai atunci, un macat.

— Bine, Maică.

Imi împărţeau lucrurile! Am deschis ochii. Câteşitrele în cor: „Dormi Maică, că e bine".

— Lăsaţi-mă, nu pot să răsuflu.

Mi-au dat oxigen. Au deschis fereastra.

Le-am rugat, să treacă dincolo. Mai târziu am chemat numai pe Olimpiada: „Văzui pe Froim trecând prin curte. Să-l chemi şi să vinzi cărţile din dulap. Banii, să-i împarţi la maicile din bolniţă. Du-te de-l adă".

A plecat, să-l caute. M'am târât până la masă, de mai scrisei şi rândurile astea. Şi acum vâr caetul întreg în volumul al doilea din Caterina Cornaro. Regina Ciprului. Cui le-o vinde Froim; îl rog să-l citească. De va pute să-l dea la Universul, să se publice. Să înveţe alţii dela mine, şi să-mi zică un „Dumnezeu s'o ierte".

Agapia 4 Noembrie 18...

LA COPOU

— 1913 —

LA COPOU

— 1908 —

A înserat. Pe aleele uscate de ger, nu se vede urmă de picior omenesc. Monumentul lui Mihai Vodă Sturdza, a îngheţat Pomii dinprejur sunt plini de chiciură; parcă s'au gătıt pentru o serată veneţiană, la un carnaval siberian.

Cu căciulile trase pe urechi, doi popi tineri se dau jos din tramway, şi pătrund în grădină.—Unul e mic şi slăbănog, cu ochi vii de om şiret; tovarăşul lui, deşirat, are nişte ochi mari de capră înecată. După port se văd să fie, amândoi, popi dela ţară. Faţa îi arată îngrijoraţi, foarte.

— Ce ne facem? Intrebă cel mai mărunţel.

— Ştiu şi eu, îi răspunde însoţitorul lui.

Pornesc pe aleele grădinei, ce face podoabă Iaşilor. Merg neîncetat, se plimbă pe ger şi le e cald. Unul îşi deschide chiar bunda, ca să se mai răcorească. Nu au mâncat de dimineaţă, şi nici gând nu le vine de mâncare.

Sunt chemaţi la parchet, ca martori. Toată ziua Protopopul s'a ţinuţ de capul lor, să nu dea de gât pe cel pârât. Cică i-ar fi cumătru, şi i-se topeşte inima de mila lui. In Dorohoi e drept că se svonise, cum că Prea Cucernicul ar fi primit cinci hârtii de câte o sută, ca să-i convingă pe popi, să nu spue ce ştiu ei. Dar de sigur, acestea sunt numai svonuri răuvoitoare. Adevărul e însă, că arendaşul cu pricina e om foarte bogat; şi Părintele Protopop nu-i lasă să răsufle, pe cei doi martori. Ii dăscăleşte. Ce-au ei cu omul? Pentru nişte fete de calic, să-l înfunde în puşcărie. Mai bine să spue, că n'au văzut şi nu ştiu nimic. O să le rămâe arendaşul recunoscător. Scapă el, şi ară ajutorul lor. Dar atunci o să fie, vai de mama lor. O să-i urmărească, până la al şaptelea neam. Daia le zice, să se gândească ce fac; să facă cum e bine.

Bieţii popi! Ar face ei cum e bine; dar le este frică, să jure strâmb, pe Sf. Cruce.

— Când scăpaţi un suflet de creştin dela puşcărie, asta nu va să zică că juraţi mincinos. Faceţi o milostenie. Aşa-i învaţă, Protopopul.

Dar bieţii de ei, sunt tineri, abia eşiţi din şcoală. Nu pricep casuistica Protopopului. Le e frică să jure strâmb; şi le e frică şi de cărdăşia dintre arendaş şi Protopop. Nu au pace. e frământă în sec.

— Ce ne facem?

— Ştiu şi eu.

Luna s'a ridicat sus, pe cerul înstelat. Vor să iasă din grădină, ca să nu-i gonească de acolo sergentul de noapte.

In poartă dau de Leibu Cahană, bătrânul jidov pe care-l cunose de când erau în seminar, şi le vindea cărţi vechi, pe care mai învăţase şi alţii.

Leibu e urât şi gârbov; dar copiii nu-i văd niciodată urâţenia. Iubeşte copii, şi copiii pe el. Stă de vorbă cu ei, le spune snoave; şi lor nu le vine, să se depărteze din dughiana lui Leiba.

Cărţile bisericeşti sunt specialitatea anticarului. De la el, căiugării din Mitropolie şi cei de la Spiridonie, cumpără ceasloave, pravile şi minee; ca să i le revândă, cu pagubă, la vreme de ananghie. La Leibu în dugheană, întâlneşti pe părintele Ierodion, răsfoind o psaltire veche; ori stând de vorbă cu Rabinul Guter, un pătimaş adunător de cărţi vechi.

— Ce vă plimbaţi noaptea prin grădină, ha?

— Suntem amărâţi, Leiba măi.

— Şi de ce, mă rog?

— Ne-a chemat la parchet.

— Dar ce-aţi făcut?

— Nimic, iacă ne-a chemat ca martori.

— Şi d'asta, vă e frică?

— Nu ne e nouă frică de asta; dar uite vezi, ne pare rău să vârâm omul la gros.

— Dar de ce, să-l băgaţi la gros?

— Se ţine de capul nostru, să-l scăpăm.

— Scăpaţi-l, dacă puteţi.

— Să jurăm strâmb?

Leiba cască gura.

— Cum?

— Aşa. Ca să-l scăpăm, trebue să jurăm mincinos.

Leibu tuşeşte, înghite în sec, se înneacă.

— Ce e măi Leiba?

— Iacă nimic. Am un năduf, de vre-o doi ani.

— Dar ce ne înveţi, D-ta să facem.

— Nu ştiţi Scriptura? Nu spune la tablele legii, să nu dai mărturisire mincionasă? Ce să faceţi, mă rog? Eu nu zic nimic.

Leiba o ia la picior. I-e teamă că l-a auzit cineva.

— Este mai creştin ca Protopopul; gândesc cei doi martori.

IN SLUJBA BISERICEASCA

— 1909 —

IN SLUJBA BISERICEASCA

— 1909 —

Cu patrahirul subţioară, Părintele Alecu aleargă vesel, pe uliţele enoriei sale. Mulţumeşte tutulor celor ce-i dau ziua bună, şi râde necontenit. Vine omul dela Coana Catinca Sâmboteanca, unde a săvârşit obicinuitul paraclis. Fiindcă nu avusese bani mai mărunţi, bătrâna, în loc de doi lei, l-a cinstit cu o pataşcă de cinci franci. O rublă pentru un paraclis, nu ia Popa Alecu în toate zilele. Din pricina asta, râde şi anteriul de pe dânsul.

Era, bietul om, fericit nevoie mare; vesel de nu-şi putea ascunde bucuria. Alerga, numai mergea pe stradă. Umbra-i de bătrân slăbănog fugea din loc în loc, până ajunse în curtea bisericii Sf. Ionică.

In odaia cea mare, între două paturi de nuc, împodobite cu macat verde; Coana Preoteasă, şade la o masă rotundă învăluită cu o acoperitoare galbenă de rips, pătată cu urme de cernea-

lă. Cu cârlige de lemn, face o broboadă de lână vişinie. In faţa ei, pe un scaun cam şubred de paie; stă foarte smerit un tânăr cu mustaţa mijindă, la chip sfios.

Părintelui, gelos din fire, nu-i vine de loc bine, când îşi găseşte nevasta la taifas, cu un tânăr. Cât e de bătrân, îi e dragă preoteasa; şi şi-o păzeşte ca unul însurat de eri, alalteri.

Preoteasa ştie beteşugul Popei. Ca să-l liniştească mai repede, fiindcă îl vede galben şi cu ochii perduţi, îi spune numai decât ce vrea mosafirul. A venit pentru locul lui Ghiţescu. Popa, care şi-a venit în fire, aşează patrahirul şi molitfelnicul pe mescioara din faţa icoanelor, scoate culionul, pune giubeana în cuer şi întinde mâna tânărului.

— Vasile Ulmanei, student în teologie, îngână băiatul, care s'a sculat în picioare, de la intrarea Popei în casă.

— Imi pare bine. Ce te aduce la noi, taică?

Uimanei pe nerăsuflate, ca la şcoală, începe să-i spue că e în anul al doilea de teologie, are glas bun şi praxă; că a ţinut loc de cântăreţ la mai multe biserici. Acum ar dori să ocupe el, locul vacant la biserica Sf. Ionică.

— Se poate. Epitropii o să numească pe cel pe care li-l voi recomanda eu, spune Părintele.

— Tocmai de asta am venit şi eu, deadreptul la Sfinţia Ta.

— Bine ai făcut. Dar uite, ce mai e. Mă gân-

deam să dau protia defteriului. In locul, lui aşi fi vrut să pun pe paracliser, care e harnic şi are şcoala de cântăreţi. Dar fiindcă e vorba că eşti teolog, se schimbă treaba. Asta e altă vorbă. Cum vezi, noi suntem bătrâni şi singurei; n'avem pe lângă noi, de cât pe nepoţica. Am ţinut-o la pension; e fată bună şi gospodină, nevoe mare. Halal de cine-o pune ochii pe ea. Dacă ai voi....

— Dar nu ştiu, Cinstite Părinte, dacă Domnişoara...

— Ştim noi. Tincuţa nu iese din cuvântul nostru. Nici că poate, să facă altfel. N'are zestre. Frate-meu a fost om cheltuitor; nu a lăsat nimic. Nici cu ce să-l îngropăm. Noi am făcut totul, că ţineam la familia noastră. Ne mândrim cu ai noştri. Protopopul Recelescu, unchiul meu, era mâna dreaptă a Mitropolitului Calinic. Ii dase mitră şi cârjă, ca arhiereilor. Era poftit la toate nunţile şi parastasele; că era om falnic şi avea un glas de privighetoare. Am un văr, care e doctor primar la Măcin; altul, e Consilier Comunal, aici în Capitală. Ce mai vorbă multă? Suntem familie mare. Dacă intri în neamul nostru, să ştii că te procopseşti. Ajungi departe.

— Nu mă îndoesc, Venerabile, dar eu sunt logodit.

— Aşaa! Păi atunci — de ce nu-ţi face socrul loc, la biserica lui? Cu cine te-ai logodit? Nu cumva D-Ta eşti, care ia pe Smărăndiţa lui Popa Ştefan de la Dobroteasa.

— Nu. Sunt logodit la noi în sat, în Piatra Stoeneştilor.

Ulmanei ar vrea să-i spue, că e fiul dascălului din Stoeneşti, că de copil, din şcoală a legat prieteşug cu Ermiona, fata lui Conu Costache Cucescu.

Boer de viţă, cu strămoşi zugrăviţi pe zidurile bisericii din sat, Conu Costache, om sărac fără carte multă, a trăit din slujbe mititele. A eşit la pensie, ca pomojnic de subprefectură. Trăeşte cu pensia, şi din venitul a zece dramuri de moşie, pe care le-ar fi vândut de mult, de nu s'ar gândi şi la Ermiona, să-i le dea de zestre. Cu tot ifosul de boer, Cucescu ar fi încântat să dea pe Ermiona după un licenţiat în teologie. Ştie el, că de dragul fie-si, Ulmanei n'a vrut să ia pe fata unui popă chiabur din vecinătate, care-i da ghies.

Băiatul, ca să poată trăi în Bucureşti, face pe palamarul, înlocuind colegi mai tineri şi comularzi. De doi ani, aleargă să capete, şi el, un loc de cântăreţ. Cunoaşte furcile sub care trebue să treacă un student teolog, ca să capete cântăreţia. Dar auzise că Popa Alecu, n'are fete; şi venise cu multă nădejde, că-şi vede visul cu ochii. De o săptămână nu avea în buzunar, de cât doi lei. Acum simte, cum îl podideşte plânsul de foame, şi de desnădejde.

Ca înecatul, ce se prinde de o frunză, ce înnoată deasupra apei; Ulmanei se asvârle la o ultimă încercare.

— Tocmai fiindcă sunt logodit, am alergat la

Sfinţia Ta. Venisem să vă propun, să mi daţi numai patru-zeci de lei pe lună. Restul îl pui Sfinţia Ta la casa de economie, în livretul Domnişoarei, ca să aibă un cadou de nuntă şi, de la mine.

Popa Alecu schimbă tonul. Se uita la Ulmanei, cu afecţie.

Cine ajută la o căsnicie, e tot cum ar fi clădit o biserică, învaţă Sfinţia Sa.

Apoi se răsgândeşte. Mai e ceva. Ghiţescu nu lua nimic, din ce se aduna cu discul. Partea lui o cedase, Părintelui.

Ulmanei ştie că nu e adevărat, ce spune Popa. Nici prin gând însă nu-i trece, să discute cu el. Se'nvoeşte

— Atunci ne-am înţeles. Vino mâine dimineaţă la biserică, să ţii strana.

Ulmanei e încântat. Sărută mâna, şi dă să iasă pe uşă.

— Stai niţel, taică. Iscăleşte-mi statele, pe lun. trecută. Ghiţescu a plecat, fără să le iscălească. Ar fi păcat de Dumnezeu, să pierd optzeci de lei

Şi noul cântăreţ al bisericii Sf. Ionică, nu ese din casa parohială, până nu şi-a pus frumos iscălitura pe statul şi pe chitanţa, pe care o strânge la piept, Parohul — Preşedinte al Epitropiei.

SPOVADA

— 1909 —

SPOVADA.

— 1909 —

Se făcea seară. Amurgul umbrea cerdacul caselor, Popii din Domneşti. Cu părul despletit pe spinare, o scurteică verde pe umeri, bătrânul stă întins pe laviţă şi citeşte din pateric. Tropotul cailor, l-a deşteptat pe Părintele Stancu, din isichia sa. Pune cartea jos, ridică mâna de asupra ochilor, ca să privească în zare. Prin praful ce se înalţă la cer, se văd călăreţi o sumă. Popa ghiceşte că trebue să fie niscaiva preoţi, care vin să se spovedească.

Peste o jumătate de ceas, curtea era plină de de cai şi călăreţi. Popi, cari, unii în cămaşe şi ismene, alţii cu antereu şi pălărie, ori în şube albe şi cu culion albastru pe cap, toti trăsniţi de băutură, cu ochii roşii, prăfuiţi; dau navală în pridvor. Erau vre-o şapte. Cel mai bâtrân—Popa Sache—un vlăjgan cu barba nepieptănată, cu plete

cărunte, purtând brău lat de piele, la cingătoare, deschide vorba.

— Bine te-am găsit, tată Stancule.

— Bine aţi venit, Sfinţiile Voastre

— Să ne erţi, îi dă înainte un popă tinerel, dacă sunt dintre noi, cari nu ne-am spovedit cam demult. Uită, spre pildă eu. De când sunt popă în Voineşti, nu m-am spovedit niciodată. Nu aveam la cine.

— N'avem vreme, Cinstite Părinte. Munca câmpului, slujbele pe la oameni, nu ne dau răgaz. Ne ţin de gât, încearcă unul să explice, sughiţând.

— Ce mai atâta vorbă, adougă Diaconul Presbiterian, licenţiat în teologie şi slujitor la Mânăstirea din târg. Am fost la bălci cu toţii; ne-am sfătuit de ale noastre, ca nişte fraţi ce suntem. Apoi ne-am pus la chef. Şi iacă, din vorbă în vorbă, ne-am adus aminte că nu ne-am spovăduit nici unul, cam demult. Ne hătărârâm să venim cu toţii, la Sfinţia Ta; ca la un duhovnic bătrân şi evlavios, să ne deslegi.

— Bine aţi făcut, taică, le zice Popa Stancu. Apoi trece în odaia din fund, ca peste câteva secunde, să reapară cu un patrahir mohorât după gât şi cu o carte veche subţioară.

— Care vine mai întâi?

— Eu, zice Popa din Voineşti, că sunt şapte ani, de când nu m-am mărturisit.

— Treci înainte. Sunt numai şase ani, de când

nu m-am spovedit eu, spune Popa Vasile, dându-se la o parte.

Şi Popa Ghiţă întră, mândru, în iatac.

Cei l-alţi se aşează, pe laviţele din pridvor. Diaconul deschide conversaţia.

— Bine că ne hotărărăm, s-o facem şi pe asta.

— Adicătelea crezi că am făcut ceva rău? Intrebă unul, care e şi învăţător, în satul lui.

— Asta nu zice nimeni, oftează al treilea; cel ce ţine de gât o ploscă cu ţuică veche.

— Ce va ţineţi de ceartă? Intervine Părintele Sache. Lăsaţi politica în pace; ne-am săturat de aşa ceva. Mai bine aduceţi careva, damigeana din desagii de la eapa mea. Şi poruncitor către un piciu, care venea în curte cu vaca Părintelui: Tu, d'ai eşti mă? Adu-ne păhăruţe.

Diaconul, d'abia ţinându-se pe picioar, se sue pe scară, cu damigeana la piept.

Popii în cor, o salută: „Că tu eşti dătătoare de viaţă şi de noroc".

Piciul aduce, pe o tavă de tinichea, şase pahare groase de sticlă, nu tocmai sclipitoare.

Popa Niţă le umple, cu grijă.

Damigeana se golise pe jumătate, când Popa din Voineşti a eşit, treaz, de la spovadă. Părintele Vasile lasă jos paharul. Se scoală de pe laviţă, îşi face două cruci, şi pătrunde la Părintele Stancu în odae.

— Te uşuraşi, Părinţele? Îl întreabă, pe cel venit

din faţa tribunalului duhovnicesc, Diaconul Presbiterian.

— Păi cum.

— Popă de omenie, gândeşte, cu glas tare, Popa Sache.

— De Părintele Stancu, ziseşi?

— Păi cum. E văduv din tinereţe; şi nu i-a ştiut nimeni altă muiere, de când i-a murit Preoteasa.

— Nu mă nebuni? Ripostează, Părintele Alecu; după ce a mai dat un pahar pe gât.

Şi aşa a ţinut, câte-va ceasuri. D'abia pe la zece seara, în puterea nopţii, pe lună, sătenii au văzut eşind din curte de la Părintale Stancu, şapte călăreţi, ce alergau ca fulgerul prin sat, dând chiote, de au sculat copii din somn.

Se spovediseră.

ISPITA

— 1909 —

ISPITA.

— 1900 —

I.

Elevele Institutului Sf. Ana din Severin, sunt în recreaţie. E luna lui Mai. Pedagoagele se plimbă prin mijlocul curţii, cu Mademoazela. Fetele cele mici „mioaşele", se joacă de-a vecinica, împrejurul salcâmului, de lângă sofragerie. Doi băeţi, copii cei mai mici ai Directoarei, se amestecă, şi ei, în jocurile mioaşelor.

Vre-o zece fetişcane, din cele mari, s'au aşezat la sfat pe trei bănci de brad, pe sub ferestrele dormitoarelor. Aşa de la umbră, printre stachetele de fer din faţa casei, pot privi — şi ele — la rarii trecători, de pe strada Măgura. In acelaşi timp admiră, râmnind la caisele mari şi rumene din grădina, încuiată cu lacăt. Una asvârle, pe furiş, pietricele în pomul ispititor; cu nădejde că măcar o singură caisă, se va milostivi să cadă din pom

în şorţul ei de lustrină sclipitoare. Care mai de care, se laudă cu rude de neam, cu trăsurile mătuşelor necunoscute, ori cu moşii ale unor unchi, de care nu ştie nimeni. Parcă vor să facă a se uita că poartă, pe ele, haina sărăciei.

— Ia lăsaţi, dragă, fleacurile, întrerupe Sofia Ionescu. Mâncăm, cu toate, din pomana lui Dobrovici. Ce ne mai lăudăm, de geaba?

— Ce pomană, soro? Nu cumva crezi că suntem fete de spălătoreasă.

Aşa răspunde, înţepat, Zoe Misirliu. Ea este fată de colonel în retragere, cu rude de neam, şi care sunt în legătură cu Directoarea. Se simte mai presus de colegele ei; şi vrea să le necăjească. A aflat de acasă, că Episcopul — eforul institutului Sf. Ana — a cerut administratorilor să respecte testamentul lui Dobrovici. Să nu se mai primească în pension toate fetele alegătorilor, de la mahala. E vorba chiar, să le dea afară pe cele care nu sunt fete de boer; fiindcă Dobrovici şi-a lăsat averea pentru creşterea fetelor de familie, nu a tutulor mojicelor.

— Adică crezi tu, Zoe, că Dobrovici, arendaş, negustor în fine, a vrut să procopsească fete de boer? Intreabă Popeasca.

— Dacă aşa a zis în testamentul lui, ce să-i faci?

E zarvă mare. Necăjite, mai toate ţipă la Zoe. Toate spun că nu se poate. Şi apoi nu se învoeşte Doamna să le dea pe ele afară, fiindcă Doamna le iubeşte pe toate; nu face deosebire.

Discuţia era pe cale să degenereze când una din pedagoage, Domnişoara Miţa, le strigă, din uşa claselor: Vă rog, fetelor, plimbaţi-vă. Nu staţi în faţa casei. Cui îi e urât în curte, n'are de cât să se ducă în clasă.

Aproape în acelaşi minut, Mademoazela porneşte spre sofragerie; şi se apucă de scuturat copii, ce se umpluseră pe haine cu nisip.

Inţelegând, că trebue să părăsească locul lor de predilecţie, fetele se adăstau să dea ochi cu Directoarea; căreia se vede că-i trecuse migrena, şi venea în curte. Dar tot Zoe Misirliu, mai îndrăsneaţă, începe să bombăne: Toată comedia asta, fiind că a venit Matei. Nu ştiu zău. de ce i-e Domnişoarei Miţa, aşa frică de el. Mai înţeleg pe Mademoazela, că e pusă să vază de fraţii lui. Apoi şi Matei, ce-o fi făcând aşa pe grozavul? Işi dă nişte ifose; parcă nu ştim noi, că i se scurg ochii după Penelopi Glico.

— Taci dragă, din gură. Să nu te audă cine-va; că vorbeşti aşa. Nu-ţi mai dă drumul acasă, până la vacanţa mare, o tae Popeasca.

In vremea asta, Matei, un băeţandru ca de vre-o cincisprezece ani, sue încet treptele de piatră, ce duc la apartamentele Doamnei. In geamlâc, îi ese înaintea Titina, Secretara Directoarei. Incetinel, vorbind numai din buze, îi spune că mama lui e bolnavă, o doare capul, doarme.

— Iar are migrenă. Aveam să-i spun ceva. O să viu mâine. Acum mă duc, la liceu.

Apoi, după o pauză de câte-va secunde, căutând un protext să mai rămâe; Matei scoate din pozânar o mănuşă, şi o roagă pe Secretara Doamnei Foleanu, să o dea cuiva să i-o dreagă, că s'a descusut pe drum. Titina ia mănuşa şi scoboară în fugă scara. Matei, fiul cel mai mare al Directoarei şi al răposatului judecător de instrucţie Foleanu, se razimă pe parmaclcul brodat în fier, ce apără balconul. Priveşte spre fundul curţii. Vede când Titina a oprit pe Zoe Misirliu, şi i-a dat mănuşa să i-o dreagă. O zăreşte şi pe Zoe, cum a apucat mănuşa repede, şi a pornit strigând cât mai tare: Glico, Glico, vino încoace. Chemaţi pe Penelopi Glico.

Din fundul clasei cele mari, învăluită într'un şal mare de lână albă; apare o copilă brunetă cu ochi mari negri, ce lucesc ca tăciunele. Un chip de creolă, cu gura mică şi cu dinţii albi şi frumoşi. Penelopi Glico, o fetişcană şi ea, cam tot de vre-o patru spre zece ani, nu poartă trista uniformă a Institutului. Are pe ea o rochie de stambă pompadour, cu volane pe poală şi cu panouri la şolduri. Părul negru, adunat ca să lase fruntea liberă, e străns la ceafă printr'o panglică lată de mătase neagră. Prin grămada de rochii cenuşii şi feţe spălăcite; Penelopi dă impresia unui canar drăguţ, perdut într'un stol de vrăbii.

Răzând tot mai tare, cu un râs obrasnic, care dă de gol şi puţină gelosie; Zoe Misirliu, cum o vede pe Penelopi, îi întinde mânuşa. Şi ca să

fie auzită de cât mai multe îi strigă: „Este mănuşa lui Matei. Ia-o de i-o drege, tu.“

Penelopi s'a roşit ca o vişină. Foarte serios, ia mănuşa, şi încetinel reintră în clasă. Işi scoate, din pupitru, ibrişim şi un ac. Se apucă să dreagă, cât mai bine mânuşa, ce-i fusese încredinţată.

II.

De atunci au trecut ani. In anostul locaş din strada Diaconeselor, într'un salon cu pretenţii, la un birou american, plin de hârtie şi de dosare, tronează Matei Foleanu. Directorul Invăţământului Secundar, stă de vorbă cu o doamnă nurlie. Directoarea Externatului Secundar din Craiova, i-se tângueşte de o colegă. Linţa Bulgarească, profesoara de istorie şi geografie, a scos din minţi, pe soţul Matildăi Cojocăreanu. Se roagă să-i mute rivala, în altă parte. Toată nădejdea e în Matei; căci ceil'alţi toţi, o susţin pe Linţa.

Foleanu nu-i poate face însă nimic. Tatăl Bulgăreascăi, e alegător influent, în oraşul unde se alege însuşi Ministrul Instrucţiunei. Nimeni prin urmare, nu se poate atinge de odraslele unui aşa preţios personagiu.

— O să fac scandal, o să cer audienţă la Regina. Ii arăt scrisorile pe care Lenţa, le scrie bărbatului meu. Se face comedie mare.

Foleanu o sfătueşte, să se astâmpăre, Joacă o

partidă periculoasă. Dacă nu-l ascultă, să nu se mire când s-o pomeni revocată din directorat, şi permutată în fundul Moldovei. Şi fiind că femeea trădată, nu se dă bătută cu una cu două; el îi istoriseşte cum s'au resolvat, nu de mult, două conflicte de soiul acesta. Dacă face gură, o să fie şi mai rău. Aduce pe Bulgăreasca la directorat.

Foleanu, care cunoaşte pe Cojocăreanca din copilărie, vrea cu ori-ce chip s-o liniştească. E gata să-i mai înşire precedente menite să o calmeze; când uşierul anunţă pe D. Prefect de Romanaţi.

Foleanu îi întinde mâna, cu vădita simpatie, şi-l dă un ultim sfat. S'o lase în pace, să se facă că nu bănueşte nimic. O să găsească Bulgăreasca, în curând, altul mai tânăr şi mai bogat, de cât Cojocăreanu. Totul e, să aibă răbdare.

Matilda Cojocăreanu se scoală; şi pe uşa prin care eşia Directoarea Externatului din Craiova, pătrunde în cabinetul lui Foleanu, un bărbat mărunţel, cu barba tăiată à la Boulanger şi cu lorgnete de aur la ochi.

Mitre Vremelnicescu, e coleg de liceu Foleanului. De câţi-va ani e Director de Prefectură. A ajuns Girant al Prefecturii, tocmai în toiul alegerilor comunale. Oposiţia e puternică în Caracal. Fostul Prefect, silit a se da la o parte din pricina intrigilor locale, şi-a dat coatele cu adversarii guvernului. Ministrul nu a găsit un om, capa-

bil să mulţumească, pe toţi cei din partea locului. A făgăduit lui Vremelnicescu că îl face prefect titular, de va şti să se învârtească şi va isbuti în alegeri. Acum Vremelnicescu, se dă peste cap să răuşească. Nu-l prea ispiteşte pe el Prefectura; dar a găsit o soluţie şi mai bună. Casierul-General, care ese la pensie peste trei luni, are foc mare de Prefectură. De va isbuti la alegere, el spera să învărtească lucrurile aşa ca Tuducescu să ia Prefectura, iar el să pue mâna pe Casieria Generală. Aşa e mai sigur. Când o cădea partidul, îl permută, bine înţeles, din Caracal; dar ori cum, tot rămâne cu leafă din budgetul Statului.

Acum e vorba să esă bine, din hora în care a intrat; se linguseşte la toţi. Unora le arată, cât de mare e interesul partidului, să birue în localitate. Bătrânilor le vorbeşte în plac ; îi sperie că dacă guvernul este biruit, o să vie prefect, cel dorit de tineri Celor tineri le zice, că e fericit să lucreze cu ei; le şopteşte că Ministrul e dispus, să dea Prefectura, după alegere, lui Strehăianu, şefului lor. Nopţile le petrece în vagon. Ziua îl găseşti prin toate ministerele, solicitând permutări, revocări, înaintări ori numiri în funcţie. Pretutinden i-se deschid porţile. Toate legile şi regulamentele se pleacă, în faţa supremului interes electoral.

I-se spusese de Foleanu, că nu prea are la inimă oamenii zilei. Din causa aceasta, Vremelnicescu a intrat, la Directorul Invăţământului Secuudar, cu oare care emoţie. O idee genială i-a trăsnit

în minte. O să i-se destăinuiască, ca unui vechiu şi bun prieten din copilărie. Îi spune cât de greu o duce el din pricina spuzei de copii, ce i-a dăruit Dumnezeu.

Mai adaugă, de la el, că Ministrul, din fire bănuitor, nu prea are încredere într'însul. Că de nu va isbuti în alegeri; cu siguranţă îl lasă pe din afară. Iată de ce îl roagă, ca pe un frate, să permute în altă parte doui suplinitori, cari scriu la gazeta oposiţiei. In locu-le, el cere numirea a doui tineri, cari i-aduc cincisprezece voturi, la colegiu întâi. De-i face Foleanu binele ăsta, Vremelnicescu este salvat.

Avusese o idee într'adevăr genială. Foleanu, milos din fire. s'a înduioşat. Şi Vremelnicescu, care s'ar fi mulţumit şi pe o jumătate de succes, se minunează singur de aşa complectă şi de uşoară isbândă. Nu ştie cum să-şi arăte recunoştiinţa. Îl pofteşte pe Foleanu cu el la dejun, la Iordache; dar Directorul Invăţământului trebue să meargă acasă, că-l aşteaptă ai lui. Ca să-şi arăte mulţumirea, Vremelnicescu nu ştie de cât a repeta nenumărate ori: Ce mare bine mi-a făcut Matei Puiule. Când să esă pe uşă, se 'ntoarce să 'l întrebe dacă ghiceşte cu cine a vorbit Vremelnicescu, în Caracal, de Matei.

— N'am idee.

— Cu Penelopi Glico, Puiule. Mi-a spus că aţi fost prieteni în copilărie. E în Caracal. Ţine pe Căpitan Stănică, de la jandarmi. Un Moş Teacă-

Domnule, cum nu sunt trei pe lume. Beţiv, cartofor; şi cât e de bătrân şi de urât, un crai şi jumătate, zău aşa. Păcat de biata fată. Din câte am înţeles, v'aţi avut bine amândoui, hoţule. Dar eu îţi perd vremea cu fleacuri, Puiule. Mercis, mon cher şi la revedere.

III.

Dacă Vremelnicescu ar fi mai observator din fire, uşor băga de seamă că ultimele sale cuvinte, au făcut o ciudată impresie asupra lui Foleanu. Nu se poate cere însă perspicacitate, de la un prefect, chiar interimar, când îl preocupă combinaţii electorale.

Adevăr este că Girantul Prefecturei Romanaţilor, cu povestea-i din urmă-i, a suflat peste cenuşa sub care se stinsese un foc, ai cărui cărbuni aveau încă căldură în ei.

De când a eşit Vremelnicescu din cabinetul lui Foleanu, Directorul Invăţământului Secundar e pe gânduri. Se simte enervat. I se pare că-l doare capul. Referatele pe care trebue să le resolve îi par neînţelese, şi-l plictisesc. Bruschează pe şefii de bir u, cari vin cu hârtiile la iscălit.

Acasă a sosit ursuz. Când nevastă-sa îi vorbeşte de o rochie, de care are nevoe, îi răspunde răstit: Ţie nu ţi-e gândul, de cât la fuste.

La masă, i se pare că fac prea mult sgomot, copii. Guvernanta nu-i supraveghiază cum se cade.

Pe Nelly, copila-i favorită, o trimete să se joace cu fraţii ei. Nu-i arde s-o salte pe genunchi, cum îi era obiceiul. La Minister pleacă, cu un ceas mai de vreme.

Acolo e şi mai şi. Uşierul, cel d'întâi, trebue să sufere. Toţi funcţionarii răsuflă voioşi, când îl văd plecând, pe la patru. Sub-Directorul pretinde că Foleanu face o boală, ori a căzut în disgraţia Ministrului. Unul din şefii de birou e convins, că s'a neurastenisat. Ba e nebun de-abinelea, pretinde celălalt. Uşierul îşi dă cu ideea, că s'a certat acasă cu cucoana.

Foleanu nu ştie, nici el, ce are. O ia rasna. Se opreşte pe o bancă în Cişmigiu. Aci, se reculege. Se duce cu gândul spre anii copilăriei lui. Îi vin în minte, zilele petrecute la Sf. Ana. Ochii cei negri ai Penelopei, îi stăpânesc iar sufletul. O revede tânără şi frumoasă, plină de viaţă, în haina ei cernită, aşa cum a zărit-o, pentru ultima oară în gara Potcoava.

Ani de arândul, în petrecerile unei tinereţi sentimentale şi sensuale; dacă Matei gustase din rodul oprit cu nesaţiul unei firi pătimaşe, icoana grecei din Roşii de Vede, în toată vremea aceea, a ţinut aprinsă în inima lui, văpaia unei dragoste ideale.

Multă vreme a visat să se ducă la Ghioca, să revadă pe Penelopi şi să-i ceară mâna. Nu a îndrăsnit, niciodată să meargă până acolo; fiindcă

fusese timid. Nu a cutezat să-şi supere familia, care dorea pentru el, o căsătorie strălucită.

Alţii l-au însurat cu Elisa Păstraveanu. De şapte ani, trăeşte fericit, în bogăţie; muncind şi iubindu-şi copiii şi nevasta, cu aceea dragoste tihnită la care ajung cei pe care, nu-i birue nici o iubire mai văpăiată. Trecutul era uitat. Penelopi Glico i-se ştersese din minte, de mult.

Acum a fost estul un cuvânt a lui Vremelnicescu, ca rana cea veche să înceapă a sângera. O credea pe Penelopi, fată bătrână uitată la o moşioară din Teleorman. Ideea că este a altuia, îl turmentează. Când se gândeşte, că Stănică acela, un crai bătrân şi beţiv, e soţul Penelopei; îi vine să ia câmpii.

Va pleca la Caracal; are să facă o comedie pe care o va ţine minte o lume întreagă. O să divorţeze amândoi. Vor sfârşi în faţa altarului, o dragoste încolţită în copilărie. De Elisa nu-i pasă; nu l-a luat din dragoste, ci fiindcă era şi el, după judecata lumii, o partidă minunată. De copii, ce-i drept îi e milă; dar Elisa e bogată, şi el o să le servească o pensie bună, ca să nu le lipsească nimic. Ei nu au dreptul să-l facă să sufere. Nu trebue să împiedice fericirea nimănui, copii ăştia.

Se opreşte, la ideia unui scandal prea mare. Dar e bogat. De va fi nevoe, va demisiona. Pe aleea cea marea Cişmigiului, se întoarce de sus până jos,

fără să se uite la dreapta ori la stânga. Mâine chiar pleacă la Caracal.

O ia pe strade necunoscute, aleargă fără să ştie unde se duce, până ajunge în faţa unei biserici vechi, cu clopotniţa de piatră boltită; cu turlele atumate de veacuri. Este aşezată între ziduri înalte, cu chilii jur împrejur. In curte creşte iarba până la brâu. E un vechiu schit de maici. Chiliile cela mai răsărite, slujesc de metoh călugăriţelor de la Rândunica.

In cele mai mici, locuesc preotul şi un dascăl; păstorii unei enorii de oameni sărmani. Biserica, de veche ce e, a intrat cu o jumătate de stânjen în pământ. Bălăriile apără zidurile bătrâne, pe alocuri jupuite de tencuială.

A intrat acolo. Numai văzuse încă, în Bucureştii cunoscuţi de el, o clădire mai romantică, un locaş să-i reamintească mai bine, smeritele bisericuţe din mahalalele oraşului, în care a copilărit. Isbuteşte să descifreze pisania săpată în piatră cu slove, în care luceşte încă aurul ce este pus acolo din 1728.

Uşa paraclisului e descuiată. Pătrunde în biserică. Il interesează strănile de ştejar cu chenare săpate artistic; tâmpla numai argint tuciurit de ani; candelele de aur, în care licăreşte o tainică lumină. Păreţii zugrăviţi a fresco de un călugăr din Sf. Munte, îi iau ochii.

Simte pe cine-va lângă el. E popa, pe care dascălul l-a vesti, de sosirea unui muşteriu.

Un popă simplu, potrivit de enoria asta, de căruţaşi şi de aprozi. Cărunt cu anteriul înverzit de vreme, el are chipul smerit şi privirea blândă.

— Aţi venit pentru un acatist?

Foleanu nu îndrăsneşte, să zică nu. Pune în mâna Preotului câţiva lei. Popa ia patrahirul de gât şi deschide cartea. Răsfoind, întreabă pentru cine trebue să se roage.

— Pentru Matei şi Penelopi.

Foleanu urmează pe preot, până'n faţa altarului. El, care numai ţine minte de când nu a mai călcat în biserică, stă smerit în faţa iconostasului; se uită cu drag, la icoana Născătoarei de Dumnezeu. Auzul i-e gâdilat de irmoasele Popii. Când Părintele Niculae, pe glasul al patrulea, cântă duios: „Bucură-te zidul celor credincioşi şi mântuirea tutulor"; Foleanu îşi face cruce. Se închină iarăşi, când o slăvesc, pe „Cea ce este năddjdea celor în primejdie".

Cugetul i-s'a smerit cu totul. Se simte răcorit. A plecat liniştit. Sub bolta bătrânului locaş Dumnezeesc, a văzut limpede rostul vieţii aceştia.

Chipul Penelopei Glico, învăluit în fumul ce eşia cu tămâia din cădelniţă, s'a ridicat în văzduh, ca al uneia ce, pentru el, numai e pe pământ. Aci zăreşte pe Elisa, înconjurată de cei trei copii ai lui, cu părul buclat şi feţele îngereşti.

Matei Foleanu se duce acum să cumpere jucăriii copiilor, pe care i-a cam mâhnit adineaori. Va trece şi pe la Becheanu pentru mohairul de rochie,

ce-i trebue nevestei. Vitrinele de pe la prăvăli, îl tentează. Priveşte, vrea să cumpere ce se cere pentru casă. A uitat iarăşi trecutul. Numai registratorul de la Minister, cu care s'a întâlnit prin Lipscani, pretinde că l-ar fi auzit, cântând încetinel:

Pe de-asupra casei mele
Trece un stol de rândunele.

— SFÂRŞIT —

CUPRINSUL VOLUMULUI

In cumpănă . . . . . *Pag.* 3
Patru ochii . . . . . „ 75
Bani calpi . . . . . „ 87
Negru pe alb . . . . . „ 95
Maica Sofia . . . . . „ 141
La Copou . . . . . „ 221
In slujbă bisericească . . . . . „ 227
Spovada . . . . . „ 235
Ispita . . . . . „ 241

FUNDATIUNEA UNIVERSITARA CAROLI

ERATA

La pag.	rândul	în loc de	citeşte
11	6	fost Dumnezeu	fost dat Dumnezeu
141	2	1909	1900
144	25	Patria	Piatra
187	23	aervisem	servisem
192	25	arhireu	arhiereu

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
Centrală
Universitară
Bucureşti